

Vilhelm Ekelund

Elpidi

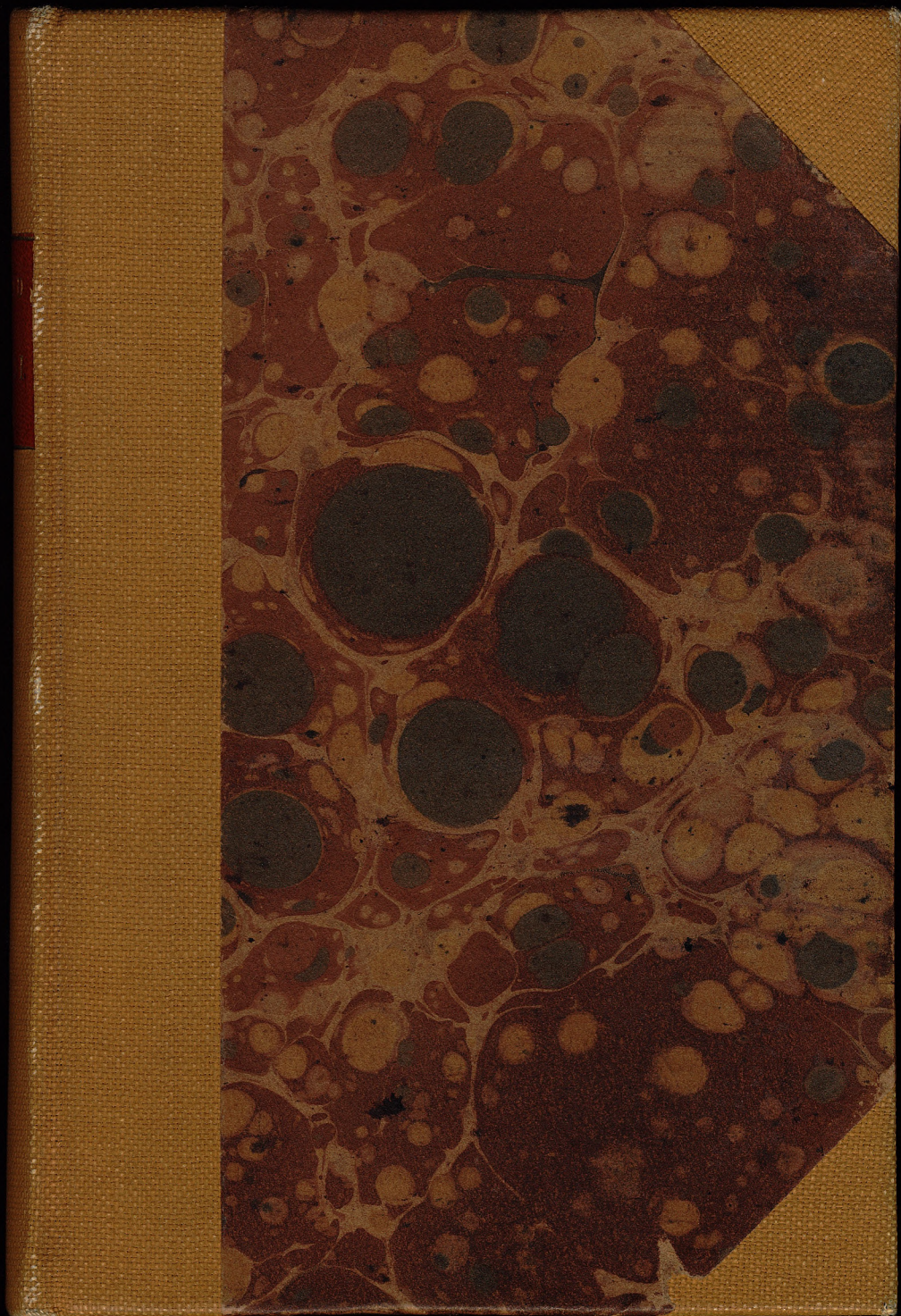
Tryckeri-Aktiebolaget Demokraten. Hälsingborg 1939

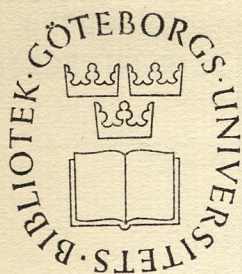
Information om upphovsrätt för detta verk, samt upplysningar om ur vilket bibliotek eller ur vilken samling det avfotograferade exemplaret är hämtat, finns hos Litteraturbanken:

<https://lb.se/författare/EkelundV/titlar/Elpidi/faksimil?om-boken>

Hämtad från Litteraturbanken.se:

<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lb-lb1363279-faksimil>

Allmänna Sektionen

Filos.

THELMA ELUND

ELPIDI

ELPIDI

ELPIDI

Filos.

55
VILHELM EKELUND

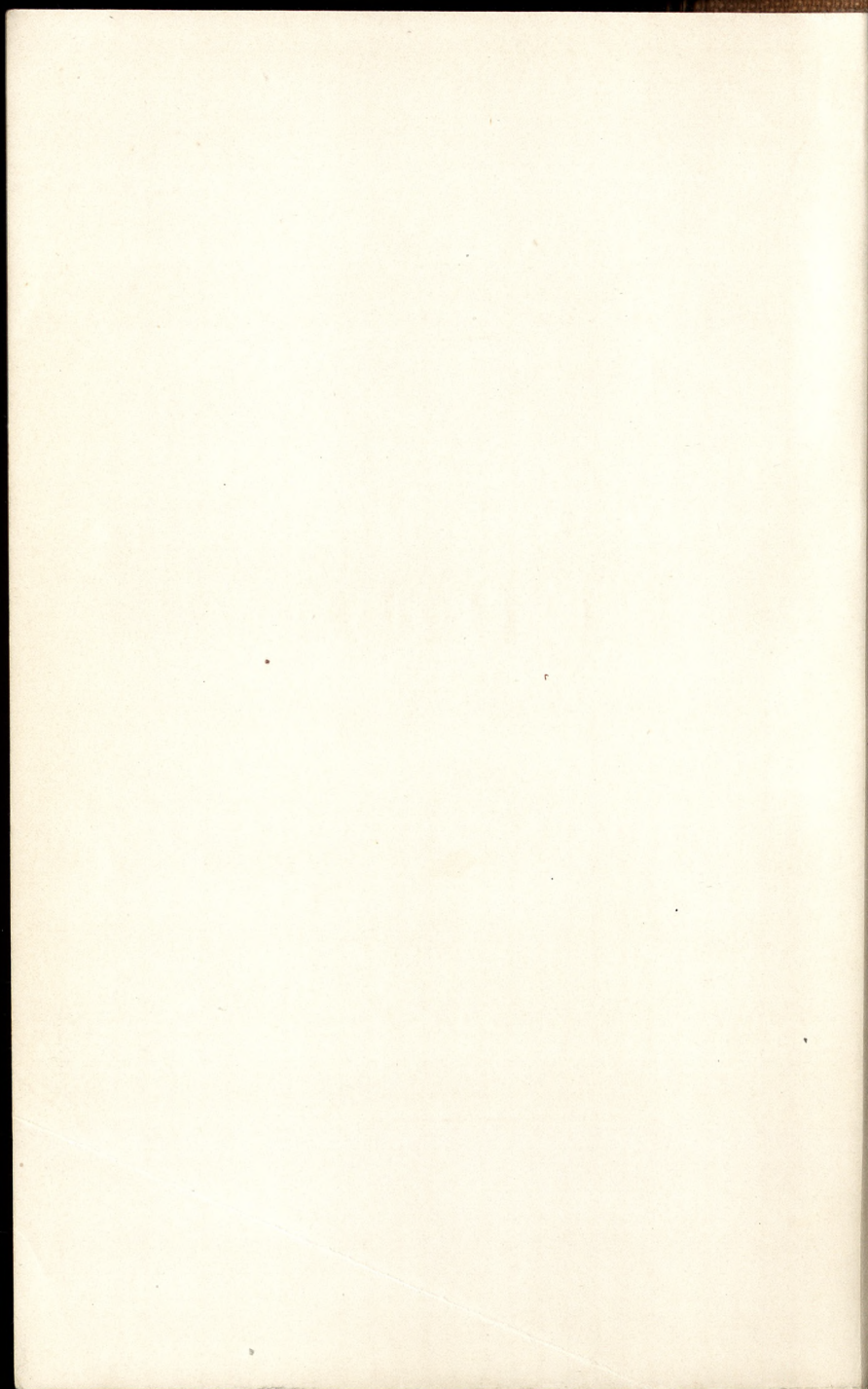
ELPIDI

HÄLSINGBORG 1939

Tryckeriaktiebolaget Demokraten

VILHELM EKELUND

ELPIDI

VILHELM EKELUND

ELPIDI

HÄLSINGBORG 1939

Tryckeri-Aktiebolaget Demokraten

Upplaga: 1000 exemplar,
hvaraf 200 numrerade.

I.

θέματα — ζηήματα.

1.

Den mycket ärft, kan klaga på lyckan —: om icke i hans natur finnes mycket af sådant, som tvingat starka personligheter att bevisa sin arfsrätt.

2.

Icke något annat än ditt personliga eftersträfvande af klara förhållanden kan gifva dig rätten att inblicka i och utsäga klara förhållanden. Det är vetgirighetens nemesis, att inbilla oss kunna ega den sanningslifs grundform man vet — utan att fylla den. Men till all djup ordets kärlek hör en djup misologi.

3.

Blifva herre öfver ett ämne, en uppgift; komma till skapande och gestaltande synskraft: aldrig annat än i kraft af det — beta-

la, som utgör din lefnadshållnings enkráteia och gränsvakt, i lefnadsområdet af renaste erfarenhet förnummen. Det är i viljan att betala, en människa hämtar sina egentliga underrättelser — de som allena blifva till blod och till bärande makt. Och i denna erfarenhet ligger punctum saliens för all egentlig lefnadshållning.

4.

Ett tankethema — att ha stolthet nog att upplefva: att lefva upp i jämnhöjd med! Vara stolt nog för tanken och dagen... Hvad äro våra aperçuer, infall, lumina — våra "intuitioner", emot denna låga lycka, denna "lärdom ibland gräs" hos dem, som i afgörande varseblifning af trohetsordningen emellan tankegestaltning och lifsgestaltning, den djupa tonmakt, hvilken bygges af den täta öfverensstämmelsen emellan tankegrund och lefnadsgrund och är just trollstafven och nyckeln, den oersättliga, till oberördhet — autokráteia: hos dem som i dessa Första ljus icke låtit rubba sig af fiket-sniket alltförmänskligt, i denna trohetsordnings ljus blifvit till divinationens män, till seende och sägande!

5.

"Endast den som gör sanningen kan uttala henne".

I forntidens omdöme kan en Demosthenes ej komma upp mot en Kimon, en Thukydides, en Phokion! Vår öra är inte så pretentiöst i dessa ting... Kongruensens poesi ligger för vår ästhetik alltför — lågt.

ὅν ταῦτά γάρ ἐμοὶ καὶ σοὶ ὁ λύχνος σφύροιδε:
Helt annat bevittnade — vår lampa! (motto för en Demostheneskännare.)

6.

Ingen "Geist" kan mäta sig med den spiritualitet af blod, som i ett *pane egeo* har sin födelse och sitt ljus — i öfverensstämmelsen af ett veta och vara sitt blodsvillkor.

7.

Endast den som eger ger namn. Den skaldiska uppgiften, i högsta mening, kunde ligga i en namngifvandets mystik innesluten: den glanslösa kongruensens — den olympiska låghetens af sammanställningen af veta och vara.

8.

Äro vi verkliga arftagare i kraft af ett heligt erinringslif? Hvad man kommer att få veta — upp-er-in-ra sig, skulle Platon säga — det kunde bero af de maieutiska, framkallande och födselhjälpande medel, man är i stånd att förläna sig? Förläna sig —: nämligen genom smak och val af den lefnadsdager, lefnadston, hvori man dväljes.

Eris — Anámnäsis! Gällande vore allena den kunskap man så — vägt upp!

9.

Den bästa kunskapen, den bästa forskningslusten: ur viljan till att bestämma hvad man vill veta, det är — återerinra sig. Så hög din viljas kärlek — så hög din minneskonst!

Minnet utväljer hvad du behöfver: det kan i själfva verket icke träda i klar aktion gent emot något annat. Att vårda minne, minneskraft, betyder utlyssna, lyda, tjena denna utväljandets egenskap. Molière har sagt ett stort och Platoniskt ord, ett sanna återerinrandets — ett anámnäsis-ord, då han säger: "il m'est permis de reprendre mon bien, où je le trouve".

10.

Det öppna ordet, det goda uttrycket — i egentliga och asklepiadiska meningen —: den rena ursprunglighet, hvari enhet af tänkt och lefvadt betygar sig. Ty här löser sig frågan om tradition, historiskt tillegnadt i förhållande till originaliteten, det egna, nya. Allt är ditt, där du vill — såsom *ἄξιος τῶν λόγων ὧν λέγεις* — rätten därtill. Och hvar din rörelse skall betyga din rätt. — Hur får man sin egen rörelse, sitt eget språk? I kraft af trohet mot det personliga försök, en hvar människa har möjlighet att blifva. Misologien är den aristokratiska kongruensens, rättsförhållandets pathos. Ingen stämpel är egnare än stämpeln på det ord som kommit från en, hvilken — ”gör sanningen”.

11.

Ett fridsvällustigt, grälvällustigt — sladderfridsvällustigt

suave mari magno...!

hur ofta är det ej detta — och intet annat — som är hela innebörden af vår s. k. historiska upplevelse! Traditionsfröjd, sladderfröjd: ”humanism”!

Äfven Dante var ju en lärd! Men sannerli-
gen — mellan honom och hans "lärare" (Bru-
netto) ligger en storm och en stormrenhet, en
vredessorg, en misologi — efter Platos sinne.

12.

Ordets kärlek för nödvändigt till ordets hat.
Misologien som stil! — En i misstankequal ut-
bildad — i misstankequal och leda vid hela
vårt litterära onödighetsväsen härdad emprak-
tisk tankestil.

13.

Primum vivere. — Hur gör man bäst
det Första till det första?

Alla de bästa ting ske bäst på en omväg.
Den enkelt klara lefnadsgrunden är det enda
förbehåll du måste tillstädja dig! Ur en svag-
het, en brist har ofta blifvit bästa omväg.

"Nur die ergangenen Gedanken haben
Wert". — Man vinner ett begrepp om hvad slag
af "vandring" här blir fråga om, först då, när
man ser denna sats rätt ur hjärtat af Nietz-
sches ädla raka otåliga misologi —: då kan
man icke se den stort nog, ej nog antikt! Det
ligger en plutarchisk pragmatism dold i erfä-
renhetsdjupet af denna hjärtetanke.

14.

Viva voce. — Den lefvande stämman är ingen kathederstämma. Men allt sanningsforskande, skönhetsforskande lif bär verkning- och handlingstörst på djupet — stingande och Demosthenisk handlingstörst —: hur mycket än af aflägsenhet, slutenhet, doldhet, sådant lif må bära utseende!

15.

Det är händelsen allena, den nakna pragmatismen: att till sin lefnadsdag förhålla sig skapande —, det är händelsen som förlöser. Händelsen och experimentet: du!

Empraktisk, primitiv, i hela sin tanke och allt sitt sinne — i denna forntids-styrka, detta vandrings-sinne, är man det!

"Nur die ergangenen Gedanken haben Wert".

Det personliga experimentet skall ej fattas näring — så snart man ställer sitt förhållande till den mänskliga erfarenheten, tanken, traditionen på ordentlig fot. Det förhållandet, den frågan — "historiens nytta" — har sin enda lösning just i det personliga försöket.

Hvarför tröttnar en Goethe aldrig i studier? Hvadan denna nybörjan och heliga tidighet i hågen (heilige Frühe), som gör att ännu på sena åldern står hans ord som doppadt och tvaget i morgondaggen af ungdomens studie-friskhet och kunskapsfröjd? — Hvarför är Goethe en traditionens man kat' exochän? Just emedan aristokrat, undantagsmänniska och isolerad — såsom alla som haft det drifvande tvånget att sätta sig i försvarsställning mot plattheten. "Weltgeschichtliche Massen entgegensetzen"! Att hålla detta klart, såsom heligt hvar för, heligt klima — det är hans lefvande filologi. Ingen kulturlyx är mer praktiskt brukbar, outhärlig, än denna flykt och detta bundsförvandtskap — denna plutarchiska svalka och spiritualitet.

16.

Endast den öfvandes är händelsen, är nyhet. Hur vill du flyga, utan ett Nej! Flyga — "med sten i vingen!"

Det finnes ingen gaillardise, utom i ett ointresserad. Hvilken truism är det ej i själva verket, Nietzsche uttalar, då han förklarar sitt författarskap för ett asketiskt!

17.

Det svenska ordet för en Coriolanus' karaktär: ovidlådenhet.

Det latinska — i kristallisk manlighet —: solutus omni foenore.

Men en ovidlådenhet utan sprödhhet är ett mer än mänskligt.

18.

Kanske står bakom Shakespeares "Coriolanus" en väldig kritiks undran och tystnad: en tystnad af samma slag, som en gång kom Platon att stanna såsom inför ett gåtfullt, ett "vågstycke" som han kallar det, vid den frågan, om icke i dygden själf röje sig en kontrast och antagonism —: tystnaden af en bildningsuppfattning, som trots allt söker stöd och grund i den stora synen och erfarenheten — den öfver all "tragisk" billighet höjda — att ju rakare en människa är, desto fogligare är hon ock.

19.

Vi veta det nog... att nästan alltid var det de största räfvarna, som satt oegennyttan på sitt banér: och att, där man vill vara öfver handtverk, öfver ärende, riskerar man just det

gröfsta! Men trots allt, är människan sådan, att intet annat kan i längden intressera, "engagera" — än den stora intresselösheten. Och där någon sökt att vrida om det ointresserade till ett ästhetiskt, judvitsar han lika tomt som — Schiller om Kant.

20.

Dina feghetsafståelser ville du gärna ha ansedda som offer! Det är "mänskligt"!

Och dock måste man hålla en misstankens klara och stora vy öppen, äfven emot de store offrande — ja, äfven mot antesignanerna. Det är — m ä n s k l i g t.

21.

Ande har ingen outhärligare näring än farran. Och därför skall man alltid, om man ser rätt (d. v. s. rätt igenom allt mänskligt motsägelsefullts misär) ändå finna, att den sanna spiritualitetens kännetecken är modet.

22.

Karaktär — aporía. Men t a g e n situation är den sköna, den lätta situationen. *καλὸς κίνδυνος!* En luxus, som bildning och konst, kan i grun-

den endast som nöd försvaras. Där kultur blifvit handtverk, kvinnogöra — behöfver den intet försvar.

23.

Aporía och äfventyr —! Där detta är slut, där återstår blott den gemensamma dyn — och kväfningen.

Det gifves flyende som kväfts — af att trott sig lyckats! Andes anledning: dess helighållande (utan alla "ärenden"!) — det är det öfversta af all lefnadskonst.

Aporía och äfventyr—:

Hvad inför världen, och i förmörkelsens tid för dig själf, gällt som det snöpliga och felslagna i din belägenhet — det kunde blifva fonden för den stora möjligheten att träda fram emot: blifva ren, skarp, klar. Och ju mer du kommer att känna i denna din natur dess representativa kraft, mänskohistoriska rätt och giltighet, desto fruktbarare försonar du dig i tydlighetens glädje — öfvervinnande — med denna fond. —

Att få sakerna ställda på sin spets — äfven själfförkastningen — däri kan ligga en förlösning.

24.

Ani mi concordia. — Där man, äfven i misslyckandet, har hufvudmönstret in potentia — och därmed, i själfva verket, in actu — har man ej misslyckats! Ja, sådana aktualitet kan vara en fest för viljan — medan så ofta i att lyckas är en ångest: ett tryck, en hudlöshet.

25.

Ser man till de själfständigaste, de skapande, finner man genomgående, att deras oberoendes och omedelbarhets principium legat i ett samlarsinnes obrutna rörelse: till värn och beredskap mot ett ständigt hot, en ständig utsatthet. Den hemligtdjupa ingifvelsen, själfbevisnings oemotståndlighet af lugn: den vore ej så djup, vore den ej vuxen på hetaste post, — tonernas hälsa, deras friskhet af skogskällas sorl, deras kunskap om energier, ej så blodvarmt strålande: vore den ej vunnen i försvarsställningar mot lågtlömskaste, i allt hvari lif, karaktär ställts i fara och nöd. I förhållande till tradition äro de i och öfver tradition, just i kraft af behofvets djupa sannfärdighet. En människas egendom och egen-

domligaste ligger kanske alltid i ett samlar- och vakarsinnes trohet mot sin farofullaste utsatthet. I livvets linje och lifsfyllighetens, i "historiens nytta", ingen vilja djupare bädad än dens, som vill botas! Han — om någon — bor i eget hus, är sin egen tradition.

26.

Den som i sin karaktär har en tvingande anledning att göra fattigdom — i hela dess mening, ned uti klaraste grund! — till studieämne, till forskningsplan och forskningsledning, och kanske, därtill äfven, förhoppningen att kunna bringa sitt lif och sin färd upp till motsvarighet af ljus af denna forskning — han har ett äfventyr så stort som någon äfventyrshjältes att lefva för.

Det stora misstaget: att räkna fattigdomen, glanslösheten, lågheten som en blott och bart religiös och mystisk angelägenhet! Den djupt empraktiska världsliga sidan af en fattigdomens spänstiga och ljusa eufori: den gällde det att bringa in i hela dess betydelsedjup i sinnena.

Vinstbegäret:

att helt och hållet ställa under djärfvaste förhoppnings tjenst:

oegennyttans! — den oegennyttas, som har tagit bestämmelse, tagit afgjordhet i den insiktsuppleffvelsen att en människa är egentligt växande blott efter den grad af rakhet och hänsynsfrihet, hon i sin hållning till värld och vinning mäktar uppresa i sitt lif: tankens och tankeglädjens egoism.

27.

Men ingen besudling, ingen ovärdighet kan hämna sig svårare än den, att taga åt sig en förtjenst.

"Wie kann es mir gleichgültig sein" — utbrister Hamann —, "dass man an der Celebrität meiner Eitelkeit arbeitet, wenn ich selbst dem Gefühl der Vernichtung unterliege". — Om han ock det mäktat! (I anda och sanning varit denna förkrosselse, denna förintelse mäktig.) Då skulle han ock, i samma stund, varit egande af allt hvad renast, lyckligast och starkast han kunnat äga: ty kraften till denna förintelse är kraft. — Det var i kväfnings-

ångsten af denna krafts saknad, som han nu våddades.

Hvar har ej detta i hemlighet hviskat! — Huru ädlaste atmosfär ur hett och törstande skapats; huru detta villkors vidmakthållande var törstens lisa! — huru af hvart försök att utanför detta skapandets villkor släcka, lisa sig — födes ängslan, vållas afstängdhet från ädlaste andningsorgans näringflöde. Hvar har ej detta i klar öppenhet biktat sig! Männe mindre hos en Nietzsche än en Hamann? — ”Kan ni nu laga att jag får min doldhet, min fattigdom åter!” Det var denna rörelse, detta grepp af barn och ande — barn och jätte — som han ej längre kunde utföra. Då förbrändes han.

28.

Det var det ointresserade skådandet och skapandet, det stora oberoendets virtus repulsaenesciasordidae, som till slut blifvit det enda som kunde verkligen intressera dem. Detta är historien om Tibur, och detta är i själarnas historia hvarje Tiburs historia.

Det rena seendets glädje —: allt hvad af
lifsbevarandes, lifsförsvarens instinkt fanns
i deras natur har drifvit dem emot detta. Häri
ligger deras djupaste egoism. Det är just i
den högsta egoismens intresse man är ointres-
serad, oegennyttig. All äkta egoism är ett
nil admirari, — är en konstnärlig, en
skådandets sak. Själfförsvarets aldrig stillade,
hårda nödvändighet är gissel och nåd på en
gång. Den är hela deras glädjes alchemi. Ju
obönhörligare detta gissel, desto djupare den
rena glädjens möjligheter i vår själ.

29.

I strid — är det där hoppet att gagna, att
"uträtta något för mänskligheten", som ger
dem hud? — Är det ej just för att kunna
glömma och blifva okänsliga för det lilla, det
lumpna, det hopplösa kriget, som de älska och
måste älska — krig? Ty är det ej där de
äro sårbarare och värnlösare än barn — dessa
store krigsmän och hjältar? Är det ej hud och
beklädnad för dessa sår — som de andra
äro så pansrade mot, tack vare deras natur-
liga tjockhudighet — hud mot ledas, begärs
och tomhets osynliga pilar de tråna efter?

Är det ej den branden och den elden, hvarederas vapen stålas? Är det ej den fruktan, som håller deras hjärtan varma på kallaste vidder, håller deras mod upprätt i en ödslighet där andra skulle kvävas?

30.

Hvad är det pabulum, en Stjernhjelmsöker och längtar till hos Plotinus? Det är det pabulum, som Plotinus' ande lifnärt sig af, det som låg bakom ord och verk, det stora gemensamma. I sådan verkan ligger i själfva verket hvarje stor personlighets verkan. Den är utan tack.

Något i oss är där, som tänder sig — och måste tända sig — så snart denna atmosfären träder till. Ädla lyckan — att trots tid (trots — sig själf!) dyrka denna linje — renhets-oberoendes hjälteljusa blick, i gunst och ogunst lika, på vakt om sin klara fattigdom alltid, — vederkvickas af det ständiga mötet med dess kännetecken, i djupaste mänskohistorien vittnadt!

31.

Gör en man fik en, — få honom att taga åt sig sin förtjenst, sin "ära" — och han är strax

ur kraft, afstängd, icke-man! Förhållande till verklighet är rubbadt. Däraf följer att hela den mänskliga funktionen träder ur kraft.

Det är vårt instinktiva vetande om detta, som tillkännager sig hos oss som en hemlig skadeglädje (och tröst!) då vi se en människa ärad.

Det är i funktionens klarhet med hänsyn till detta, som antikens kraft till dess förvånansvärdt öppna och enkla konceptioner bottnar: ej minst dess stora verklighetsfattning af — begreppet ära!

32.

Ελπίδι. — Ingen annan lön, intet annat segerpris än Hoppet. — Så snart man här kan ställa sig, i detta lefva —, står man inför ett Första ljus, inför ett *θεῶν ποῦμα* af forskarsinne, kunskap, väg.

— "För dem, som mäktat det, är världen god".

33.

Hos patrioten, vir patriae, i antik mening, såväl som hos patrioten i tankelidelsens — den kulturaristokratiska meningen:

alltid låg h ä r d e n, den gemensamma och förklarande, uti detta stora parádoxon: denna stora ekonomi — lidelsen till ett ointresserat!

Det Epicharmiska ἀπιστεῖν ("misstro") uttrycker väl, i grunden fattadt, afståelses ekonomi — afståelsen såsom högsta maktlidelse, den ledandes och vakandes lidelse, daimon- och väktar-klassens. Platon skall ha haft Epicharmos' skrifter "vid hufvudgården" . . .

νόθε καὶ μέμνης ἀπιστεῖν
ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν.

34.

Den goda misstron skapar tro. Så är hjärtemeningen af det stora sicilianarordet, som den störste a t h e n a r n haft "under hufvudkudden". Den pragmatiska förbereddheten: att i allt hafva det förhållandet till märke och kánon, hvari kraften att anticipera röres: hvaruti man i det tillvarossätts ljus röres och färdas, i kraft af hvilket a t h e n a r n e, af Thukydides, kunnat en gång betecknas såsom — framför andra folkslag: ἀντεκρίσαντες.

35.

Om ej slutligen det fina lockbetet för musik och filosofi, för öfning och enkráteia låge uti beredskapets kunnighet, i samvetsvärlden och förhoppningsvärlden af denna kunnighet? Hvar är lifvet så fullt som i en ömtålighet, som genomfört det stora konstprofvet att förvandla sig till samling! Hvilken ljufvare erfarenhet har väl funnits, än den anticiperande kraftens — och utplånelsens — af ett mäktigt fattadt *ναφε — ἀπιoteiv!*

36.

Den, som förts under nödvändigheten att vid hvart uppvaknande kunna omedelbart kasta blicken på ett växande, skall också så småningom komma under greppet af det erfaran-dets hemlighet, att ett växande, och dess jämnhet, äro på ett hemlighetsfullt sätt bundna till ett offradt, ett nekadt, försakadt: och att det är minnet af ett nej, som skaffar det bästa uppvaknandet, tankens säkra tillflykt vid ett växandes tröst.

- Den som verkligt för Morgon lefver — han har fått en plan, som alla planer komma att bevisa lydnad, undsättning, tjenande.

37.

I det närmaste, det slätaste: äfven det förvägnaste! I hvar rätt akribeia är en blick-kraft som sönderbryter, löser — den andra närheten: nämligen den till bagaget — när-iggheten!

38.

"Ingen anledning" ...! Alltid oförbereddhetens, alltid — nivelleringsfröjdens parole! I den ringaste punkt kan hela linjens rikedom tillströmma dig. Det är de som aldrig smakat ungdom som förakta denna köld och detta armod, denna sparandets ungdom. Hvad hjälpte dem Rom, hvad Pästum!

"Ingen anledning" ...! Det är just det, som skiljer: vara Anlednings man! — att känna allt hvad försakelse heter upplösas af ljuset från denna gåfva öfver alla gåfvor, Anledning. Undra på, att en sådan blir den misstänkta par excellence! Att ha haft anledning — och ha begagnat sig af anledning: det är i grunden det afundade. Undra på, att det andra momentet blir undanskjutet för det förra, det vanliga och enkla — "den enkla förklaringen" — där alla äro lika.

Du må blifva hur "objektiv" som helst —: det är dock ett högre, som ständigt skall krävas, en misstänksamhet — äfven mot objektiviteten! Och därför: *νᾶφε*, — Just det *νᾶφε καὶ μέμνας ἀπιστεῖν* i kraft hvaraf du kan bära denna misstro, göra dig den till — näring.

Ty märk: det finnes en misstänksamhet, som är afgrundskval. Och det finnes en misstänksamhet, som är näring, styrka, lycka. Det var rätten till denna lycka, det var denna förpliktelses hopp, Giordano Bruno ville uppbesvärja för sin själ med sitt varningsrop.*)

Umgängesfrågan: icke minst — umgänget med dina försonligheter, samstämmighets- och gemenskaps-värmen, umgänget med dina — objektivitetsideal!

Leda ej spåren, de asklepiadiska, öfverallt till samma låghet?

Lågheten, contra — lågheterna! H u d — endast i bereddhet och enkráteia!

*) Af samma hjärta, samma förnuftsmystik är Brunos *Ti scongiuro* — som Sicilianarnas: *νᾶφε καὶ μέμνας ἀπιστεῖν*.

40.

"Ti scongiuro, Nolano, per il divino tuo genio, che ti difende et in cui ti fidi, che vogli guardarti di vili, ignobili, barbare et indegne conversazioni; a fin che non contraggi per sorte tal rabbia e tanta ritrosía, che" — etc.

På guldtäfla — på samvetets guldtäfla skulle dessa Giordano Brunos ord (ur "Cena delle Ceneri") stå för hvart hjärta, som känt vredens fara! Hur många "tigerjakter" skulle ej besparats en Tegnér, om han kunnat genomföra en sådan plan!

Ja, den som kan genomföra denna plan, lösa denna stora umgängesfråga (närings- och umgängesfråga!) — skulle han än gå miste om hvarje glänsande "resultat" — : han har dock vunnit lifvet!

41.

Var det om visheten de förtviflade — dessa sökande, som gifvit upp och gått under? Var det sanningskärlek "titanerna" stupade på? — Det var behärskning, det var skola, de förtviflade om. Det var en kvinnlig misologi (skenvara, klut-vara, högfärdssorg) de i hemlighet

närt och omhuldat, och som slutligen blef den tiger som ref sönder dem.

42.

För de v e t a n d e — vetande, förintade! — har denna tanke varit till en lisa: att från och med det ögonblick man "vet" (självviskt vet), att man är till nytta för mänskligheten, är man till ingen nytta alls för mänskligheten!

I sanning — det gifves en "de skänkandes ensamhet", hvarom de stora rofdjuren (de stora konfirmandbedårarne) aldrig drömt!

43.

Ja — u n d e r så mången "skänkandes ensamhet" låg detta enkla förhållandes dagljusa hemlighet: att med snålheten kan man inte skänka! "Wir guten Europäer..."

44.

Ju svagare, irresolutare man förhåller sig till ande och andes kraf, desto mera är man dömande, klagande, anklagande. I högsta energiområden, på det rena krigets väg, har man ingen annan motståndare — ingen annan att döma, än sig själf. I högsta energiområden dömer

man alltid ur sådan stolthetsglädjes låghet, alltid — nedifrån.

Där hvarest insikt och tillit i det förhållandet kunnat upprättas, att i mottagligheten för smärta den låghet, det vindlä kunnat dana sig, den glanslöshetens värme och magi få sin möjlighet, som af all mänsklig strålningskraft är den mest läkande — där vore väl ock en tacksamhet till ödet vunnen, hvilken gäfvade kraft att bära villkoren. I all verklig verkan ligger återstrålande kraft. I verkan — återverkan. Först i segern skall du erfara, hvad slags vapenkonst du öfvat! Den som blifvit till sak hos andra skall få känna sak växa: sak — och kärlek till ödet.

45.

Intet låter sig lättare, och hellre, lura — än Ljuset.

Den som ratar den billiga hämnden, och alltjämt bygger denna smak, han skall omsider komma till den ljus-smak, där man ratar — hämnd.

All verklig ästhetisk konfession är berättelsen om en väg från *πάθος* till *ἡθος* — till vetenskapen om att lyckan ligger i sakens värld. Och en författares egentliga växande kunde bero af hans kraft att klippa af just där han börjar bli "inspirerad" — af sina vackra ögon!

Lika litet någon efterapning duger i moraliska världen, lika litet duger den i konstens. Allt högre verksamt är i egen grund; har sin lyckas betingelse däri och sin fortkomst.

Consensus sapientium —: öga, andning! Kontur och samvetslinje äro lufsäfventyret.

Consensus sapientium —: Krig är den stora möjligheten — i denna hökarkrigens värld.

Samvetets väg blir dock slutligen den egentliga lättantändlighetens och lättfattlighetens väg: den, hvaruti kärleken till rena begrepp hämtar bäst krafter och näring — och därför, noga räknadt och vägdt, äfven lätthetens.

En *φθόρος* att släcka! — såsom grund för alla dessa spiritualia af *eris*, af glädje, af — "Bosheit"! Ett gift, en gadd — till att räddas för, till att triumfera öfver, till att — bruka!

Men är i grunden ett spirituale att fatta, är det väl något att bruka, att tillgodogöra sig — för andra än sådana som bära en ständigt lurande misstänksamhet mot sig själfva, sådana som ha behofvet af en ständig klokhets lustfulla vakenhet för — en *φθόρος* att släcka!?

Från spår till spår! Hvad är ett större absurdum för en människa än renlighet! Men till hvilket klart afgörande kan ej i själfva verket på den personligtegoistiska klarhets-, sundhetskärlekens väg vara att gradvis, paradigmatiskt uppstiga: huru kan ej ett simpelt yttre mönster fördjupa sig till en andliga utvidgningens och eröfrandets mystagog! Hvarje anledning, situation, är att välkomna, om den bär fröet i sig till uppväxt af ett rent begrepp af strid. Den som ej behöfver nedslå blicken för sin egen svikelse, sitt världsförakt, — i dess öga ej befarar att dömas af ett gement-sviket, gement-fiket, som plötsligt ljungar ned

öfver hela hans stora "sanningslidelse", hela hans ädla "lifspathos": han må i sanning sägas ha erfarit något af — lyckan.

49.

Allt mänskligt är fläckadt. Men den lilla afunden må visa vägen: blifva ett väckelserop för tanken — till den stora afunden! Alla beskyllningar för otacksamhet utstryker den, som bevisar tacksamhet mot Anledning. Han må sägas ha det mörka förbittrade ögat —: men det mörka öga, som i djupet var ett tacksamhetens öga — skulle någon otacksamhet i längden förmå att fläcka i det ögas grund, där tacksamhet mot andes anledning hållits levande? Göms ej i denna kraft osvikligt *m e t r o n*, som från det lilla, det alltför-mänskliga, leder ständigt upp till det stora —: fläckutplånelsen?

50.

E r i s o c h á s k ä s i s. — Den som håller rent sitt sår, gör äfven afund ren!

51.

Den oöfversättligaste raden, kanske den ljufligaste, i hela den latinska poesien trodde jag vara denna, af Horatius:

virtus repulsae nescia sordidae.

Men se här — hur de lefvande mötas!

”En storsint man har inga planer alls; ej ens en önskan. Han kan, följaktligen, aldrig komma på skam.” (E. A. Hermelin.)

52.

Verifiering. — Den som måste skilja sig är räddad, om han finner sin bästa stolthet: stoltheten att betala. Den undervisning, i den senare åldern kunde ega rum, är den om öfverlägsenheten af alla framsteg som betalas.

θέρματα — ζοήματα: i upprättheten för denna syn och dess välde, i upprättheten härför — såsom det öfversta och första!

II.

Kein Ding schwächt die Vernunft
mehr denn Unlauterkeit.

Dürer.

1.

Ingen faller så lätt för anpassningens lockbeten som just — bråkmakarn. De klart oanpassliga äro alltid de smidigaste, lugnaste, kallblodigaste.

2.

Där hvart begrepp om raket suddats ut, där blomstrar — "öppenheten".

Alla sökande — öfverraskande utsikers, plötsliga syners, öppenheters älskare och dyrkare — ha också älskat — omvägen. Och alltid skall man möta i deras ställning och konflikter i mänskliga lefnadsvärlden, så i förnuftets som i känslans, symptomet och afspeglingen af detta grundförhållande. Lifsafståndets ögas, det lättinflammade ögats hemlighet och

djupa skaparfröjd —: att af sin ljusrädsla —
bereda sig sitt högsta ljus!

3.

Ἐλπίδι. — Den åt föraktet rätt offrande —
han är äfven den å t h o p p e t offrande. Och
Theognis-ordet skall tydas — ur en Theognis'
hjärta:

Ἐλπίδι τε πρώτῃ καὶ πυμᾷ θυέτω.

Ja, den heliga konturen — glädjerenheten
af ett förakt: d e n, som det gäller att aldrig
mista kännetecknen, innersta kontursans utaf!
Det var just uti en u n g d o m s sinne — i en
ynglings — han ville stinga och träffa, denne
föraktets aristokrat: Theognis.

4.

Inga tidsförhållanden ha någonsin varit f ö r
ogynnsamma för ett stridsstämdt renstämdt —
den renhet af strids fattning, det kultur- och
stridsradikala sinnessätt, som dock gömmer
den outhärligaste af lifsbetingelser — nämli-
gen där, hvarest om u n g d o m kan vara
att tala!

5.

Ofiket, osniket, ofegt —: så allt, hvad i klar lifskonturs dyrkan andas!

Det är denna *πρὸς τὸ καλὸν ὁρμή*, denna impetus antiqui, alla varma och väl-sinnade varit så högst angelägna om att miss-tänkliggöra: det är dessa sirener man vill ha den unge att stoppa bomull i öronen för. Oegennyttan —: pudendum! Fikenheten, anpassningen, inställningen —: det sunda!

6.

Där den yttre lefnadskonturen (näringsfrågan!) blifvit andens, andens den yttres: där var mötesplatsen för fullkomligt lif.

Den svala vackra lefnadskonturen —: hvar har väl en människa egentligt urskiljande, kriterium, annat än där, hvarest hon i föreningen af denna jämvikt och ungdom har sin tillvaro inriktad! Är ej "sanning" ett klimat, ett *πρόπον*?

Den klara ungdomens, den klara o-anpasslighetens, det klara världsföraktets devis är en och samma:

μηδὲν ἄμουνσον.

7.

Att offra åt hoppet —: att åter och åter eröfra sig erfarenheten af de utplånelers svalka, som följer ur förpliktelse emot dina största tydligheter om dina villkor. Trohet mot erfarenhet ligger först och sist i trohet mot ditt vetande om din lösepennings storlek.

8.

Det är icke stolthet, som skiljer; allra minst — hat. Den som tror att han godt kan lita till, att — har han väl ådragit sitt öga bitter besudling nog — kunna så mycket lättare och friare fly till sina ointagligheter, kan blifva bittert sviken. Har han tagit hatet med sig, har han tagit fienden med sig.

Den som klart nog insett, att det icke gifves något, hvarmed han kan bevisa sig, annat än det som skiljer honom — dess giltighets-, dess bevisningsvillkor —, skulle klart nog äfven inse, att för honom gäller det hålla detta, det skiljande, rent! Här — "de smala och bergbranta stigar"!

Jacob Böhme har gifvit fina vinkar om hvad han kallar den melankoliska komplexionens tillvarelsesätt och villkor — dess i finaste grunden goda villkor för byggandet af en god lefnad.

I finaste grunden. Männe ej — grund just! Den allomfattande och ena, den uti hvars låghets och oberördhets hem tätt och djupt slutet du kunde nå allt, se allt, säga din rikaste tydlighet. Ty skulle du väl därmed ha utestängt dig från äfventyrets möjlighet, dess manlighets och dristighets poesi? Att låta allt, allt falla — utom just den ekonomi, som förbinder dig med renhets värld: allt, utom just denna — *rem substantialem*! I sanning, där svalhet var, behöfde du, minst af allt, frukta för otjenliga villkor för din vilja, dristighet — ditt lifsäfventyr. Ty hvad är svalhet? Fria händer.

Och härtill ville jag lägga den store ljusmannens enkla ord — *Finsens* — hans, som gjort *bene latere* till sitt valspråk och äfven (om någonsin någon) dolde sig — i ljus!

"Man vil blive lykkeligst, hvis man kan naa saa vidt, at man vurderer sig selv, — sit Ar-

bejde, sine Evner — lavere, end andre vurderer dem.”

10.

Hvad som gör minne till ljus-klenodium är först och sist: samvetes klenodium, samvetes ljus. Ty i detta ljus, denna ljusvakenhet, är ett tillbakaverkande: en med ljus upplösande sönderdelande kraft, som ur det nesliga själf är i stånd att bringa eldig glädje.

Hvad är i r a, hvad t a e d i u m — inför det rena ögats tillbakaverkande kraft! hvad världens löje och förakt — för den som känt detta budskap, denna läkehåg och upptäcktshåg röras och klappa med den kraft som endast i mänskligt g r u n d d r a g klappar!

11.

Det ömtåliga (otåliga) samvetet gentemot den glädje som icke är af ande: betingelsen för uthållighet, för vingars växt, för — glädje.

Att icke kunna bära sig, icke kunna taga och hålla en ställning, annat än genom och uti sådana ting, som det icke duger att leka med — som ej ”tåla skämt”, aldrig fördraga en

glädje som ej är af renhet, af friskhet glänsande: det vore det egentliga forskningsfältet och lefnadsfältet af människans möjlighet, fältet att dikta, forskande lefva.

12.

Hvad som gör nederlagets och förlustens stora vinst, dess säkerhets- och anslutningshemlighet — att detta äfven i kraften och ljuset, i välgång och fortkomst kunna medtaga och bevara: det är att icke öfvervinnas af seger. Endast den som så är bunden — så vetande ljuslifs villkor — hans hjärta är icke bundet. Frivilligt binda sig, just i ljuset och kraften — icke i djupa nödläget blott!

Hvarför blunda för hvad alla, till sist, dock funno såsom det, som öfverallt och alltid stått närmast invid! Orkan är i det närmaste nära — men ock, jämväl, för den som eger Beslutets nåd: tempel och lyra i hafvets dån.

13.

Efterlåtenheter: och outtömligheten af innerst brännande förödmjukelsers aktualiserande för minnet, det undantagslösa nedstörtandet (degradationen) till lägsta um-

gängeskrets af föreställning och värld — aldrig nog kunde jag hålla klarvaken förberedelse och vakt öfver detta förhållandes aldrig svikande hemlighetsfulla spel.

”Moralen” af detta? — Ingen annan glädje fördraga (ty ingen annan fördrager du och tål du) än den, som är döpt i ande, sanning, lif. Hos dig själf äro vilddjuren —: andens glädje är det enda, de ej tåla!

14.

Ännu har ej slagit fel: att där frihetstörst varit, där har ock själföfvervinnelses lust varit. Och den som för frihetens skull ej vill bära att kallas själfplågare, hungerkonstnär — han är ej värd för frihet tala.

Intet ögonblick är du säker, att ej stå ansikte mot ansikte med egna domen och föraktet. Och lika visst är, att endast lydnaden mot det vakandets imperativ, som trots allt kunnat blifva din erfarenhet och skatt, kan gifva förhoppning att få smaka bestyrkelse af värde och andes förvissning. Och för den som med hela sitt sinne håller lefvande den undantagsställning för ögat, som det innebär att — på

det sätt de osälla i själfföraktets bekännelseglöds rader uthamrat, få erfara tillintetgörelsen: hvilken fjunlätt harmlöshet skulle ej synas h o n o m den undantagsställning en än så långt drifven vaksamhet månde medföra!

15.

Sådan karaktär är på afgörande sätt bestämd af detta: att glömma. Men detta glömma, själfva hans ro, är ett djupt och heligt aktivum. Därför får han aldrig "glömma": söka glömska och förströelse på det förströende (d. ä. förskingrande) sättet. Men det farligast förskingrande är seger och vinst och en förtjenst som man tager åt sig! Hur sträcker han ej i detta mörker, sina händer längtande efter sitt mörker —: hur blir ej ärlig själfförkastelse, emot detta, — likt kyla och sval ro! Där i natur och karaktär, i uppleffvans villkor, allt tyckes på tvingande sätt ha förenat sig till att möjliggöra en utbildning af lyckobegäret till en höjd och finhet af det djupt ovanliga slaget, där måste ock med beslutsamt mod sådan vink följas, om ensamhets mening skall verkliggöras: upphäfvandet af allt isoleradt, utan för.

16.

Att nå till klarhet om, och till lydnad för sina energiers villkor — en allt förtärande, allt förbrännande dyrkan af dessa villkor: det är den eld, han har att sätta mot lifvets eld. Däri ligger hans möjlighet för ett sannt och ljust tragiskt: ett tragiskt — af ögats värld; icke af hjärtats och de "sköna känslornas". Men tragisk — för de sladdervarme, de "medlidande", blir han genom att missförstå och åsidosätta sin plikt till kunskapsmod — modet till sig själf.

17.

Skulle ej — noga räknadt — den ångestfullaste tomhetskänsla rymma ett mera af andligt lif, ett mera af mänskovärdigt lidande, än den lamslagning af inre rörelsekraft, som — noga räknadt — beledsagar hvarje slag af mätthet? Har en gång i medvetandet blifvit klar plats röjd för denna fråga och detta vägande, har också vägen röjts till förståendet af den hunger som heter — smak.

18.

ναγε. — Den mänskliga "gaya scienza" — Nolanarns och Sicilianarns —: att finna den

form af stränghet mot sig själf, som djupast underhåller beredskap. Hvad annat är i grunden den *B o s h e i t*, den "grymhet" hos Nietzsche, som blifvit så platt — så "grymt" — missförstådda!

19.

De kunde i själfva verket ej taga ett steg utan den ljusaste själfbestämnings inspiration. Detta deras ensamhet —: ensamhet, som måste vara helt och hållet syn och smak. Deras förmåga af upprätthållande af rätt, rätt att ega tillgång till sin egendom, betyder hela deras plan, hållning — *k o m p o s i t i o n* (i ordets djupa glädjemening): själfkännedom och själfbestämmelses fria andning och hvila, den jämna djupa viljebestämningen.

Detta gäller väl alla människor, riktigt räknadt, men det finnes utvalda: utvalda till sällsynt olycklighet — eller ädel lycka. De äro de sanna musikerna, i Platos mening: kännare af dygders former och lasters. Deras öde står *ἐπὶ εὐνοῦ ἀκμῆς*. För dem gäller ett delphiskt: Känn igen: Kom ihåg dig!

20.

Dagbesked — mot nattbesked!

Intet följer dig säkrare, och intet hinner säkrare upp dig än det som — h a l t a r.

21.

Den skönaste inskriften öfver f r a m s t e g i s k o l a n, i lefvande studiets skola (non scholæ —!) — den ville jag, att jag med denna sats af Swedenborg kunde, med lyckans rätt, få teckna för mig:

"Ty när andar komma till en människa, inträda de i allt hennes minne, och uppväcka därifrån de ting som passa för dem."

De döda äro ingalunda döda. Ofta har jag funnit att den allra bästa frukten af lefvandets och tänkandets sträfvan har bestått däruti, att umgänget med högste andar fått därutaf och därefter en slutenhets värme, ett lifsljus, sådant som utan denna förberedelse aldrig stod att ernå. — D e t att kunna bestämma: hvad för högsta umgängesvärlds skull man eger att företaga — och att neka sig! — det kunde måhända bilda ett af hufvudstyckena i själfkännedomens och "lefnadskonstens" konst.

22.

Daintiness of ear. — När din uppfinningskraft blir till glödande pilar mot egna hjärtat, då räcker det inte med en daintiness — of diet!

En "daintiness of ear" är ingen finsmakarangelägenhet. Det gäller en ändring på lifsmenyn, i djupet.

23.

Lut är lut. Är din lut egnare än andras, så är det ock just häri — i illusionen af ett eget — som ett decideradt får rum och rörelse: frihets ananke. Ju hetare svedan af ett undantagsmässigt — desto bättre förspändt! — desto rikare frihetsverks villkor. καλῶς τῆς τύχης ἡγοιμένης —! Som om ej ödet skulle vetat de rätta medlen... Ingen utvaldhet och ingen Aladdin-gåfva vore rikare än där, hvarest ett förfeladt, ställt under bevakning, gifvit Archimediska punkten för ett inseende i mänskliga krafter och ekonomis natur. Icke för förklaringar — icke med skönläggande af din situation och färd, icke med återtagande och afsvarjande behöfde du kvälja dig! För den som ångrar i ljus, vredgas i ljus, är ljuset själf palinodi.

24.

Sällan har tvånget till utomordentlig frihetsgärning nått makt, festivitas, aktualitet, u t a n illusionen af ett stingande ojämförligt, utomordentligt af karaktärs- och lefnadsläge. Det var i det ofrånkomligt personliga, som, vid rätt handlag, tempo, k r a s i s, den rika uppdagarkraften vanns. — *Κοῦαίς; ἡ ἀρίστη κοῦαίς!* Ty i allt mänskligt är det den bästa blandningen det kommer an på. Det gällde märka och sammanhålla just hvad i hotfullt, i farligt, i förveckladt kunde ligga utaf vägledning — för värde- och lustfaktorer af utomordentligt slag just så få sin syn öppnad! — ur ett till synes undantagsmässigt och utom-ordentligt vinna utomordentliga näringsstoffer!

Att leka med det farliga och hotfulla, det tyckes vara ett mänskligt karaktäristikon — ej minst för de stora blandningskonstnärerna.

25.

En amor fati, ett *καλῶς τῆς τύχης ἡγούμενης* — som hos Goethe möter upp i mästerlig tolkning:

"die eigentliche Aufgabe des Lebens: dass der Mensch sich zu a l l e n ausser ihm liegenden Dingen wie ein Künstler verhalte, der aus

dem vorgefundenen Stoffe ein Werk seines Geistes macht". —

Och, längst bort — bakom detta: ändå en stor mjukhet! Ty den suveräna lösningen gäller för alla människor! Och är minst af allt något — "titaniskt".

26.

Enklaste egendom: renaste egendom.

Ju egnare — ju särskildare också, individuellare, ditt behof af mod! Där detta är klart, är du räddad.

Men thema och chräma äro ju kostbarare, egendom och uppgift ju ljufligare — desto heta-
re du till modet till det rena och enkla pressas. Ja, så först blifver varsnadt, och så först kan varsnas det stora thema, det stora chräma, det — egna.

27.

Vara medveten om det musiska, det lyckliga bindemedlet; vara medveten om din funktions egenart att vara och att skapa ett bindande; medveten om ditt innersta berättigande uti denna bindande kraft och dess meddelande: med inspirerad kärlek hålla fritt från all fläck,

all rost, ett metron glänsande . . . S å, äfven det
tvifvelaktiga tjenande och underlagdt din hela
grunddrift, så äfven — det förfelade!

Så länge en människa har viljan att bota sig,
är äkthet möjlig: äkthet, åtminstone i —
frågan.

28.

καλῶς της τύχης ἡγουμένης. — Det öppna och
hela och raka: att — såsom en förolyckad —
hafva kommit till urskiljandes makt däruti!
Af Eris' nåde, varda en varseblifvande; såsom
den märkte — en utmärkare!

På dina villkor, i allt som stinger: ett väl
stingande!

Det enklast öppnaste — öppenhet och still-
hetsglans af stort enkelt begrepp — hvaraf Or-
dets kostbaraste konst beror: det nås inga-
lunda ur spekulation! De vidast verkande ha
kommit till sin kraft ur personlig mänskovär-
dighets kamp, ur innersta bevisningstrångmåls
hunger och törst. Villkorens vårdande blir till
småaktighet — för en småaktig. Likafullt är
här till en stor sak vägen öppen: *a m o r f a t i.*

29.

Frihetsmöjligheten i det hårda ligger i att man accepterar just det sting, som förefaller att vara ett undantagsmässigt — och som man ville ha bortbytt med ett annat slag af sting...

30.

Var det rädslan för tillintetgörande jämförelse med de lefnadsstarke, de lefnadsskicklige — "vanlige" — som sporrade dem till ett o j ä m f ö r l i g t?

Där lifvet ger mycket att förvandla, kan mycket bäras! Just denna misstanke blef hos några till subtilaste krydda för lifsekonomi, för lifsklimat.

De som åt graties gudom (ej blott åt — "gratierna"!) haft ett altare tillredt i sin själ, de ha af själfva sin fruktan — vredes och afunds, rätthafveriets fruktan — skapat sig ett lockbete och en besvärjelse för ädla krafter, lärt sitt öga en öfvervinnandets långsamma blick och den bittra lust, hvori pröfvas och skiljes hvad i vrede är skönt, hvad i vrede är ljus.

31.

Den som fruktat — i fadda och ljumma och "säkra" dagar — att afgörelses farofullhet icke vidare kunde ställas honom före på sin bana, att hans själ ej mer skulle få bli valplats för mörker och ljus: han vet ock, att det svåraste lidandet är ej den utsattes, den märktes lidande, men medvetandet att ha utestängt sig ur gemenskapen af sina bundsförvandter, gjort sig ovärdig — att med dem lida.

Vore det ock brännmärckthetens —, där du gjort dig dina villkor till fångstnät: där äro ock de goda, de lätta, de sunda villkoren!

32.

Har man ej afslutat dagen h e m m a — hvilket kan vara annat, och mera, än ett blott och bart inom sina egna fyra väggar! — skall man ej heller vara i stånd att börja den kommande dagen — h e m m a.

Hur mycket besjälande k y l i g t — att akta och vårda: för ett uppvaknandes skull! Och för hvilken futtig varmheter, ledighet, "frihet", offrar ej mången sitt stigandes linje, sin morgon, sitt öga!

Bättre öfning brukar ingen — aldrig en bättre förslagenhet än den, hvarmed för morgon vinnes hägn, för morgon beredskap: den, hvari med tarflig afton — lägges guldrand om för-middag!

Hade hon, den fina konstnärinna, som i versens glöd begrät, att

”unsre Morgen morden unsre Heute”,
fått bittert nog och länge smakat frukterna af motsatta — den för henne i själfva verket allt omstörtande, vulgärt belåtna lefnads-ordningens ekonomi — skulle kanske, för en plötsligt klarnad blick, hela hennes stora sorg ha stigit fram och rest sig i förklaradt ljus: såsom just den vackert spänstigt fyllda lefnadsdag af mogen stark kontur, som den i själfva verket var!

33.

Humanum — urbanum: lifsafstånd — träsk-afstånd!

När har egentligen, för tveklös håg och klar färd, frågan annorlunda kunnat ligga!

Fråga de vise i deras yttersta stund. —
”Hade jag väntat med att tala, tills jag kände

världen, hade hela min diktning blifvit persiflage''. (Goethe till Eckermann.)

Se där — gemenskapen!

34.

Jämför det nordiskt torftiga, uträknadt strebmässiga grofva, hos en Ibsen och Strindberg, i deras begrepp af en insularitet af tanke- och lefnadspathos, nödvändigheten att afstå från partiförbund och vänskapshänsyn o. s. v. —: jämför detta med den allvarsljusa klarheten af en malinconia hos Dürer, en inhospitality of mind hos Emerson, hvilka hos dessa äro inseglet på allt hvad andes radikalism och andligt maktförbund heter. —
παῦροι δέ τε βέλχου!

35.

Det är inter pares, bland de lika och jämnbördiga, som en människa först riktigt kommer till att erfara — människans ensamhet. Men här har ock den starkaste drömmen drömts!

36.

Den Titaniska synen står öfver all oanpasslighet, allt — "på sidan om", allt — "på tvären". Den gnisslar ej; den sticker ej i ögonen. Den är en oanpasslighet i kraft af mänskligt *prépon*: det klara ögats och den hela tonens.

Det är ej dagens, ej tidens gunst, hvarom den djupa täflan står. De sanne titanernas otidsenlighet ligger i deras Tids-enlighet.

37.

En människa måste ju bevisa sig. Men att bevisa sig: är icke det, *eo ipso*, att bevisa sig — insularisk! Är icke det bästa mänskliga klimatet, äfven i moralisk mening — ö-klimat!

38.

De, för hvilka lefnadsmodets outhärliga sporre varit rörelsen mot ett obeträddt, obbyggt, en *res nullius*, ha mot hvarje kvalillusion af ett ojämförligt och obotligt också haft ett ojämförligt demaskeringsmedel i den klarhet om ett: just på dina villkor! — som i grunden innebär för oss alla möjlig-

heten att mot skenbara öfverstigligheter och stängande makter af yttre och inre värld kunna förhålla oss som en konstnär till ett gifvet stoff. I väckandet af denna försvarsinstinkt ligger väl de stora flyktingskaraktärernas egentliga makt på vår lifsvilja — deras förtrollningskraft.

Ty den förlösande Smakens födelse, ögas kärlek, *εὐπείθεια τῶν καλῶν* ligger just i ett — just på dina villkor,

39.

Det fylligaste, varmaste — med morbidezza af September... af ande:

h v a r, om ej i fattning och grepp — det slutnaste täthetsgrepp om — hvart ojämförligt, undantagsmässigt, omöjligt af läge och villkor, af plump tomt — "allts fåfänglighet"!

h v a r, om ej i stingets och brandens ständigt underhållna, beständigt med hela nyhetens glöd svidande kraft finna denna ungdoms möjlighet — en fortsättnings visshet, ett vidarekommande, vidare-uppdagande af verklighets bevisnings magi! Kan man väl önska sig ett bättre än ett outsläckligt stingande (är ej däri just ditt — l a g o m!) som garanterar skydd

emot all atoni, emot allt hvad acedia heter?
Att skaffa detta bittra och täta, denna *δομῶτης*
en musisk kontur: hvad annat vore den full-
komliga lifsekonomin?

40.

Att ställa sig umgängesfrågan stort: det lö-
ser dig från alla afsides- och skefhetskänslor;
det far som rensande blåst genom all hög-
färds-ångst; det bringar ned till — natur.

Den som har smak, har en *modus vivendi*.
Intet mera positivt, uppfyllande utfyllande —
än smak! Intet tommare, ensammare, säll-
skapsjukare — än smaklösheten!

41.

Smak är en säker brygga mellan människa
och människa: mellan ensamhet och ensamhet.
Smak är en ständig vänskapsfest.

42.

Smak och pessimism utesluta hvarandra. En
kulturpolemiker skulle betacka sig för talet om
bildningens undergång...

Pessimism i manlig mening är ju intet annat än den mörksyn, som präglar hvarje energiskt utbildad karaktär.

43.

Lägg märke till, med hvad för begärlighet och omsorg man alltid skyndat att — såsom "köld", såsom "egoism" — brännmärka en aristokratisk-återhållsam lefnadsstil. Helvetius har i kommentarierna till sitt hufvudverk (De l'Esprit) tagit denna "mänsklighet", denna "humanism" i sikte! Och hör — Thoma:

"Willst du nicht mitneiden,
und auch nicht mitleiden
und bleibst ruhig, so wie du bist,
wird mancher brummig von dir scheiden
und sagen: Ist das ein Egoist!"

Fontenelle, Goethe, Holberg, Keller: se där några af de karaktärer, en energisk human psykologi velat fränkänna hvarje — "tieferes Wohlwollen".

"Tieferes . . ."

Ingen annan "godhet", "renhet" — än den samlade människans rätta afgränsning! I sådan försvarsställning, sådant värjande och kyligt kan ligga ett mycket för mer, ett vida mera för den medmänskliga omgifningen välgörande och befordrande element än i det vanligt och vulgärt godlynta — det godsint besudladt oafgränsade.

Tacksamhet, hos en genius: aldrig u t a n ett sting, aldrig u t a n en bitterhet, en svartsjuka. Den instinktiva svartsjukan af den instinkten, — att öfverst, kategoriskt gäller detta: mot hvarje yttre gunstighet förhålla sig såsom till ett underordnad i f ö r b i g å e n d e! ur sig själf taga sig bestämning, ur sig själf — anledning!

Svartsjuka om växt, väntan, färd; föraktande alla hastiga resultat, gunster; vinster: så alla stora färders älskare.

Hur litet behöfdes ej ofta för att s k y m m a! Hur ofta blef ett gunstbevis från marknadens värld det något och n e f a s, som grumlat tankelusts vin!

46.

Den antika kardinalsatsen för andligt genomlyst förhållande — sana mens in corpore sano — är ju äfven satsen för lifsafstånd: på en gång förakts- och lydnadslära.

47.

Det gifves ting och förhållanden, hvori trohetslifvet ännu blott föga och sällan försökts. Därtill hör mycket af det mänskliga medvetandets samvetsömtåligaste, skyggaste värld, — om hvars styrka och energier forntiden, med en helt annan sökandets dristighet, egt ett helt annat klarhetsljus än vi.

48.

Det ger att tänka på, att Plutarchos beträffande Perikles' karaktär tager afstånd från vissa, som klandrat och nedsatt hans hållning (dess σεμνότης) såsom varande behärskad af förakt och bitter högdragenhet, och hvilka i stället framhållit Kimon, den milde och smidige. Något längre fram i skildringen faller han emellertid, på tal om samme Perikles' försiktiga undvikande af gästabud och, öfverhuvud taget, den slags glädtigt-hvardagliga säll-

skaplighet, som så lätt — i stolta karaktärer — lämnar sting och blessyrer efter sig, den anmärkning, att hos de sannt gode kan just denna sida af lifvet (*ὁ κατ' ἡμέραν βίος*) vara det allra vackraste och beundransvärdaste...

I sådan ovisshet, skulle man väl tycka, röjer sig Plutarchos' begränsning — och att man däraf kunde varsna, hvar han, trots allt, *icke* hör hemma! Men Plutarchos är så mycket grek, att just sådan gräns och ovisshet (sådant gräns-ljus!) har han förstått att på det spirituallaste — på det varmaste och lifligaste — begagnas af.

49.

Så snart isolering begagnas — nämligen till uppnåendet af ett dessförutan ouppnåeligt — är isolering upphäfd. För mystiken finnes ingen isolering. Endast: *Abgeschiedenheit*. Det var om denna frihets upprätthållning, kampen stod — hos alla de egoistiska, de asociala, de negativa. Det var sönderbristningen häraf, som förde till ett titaniskt, ett amusiskt.

Frihet är hors concours. Det gäller väl komma i vägen för hvarandra — i frihetens mening: då vi nu en gång måste komma i vägen för hvarandra!

50.

Till ett sannt gemenskaps-mänskligt ledningen annan väg än den, som går genom samvete för ett renast oanpassligt.

51.

Lika visst som den Dürerska satsen är sann — att "kein Ding schwächt die Vernunft mehr denn Unlauterkeit", så skall det heller ej fela, att när någon satt sig i samvetsklart renadt förhållande till egnaste ömtaligheter och ofärdstecken, han därmed också vunnit nyckeln till tydnings- och tydlighetskrafter i stora mänskliga forskningsfältet.

52.

Hur skulle det kunna vara annorlunda, än att alla verkliga, hållbara frihetsinstinkter

måste nödvändigt misstänkliggöras — af dem som åt tyngden sålt sig! — nödvändigt förklaras för en list — af de en gång för alla öfverlistade!

Besudlingen är billig; och snålhet bedrager snygghet.

53.

Det som kan vara afundadt (nämligen af sådana det är värdt att vara afundad af!) det är aldrig annat än det fulla behovet att ställa sig i förhållande till förhållandet tro: tveklös håg — den stora fruktans, den stora afskyns. Allt det andra i situation, smått — stort, värdigt — icke-värdigt, faller platt till mark, så snart det första reser sig i resoluta ljuset.

54.

Ingen förnuftig afundas en annan, än en klart kämpande. Detta är kardinalsats, orientering, för alla afståndsfrågor, manlighet, mod — värdighet.

55.

Människor emellan kan det proptra bli kyligt nog! Och utan den fina rivalitet, som hör till hvart sannt bundsförvandtskap, har heller intet bundsförvandtskap något värde. Den stora umgängesfrågan gör alla umgängesfrågor till nonsens.

56.

Ty ljus vill mötas af sparsamt, af kyligt. Närheten, när-igheterna — de sladdersaligt bänkades . . . det är det, som gjort vanmakten hos så många "ledande personligheter". Den som vill verkan har att göra oberoendet — alla friska aflägsenheter! — till sitt hjärtestudium.

57.

Ja, för många har den starkaste bryggan till människorna gått där, hvarest det varit som kallast och ofarbarast. I sitt ondaste, sitt oanpassligaste ha de slutligen fått se tecknet och tydligheten till en säkerhet och hugsvalan, en värme och passlighet, där mänskoande kunde beredas hem. De gjorde sig en friskhets väg och styrka af sin utstötthet, — de begagnade sig däraf till att se och träffa —

hvad så få tvingas till och mäktas: till att upptäcka och avslöja hvad otrohet och lögn kan draga öfver en människa. I seg och oaflåten öfning, i smidig och förslagen forskning, i tacksamt utnyttjande af en brännande anledning till tankes och ords magi, ha de i trohet mot sin fruktan blifvit klara banors rödjare, och så, besvärjande, skapat sig ett bundsförvandtskap af lösta och friade, åt sig och sin fruktan.

58.

Såväl inre som yttre försvarsställning heter detsamma för en Goethe som för honom, som vid böhmiska skogskällan fann sig själf och sitt tankelifs möjlighet —: denna skogskälla, detta *Klingenbrunn*, finner alltid sin motsvarighet uti deras lif, som haft att skilja sig. Den är den afgörande händelsen: den stora ledan — och den stora friheten. Den är helgens inbrytande; dopet till ande och färd:

— *si ch'a te fia bello
averti fatta parte per te stesso.*

Hvarje människa genomlefver i tider då det gäller denna hårda kunskap: att endast inifrån skapar hon sig ett område, där bundsförvandt-

skap kan som möjlighet, som förhoppning komma i fråga.

Synen af en som ej öfvergifver sig själf: den syn vi alla bäst behöfva. Kanske är gemenskaps begrepp, renast, hetast, härifrån att fatta.

59.

Där du sannt, i ögas kärlek, skiljer dig, där i öfveranlednings syn anlednings fjättrar falla från dig — där är äfven den enda möjliga försoningen med hvad du skiljer dig ifrån.

Den som ej öfvergifver sig själf skall ej sakna vänner.

60.

Inte vackert vara långsint...

Några ha ändå menat det vore vackrare att inte knyta till igen: just därför att det blir så fult, när man sedan får känna — knuten! Ty när den känns (och var lugn för, att den skall komma att kännas!) då händer det, att man ser upp med sorg och aktning — tillbaka till en renlig oförsonlighet!

Att du gick till säkerhetens och förtorkningens sida, där du gaf dig glömska, försonlighet och ljumhet i våld, — att fruktans och fruktbarhets väg stod du i begrepp att lämna: det var den hemligt-tydliga innebörden af månget hemligt samvetssting, — allt under det en sofistisk stämman intalade dig, att det var just förtorkningen du ville gå ur vägen för!

Det hela och täta af dag bestämmer för glömska och foglighet —: natt. Det gäller den glömska och foglighet, hvars rötter nära sig af de friskaste — och svalaste — källvatten. Med en grumlig försonlighet gör man sig själf och andra skada och förnedring.

61.

Ju mera dig vederfarits af ljusets hemlighets förbund, desto hårdare bli bestraffningarna, — tyngre samvetets slagflod.

Te lucis ante terminum —! Den mycket hungrar, honom skall ock förlåtas. Det var blott nöden, som gaf klarhet. Därför blef också klarheten en fara. Men där klarhets kärlek stadgas, där stadgas ock nöd — och öfvervinner, i stadga, sig själf.

Te lucis ante terminum. — Det kunde komma en dag, då det vore för sent för dig för denna besvärjelse —: då otrohet mot denna stund och öfning blifvit dig till sönderslitning af skyddsbeklädning, och intet täcker dig mot glöd af nattlig tankeuppsfinnings pilar, — otroheten mot denna stund, där det stod dig fritt att, såsom fri, tilldela dig själf den kostbaraste skänk, den hvars spillror och smulor du kanske en gång förgäfves — såsom slaf och sönderslagen — skall söka sammanleta. Då skall du förstå, hvilka konsiderationer äro de som djupast ångras, då hvad världens smidigheter äro värda! Då skall du förstå de förbehållslöses väg och deras hvar för, — desses som världen kallat flyktingar.

Några äro födda till guldets väg: det odelade hjärtats guldhåg. Ve dem, om de icke gå till grufvans, till det sanna guldets hjärtekamrar!

Glädje är svartsjukare — glädje är obarmhärtigare än allt. Gläd dig öfver att känna det. Ty hvar hade du återvändandets möjlighet, de tillbakaledande tecknen, annars!

Är det så, att en indulgens och en ovarsamhet kan bringa ditt förnuft, din hela varelse i den största omstörtnings fara, då är klart att du i dylikt också har att skilja dig. Klara förhållanden tyckes ett alltför mycket stort ord. Hvad en *a n i m a c a n d i d a* är, det vet kanske ingen. Vi få nöja oss med den rörelse vi taga ur aning och skymt af sådant, till att gripa samman vår eris' krafter, taga vårt fäste i vårt onda. Ty bäckar af kraft och af tröst låta sig leda från allt stort, uppå hemlighetsfulla och underliga vägar, till det hjärta som vet att blott såsom hemligheters älskare kan det lefva. — Med en luttrad eris' öfvervinnelses kärlek: hoppas kraft och bestämmelse ur det onda själf!

Antingen blifva fastkedjad vid sina förödmjukelsers delegare, eller — för det hoppet lefva, och för det hoppet och den kraften blifva tjenlig, hvaruti öfver-områdes kraft aktualiseras: hvaruti du i högsta möjligheters område skapar ideal gemenskap.

Att det du kallat förbehållslöshet och anslutning (och kanske äfven i fullhet af ljus anklagat dig för bristande redlighet emot) — att det, med all mänsklighet och fläck, ändock var ett blod och blom af mäktig verklighet, och af skydd: det får du känna och se lifslevande, den stund du uppvaknar i säkerhetens snara — säkerhetens hudlöshet! Därför ligger ock en jämförelsekonst af yppersta slag däri, att till kylandet af oron i stora faror och trångmål kunna frammana bilden af de förnedringstillstånd som äro följden af efterlåtehet mot detta kittlande bländverk som — religiöst och Shakespeareskt — heter: säkerhet. Ty det finnes ett "själflågeri", som öppnar tillgång till källor af lugn och kraft, hvarom den andligt erfarne — *ὁὖν ἀγνυμένεω φρενὶ* — har kunskap. Just det rakaste och öppnaste af glädjeklarhets blick vardt ofta födt och döpt i den jämförelsekonstens skicklighet, som vet att klokt och varmt se mörkt.

Det största framträngandets möjlighet ligger i området af personligt frihetsverk. Att

hålla detta område oinkräktadt — ofläckadt utaf hvarje sådant hänseende, alla sådana eftergifter för en omsorg att synas och anses, som högsta erfarenhet stöter ifrån sig undan (emedan de lama detta framträngande, grumla lyckan af sådant förfaringssätt):

att till sin lefnadsdag förhålla sig skapande.

Bättre att vara missförstådd af människorna — och ha asylrätt hos en gud. De djupast blickande (de djupast, klarast ömtålige) ha aldrig haft någon annan väg.

Det är dock utplånadets stora väg, som ditt *vägar* (d e s s väg, d e s s kurs) gömmer innerst uti din längtans, varnings djup, — gömmer såsom ett mildt solhaf till att ljufligen gömmas uti! Misstydd ej dess yttre och skenbara skärpa.

66.

Ha vittnesbörden gifvits dig i hand, om att det är till de ursprungligt, de förstahands-, ur källan erfarande du kan få lita dig och räkna dig, då tillhör det dig att, låtande dig af drömmen förplikta, l e f v a dessa vittnesbörd. Ty det är kungsvägen, att i intet annat hafva sin ledtråd och bestyrkelse än i detta: att man

mottager i kraft af att man är. Och det är den stora gåfvan och det ädla äfventyret — tillvarons höga festivum —: att till sin egen lefnadsdag förhålla sig skapande.

Det är i de första ljusen den stora möjligheten gifver vink: möjligheten af erfarenhet. Kring det stora ögonblickets hård — att låta därom de styrande och formande krafterna af din viljas kunskap röra sig, till denna hård låta dem församla från sina färder hvad renast, hvad bäst till näring dög!

67.

För en människa gifves endast en fråga: näringsfrågan. — "Hail, holy — light!"

Hvad som ger anslutnings-, näringsfrågan dess bitterhet och sting, är också det, som blir dess sällhet: tvånget att endast ega en tröst. Först då du ser hvad denna enkelhet är för en vinst, genomskådar du också det skenbart hårda (som alltid vill öfverlista) i att det är just på dina villkor (ej på andra, eller andras) du kan få tillträde till frihetsvärld.

Det kan ej vara annat än ur belägenheten själf, du har att utvinna din svalka, ditt lugn.

Belägenheten: dina villkor.

Ju mera en belägenhet är egnad att med skarp tydlighet bringa detta för sinnet, desto större bli dess möjligheter. De som verkligen mäktat komma till den ordning, att de kunnat taga mot sin naturs egnaste vinkar härutinnan, ha nått den omfattning af lefnadsklarhet, hvilken också är i stånd att meddela sig, verka, gagna. Ty just i ett det egnastes (ensam-mastes) öfver-skådande och öfvervinnande upphäfves ensamt, och går till gemensamt väg.

68.

Ne te quaesiveris extra. — Enhetstanken innehåller nödvändigt flykttanken. Nordanlynnet i mänskoanden är ett helt annat än det, hvori Tegnér såg grunden till sin popularitet — och med rätta, och på fulla bittra allvaret där såg grunden —: ty i detta "friska" närmade han sig just det lagom platta, lagom — kvafva!

Ne te quaesiveris extra. Ty det själf man finner där (extra) det är också just det, hvar-

med man är — utanför. Men det själf, man finner på inre väg, är det enda som duger att lefva med och vara i sällskap med. Lifvets fulhet kan man icke fly annat än genom att fly sig själf. Denna erfarenhet talar lika rent på en Horatius' och Grotius' tunga som hos någon Österns eller Västerns mystiker.

Detta från hoppets sida — från önskingarnas, förväntningarnas, "möjligheternas" sida. Men ett annat är detta — och det är denna milda ironi af satsen, som det gäller vända in emot sig, låta öfverstråla sig utaf: att man får heller ej söka sin fruktan — utanför. Det är denna sommar-milda ironi af satsen, hvars glimmande (likt homeriska soldiket själf!) det gällde dricka in i själen och till sig sluta. Ty där först — faller masken.

69.

Bene latere. — Den enda verkliga flyktingstanke, som håller, är denna: att för den som vill dölja sig duger intet annat än — ljuset.

Där ofördragsamheten mot dig själf gjort alla ofördragsamheter lätta — där först: afskiljd, ensam, oanpasslig — fri!

Det finnes en upprätthet, en rakhet och makt, som endast äro till för dem, hvilka gjort sitt oberoende till sitt enda beroende; ingenting tyckes vara mer sällsynt än den beslutets varma kraft som, ur en naturlig bestämmelse för ett kunnande (en virtus, en aretá) på musisk grund, är i stånd att lyfta och föra en människa till den lefnadsform, där personlig skyddsåtgärd blifvit ett med lifshandling och tjenande (uppgift). En Thoma, en Emerson stå ganska enstaka i vår tidsålder.

Alla offer, all afsägelse, all öfning måste byggas af andlig framgång och andlig framgångs glädje. Det lefvande förhållandet till högsta frihetsminne gör aktandet lätt af den lefnadskonturens klarhet (rena bestämdhet) som är villkoret för frihetslif.

"Denn wir gewinnen endlich das lieb, dessen Betrachtung uns den erweiterten Gebrauch unserer Erkenntniskräfte empfinden lässt." Kant.

72.

Kontur — Aufschub. — Om den fina begåfningen, den förnäma och lätt-förstörbara, också skall blifva en stark — det kan afgöras af graden af klokhets med hänsyn till behovet af ett lockbete, i yttre och inre mening, — ett klokt inseende i denna ekonomi och dess samvete. Hvad betyder ej ett yttre klart paradigm af ett nej-sägande och uppskjutande! Mången vann skyddshud, mången fann vägen till ett asklepieion tack vare sådan kyla, sådan age-lastía, sådan — kontur-dyrkan.

73.

I enkráteia är lidande — och utsikt.

Om det gällde att välja mellan ett lidande med utsikt — ett som väpnar, gör förberedd, ger hud, och för kraft dämmer! — och ett... hvarken det ena eller andra?

Alla stora färders älskare öfverensstämma i grunden med Paulus: den kämpande är afhållsam.

74.

Öppen eller sluten —: beredskap är allt! Och beredskap förhåller sig nödvändigt till afskildhet.

75.

Den Epikuriska satsen om öfversta mänskliga lusten, såsom bestående i högsta möjliga klarhetsinsikt uti naturen af det, som förorsakar våra djupaste ångesttillstånd och betryck — denna sats har sin motsvarighet i den Schopenhauerska:

— "und weil gegen die moralischen und intellektuellen Ungeheuer auf dieser Welt der alleinige Herkules die Philosophie ist."

Och intet är bättre egnadt att bringa i belysning det antika draget i Schopenhauers karaktär och tankekonst än denna sammanställning.

76.

Den tyngsta enformighet är den som födes af — omväxling.

77.

"Intet nytt under solen" ... Allt är nytt: under samvets-sol. Den klara samvetshungern är ett ständigt landnam.

78.

Att blott den bärande är lätt: klokhetsmaximen och klokhetsekonomen under hvar karaktär af storhet. All observans' syfte och mål är lätthet.

Observans, öfning (asketik): erfarenhetsljus och urskiljning på villkoren för den intuitiva förvissning om mänskovärdighets möjlighet, som är mänskohjärtats heliga oberörbara absurdum!

79.

Idealets diätetik —: vara stolt nog, för tanken och dagen.

Tanken är dens, som har det bästa lockbetet för tanken.

80.

S m a k. — Dofter förhålla sig på afgörande sätt till köld: i all synnerhet med hänsyn till deras makt att bringa plötsligt ljus — igenkännings- och erinringsljus öfver djupt nere liggande område af ledande krafter i våra bästa, hemlighetsfullt bestämmande väsens-traditioner.

Men denna vinterföryngring af innersta sinne — den spirituella smaken, aroma spirituale af lefva —! den gäller för allt genomförande af spirituellt genomlyst existens.

81.

En höjd, en ointaglighet — på varje dag att ernå!

Det finnes en punkt, där en människa icke kan taga fel, icke låta villa sig, af gunst och klander, lof — likgiltighet. Denna punkt att ständigt återeröfra! — att dagligt kämpa om rätten att hafva sin tillflykt uti.

82.

Då man jämför med det hala nonsens, som innebäres i vårt moderna begrepp af ett "populärt", det ädla romerska popularitas: med dess innebörd af ljust humant sinnes- och tänkesätt —

kan man förvåna sig öfver en sammansättning af enthusiasm, förakt, stadga, som så godt som aldrig varit att anträffa hos oss annat än hos sådana lynnen, som haft sin egentliga lifsluft — sitt mod och sin glädje af lifvet — i ett ljust och högt i m p o p u l ä r t!

83.

Den som säger, att hvarje gemenskap gör gemen, han får väl understundom förklara sig själf för en dåre. Och dock behöfva vi denna uppandning! De bäste ha behöft den — och tagit risken. Goethe har dolt sig: genom sin bredd. Om han har större anspråk på vår tacksamhet än Nietzsche, då är det också genom den skicklighet (skall man säga — list?) hvarmed han tagit risken!

84.

Svartsjukare än ljuset är intet! Men det ligger uppehållande kraft i den medvetenheten, att genom sin vilja till bundsförvandtskap med ljuset också hafva ökat sin risk. Det var kanske icke minst ur erfandet af denna kraftström, som det ordet (icke bara en lek med ord!) af en svensk man en gång fälldes: "Sök sanningen, och förde den dig till helvetets portar, så klappa på!"

85.

Den hudlöses räddning (— svalka) ligger endast och allenast i högtbelägna tillflyktsorter.

Äfven det religiösa — dess låghet — är en sådan plats.

Några människor känna fruktan, så snart taggen och stinget af ovärdighetskänsla e j gör sig förnimbar. Intet annat behöfdes hos dem — för att få allt, hvad af höjds, af flyktingskaps instinkt hos dem fanns, till att breda vingarna.

Ty sorg — väljer. Det vakar hos dem en ängslan. — Icke blifva befunnen detta val värdig! Ty likaväl som "afunden är utesluten ur det gudomligas choro" (Sophokles), så finnes jämväl en det gudomligas afundsamhet och svartsjuka — som just i denna choro i n n e s l u t e r. Hur har icke hemligheten af detta förhållande följt mänskligheten alltid, — i dess djupaste sanndröm, i yppersta saga sökt uttryck och tolkning.

86.

Säkerhet contra säkerhet! Stirb und werde! —

Utbildandet af en högsta, omutlig urskilningsförmåga, ett samvetskriterium för glädje

—: se där, hvaruti hela det direktiv tyckes ligga, som skapar andes på en gång enkla och vanskliga ställning mot världen.

87.

Rätten till högsta flit — att till sin lefnadsdag förhålla sig skapande: det är denna rätt — att göra sig värd och uppehålla — som är kampinnehållet, asketiken i ett lefnadsöde. Häri bestämmes lifsafstånd.

Att till Säkerhets lidelse ha varit ämnad — och låtit af "säkerhet" förplumpas, suddas ut, ädla glädjens, samvetet för glädjes lifskontur: är ej det — noga och nära sedt — hvad man kallar det genialas tragik, det representativt mänskligas?

Man må vara hvem man vill, säger Goethe: — "das Menschliche muss man ausbaden!"

Den gången talte han endast om bagateller — om börd, rang, "moral" o. s. v. Hade han talat i sitt fulla element — helt och fullt och *Shakespeare* skt — skulle han sagt:

Die Sicherheit muss man ausbaden!

Nordenskiöld har nog ej anat — vid sin fina målning af "snölärfågeln" (: fågeln, som "lämnat söderns bördigare bergshöjder för att välja denna ensliga kalla ishafsholme till häckningsställe, och som nu flaxade kring det stenrös, der hon hade sitt bo, under oupphörligt qvitter, liksom för att gifva till känna sin belåtenhet öfver valet"), Nordenskiöld har nog ej anat hvilket varmt besjäladt sammanhang, en Plutarchos-kännare skulle kunna erfara mellan denna besjälade målning och några divinatoriskt låga och lågmälda rader ur den store k ä n n a r e n s skrifter, hjältelifs och antesignaners kännare, Plutarchos — : καὶ γὰρ ὁμῶς φλεγμαίνον ἤδιστα τοῖς σκιεροῖς καὶ ἀλαμπέσιν ἐνδιατρίβει χρόμασι τὰ δ' ἀγλήρῃ ἐχοντα καὶ φῶς ἀποστρέφεται.

Ty just det ljuskänsligaste hos dem, var det, som gjort dem till — ljusskygga: ställt deras lif, deras öga, deras verk under imperativet *bene latere*.

Bene latere —: och förakta mängdens fegheter, mängdens doldheter, ljusskyggheter, försiktigheter . . .

Hur många äro ej i själfva verket de, som i hjärtats grund skulle kunna bekänna, att de aldrig förnummit landkänning till lifvet anorlunda än så!

Men hvarje människa är undantagsmänniska. Och gemenskap är ej så gemen. Den kunde tvärtom vara — undantagsfallet. Och "det humana ögat" — ofta en stor gemenhet!

III.

prima luce

1.

Mänskligt... Att börja nya banan — med ett löftesbrott mot den principen just, hvaruppå nya hoppet skulle grundas. Taga vänligt afsked först...

2.

I beslutet vet man. Den sanna beslutskraften är den allt ersättande, höga skolan. Den sanna beslutskraften är kunskapsväg.

3.

Endast i fiendeland: färd!

Men i fiendeland är en hvar, som beslutets nu har fattat.

4.

Det finnes i grunden endast en Phoibos: Beslutets.

Rusticus expectat... Nämligen den, som låter denna lätthets möjlighet gå sig ur händerna. (*εὐφορία*).

Sadi och Horatius ha gjort sina mästerstycken på detta thema. Och är ej just detta det mänskliga temat... Är ej mänskligheten i stort denne — rusticus!

Ty att ett heligt nu kan utsträckas öfver hela lifvet (*ὅτι ὅν ὁ ἀγὼν*), det ha många människor fått helig vetskap om; men icke många människor ha mäktat genomföra lifvet efter denna vetskaps ordning. Den är gnistan i allt äkta stoiskt.

5.

Den friska otillfredshetens kontur — i förhållande till frihetslifvet: det gäller att ha tagit märke här! Att ha vunnit bildtydlighet (bild-intryckthet) af detta spel — dess september-ungdoms krydda!

Rusticus expectat... Det öfversta och innersta af lifsupptäckt är alltid ett Nej: ett värjande och dämmande i kraft af — Tid.

6.

Cras och *πρωι*! Det är i det fattade nu'et, i denna fattnings och detta afvisandes skyddshudskapande kraft, som den stora förhoppningen ligger, det stora i morgon: cras och *πρωι*. Ty Beslutets finaste glädjefrukt ligger i en anticiperande förmåga och ett beredskapets fröjdljus. Då man upptäckt, att det är i nu'et, öfningen har sin plats och sitt rum — aldrig i ett "nästa gång"! — då har man öppnat sitt blod för den strålning, som kunde kallas: solViljas ultra-violett.

I fiendeland, i äfventyrsland sätter hvarje ögonblick han sin fot, som har den stora svartsjukan, den stora girigheten — azurne höjden och kraften af ett

Nunc.

7.

Anledning har en besk smak. Men det är endast för anledning kunskap öppnar sig.

Hvad nöden lärde: det att fasthålla äfven i gunst och medgång — det var för mången det svåra.

8.

Så snart hysterikern känner ljus af det sinne och den syn, hvori man fattar, att man lefver i kraft af uppgifva, har han Beslutets — och tillfrisknandets — möjlighet.

9.

ὅτι νῦν ὁ ἀγὼν. — Genom bildklarheten av det en gång för alla i ditt väsen intryckta nunc, afvinna äfven sträfhetsen lätthet! — Men i själfva verket är ju sträfhetsen *conditio sine qua non*. Där ett äfven vore på sin plats (och det egentliga profvet komme att stå) det vore just i — mjukheten! Där ett stoiskt nunc vardt fattadt, där har, *eo ipso*, det mänskliga musikproblemet firat sin lösning.

Stoicismens ästhetik: täthetens ästhetik.

10.

Att detta i ditt väsen uttalar sig: det finnes icke annat — än andes Ny-År! Att veta, att den ort finnes, där denna uttalelse kan

ega rum: det är ditt ödes fest, din förbunds-fest med ödet. Det är strids-lugn och storm-ro, färd och mål. Det är din hårdhets vekhet; det är din vekhets hårdhet. — Et in Arcadia ego!

11.

Det är glömma och döfva sig, som svårast vållar syra, hudlöshet. Men den för Natt samlande, mot mörkrets anstorm samlande, har en hemlig ljuskälla i viljan: ett stadigvarande N u.

Minnet, i yppersta mening, är alltid en anticiperande kraft, en kraft som sträcker sig framåt: utmanande, förebyggande mot hudlösheten inför lifsohyran, uppsvulgenheten i och införlifvandets i allmänna mesquiniteten och blodtörsten. Det är med minneskraften (Mnemosyne), en människa skiljer sig. I japanska psykologien heter detta: förmåga af syn för de "räddande mellanrummen", hvilka öfverallt, äfven i det hårdaste, det ogenomträngligaste, finnas. — Blods-ord!

12.

"Tempererad"...

Tempererad blir man antingen för sumpen eller för höjden.

De som stillnat och mildrats — för att kunna fästa och utsträcka öfver hela tillvaron ett heligt upplefvandes nu: de äro de sanna tempererade.

13.

H o r a v i v e n d i... Idealet omhvärfver såsom luften med näring. Men endast den som verkligt andas skall bli mättad. Dagen är ett kungarike — för den som icke fuskar. Och ur hvilka grumliga lefnadsdjup är det ej, som detta tindrande ords firmament, hora v i v e n d i, hvälft sig öfver sekler! Ty så fattig är människan — att en viljelam poet kan vara stor. Hvad var mänsklig fruktbarhet, där den var djupast, annat än bottenlös-bottenrik personlig aporía!

14.

Gnista är öfver nog — för framtid. Kännare ha alltid haft det gemensamma, att de

sett stort på ett sparsamt, på gnista och gry
—: att de vågat lita till ett sällsynt.

15.

Det som finast manar fram kan vara oan-
senligt. Men den som kommit att rata allt
annat än början och Första ljus, han lär sig
älska alla glanslösheter. Då Goethe — den
store sparande, den store samlande — skrifver
sin sats om "die Gesinnungstüchtigkeit" (så-
som det, hvarpå egentligen allt ankommer),
kan man vara förvissad om att sällsynt-
heten däraf — och äfventyrligheten — stått
honom lika högt och ljust för hjärtat som nå-
gonsin för någon af antikens stora karaktärer
den mänskliga frihetstanken uppglänst och
trängt in i hjärtat med sitt sting.

16.

prima luce. — Att af Början vara för-
pliknad: de sanne inspirerades lefnadskonst
— Morgonrodnadens mäns.

prima luce: i unga ljuset — af ett afgö-
rande varseblifvet.

Det mänskligas sanna prépon och eilikrinés är tidigheten; det olympiska hemmet.

Ett låghetens eilikrinés: försvarsverk, —
θεῖος ἀγών.

17.

M n e m o s y n e: — Trohetsförhållande till de första ljusen, till det tidiga af en varseblifning.

Den vakenhet skall visa sig vara af ädlare slaget, hvilken icke, först och sist, riktat sig efter att tillvarataga tiden, utan fast mera — tidigheten.

18.

De svartsjuke, de om sin fattigdom —: de om Anledning svartsjuke!

Det rena föraktet bär alltid innerst en dyrkan af tidighet, början: *ver sacrum*, ett ultraviolett af helig litötäs.

Hvar är man sak? Där man icke tror vinst. Så länge man icke tror vinst, skall man känna sak växa.

I denna quinta essentia af Hoppets strålningsmakt — rent bord med alla kvafva hoppfullheter!

19.

"Middagshöjden" låg ju endast i ett flyende sig tillbakakastande till denna refugernas refug — de första ljusen, lågheten och tidigheten. Är det i grunden något annat än låghet som — ger s k e n! Men af ord låta vi lura oss. Och sällsynt är en — *δυσγορήτερος*.

I en glad fattigdom — allt mänskligt u n g t. Laeta paupertas —: den glatta hudens, under morgonrodnaden.

All erfarenhet ligger i förhållande till släthet, enkelhet — täthet. "Stora upplevelser" bli intet, förrän de pressats ned till g r u n d-förhållande.

20.

Forntid har icke dyrkat tid — men tidighet.

Tidighet: icke blott i betydelse af ett "dag före dagen" (ett *ὑπέρδιον*, under morgonrodnad) — men också i den djupare meningen, den af det goda tillfället (*τὸ καὶρόν*.)

Forntid — Asien, Hellas — ha haft helt andra snålheter (med hvilka de — icke bedrogo visheten) än Västerens titaner.

21.

De första ljusen. — Är minneskraften helig, då gäller i all synnerhet för hvar tidighet en egen och helig Mnemosyne. Den ljusstrimma, som djupt upptages och bevaras, kan få ett näringsvärde af otrolig kraft.

Där drömmarhåg och trohetshåg mötas —: det är i förhållande till detta möte, det alltid har visat sig, om en människa räckte till.

22.

Det är naturligt för den skapande att alltid vilja känna sig i börjans och tidighets ljus. Därmed följer det skapande behovets naturlighet. I konst beror allt på, att just det behöfliga, tillräckliga — och endast det! — får plats. Ett skenbart fattigt, otillräckligt kan i lagarna för finaste energier betyda mer än all mätt tillräcklighet.

23.

Man lefver icke annat än såsom börjande: ande och tidighet äro ett. Icke minst uti den höga tids- och tidighets-dyrkan som, grekiskt uttryckt, är *βασιλεύς* — *καιρός*, skall detta

u n g a göra sig skönjbart i innersta stämpeln af sitt väsen, trots all sin sommar och all sin mognad. Allt andligt maktbegär har sin hälsa och det bevarande saltet i bildklarheten af sin tidighet, i svartsjukan af sin fattigdom. — Den färdige, anpassade och "mogne": med honom är också lifvet — färdigt!

24.

Att ha sin grundkänsla af lifvet (sitt p r o p r i e) i ett lidelsefullt förhållande till början, möjlighet, nyhet bringar nödvändigt till ett lidelsefullt förhållande till de nära tingens värld, det mänskligt glanslösas, trängas, lågas värld — en glad och vacker fattigdom, en akribeia i lidelsens mening, som egentligen är guldranden om all varm och äkta mänskobildning, all verklig lifsfyllighet, den må kallas epikurisk eller mystisk.

25.

Så snart ej i klarhetsglädjen är ett stigande och ett sträfft, och ett anlopp — n e d i f r å n, skall den förr eller senare afslöja sig som förslappning. Att ur sådant tillstånd vinna tillbaka till — s ä n k a s i g till mänskligt-natur-

liga fruktbarhetens låghet, det kan vara en smärtsammare och mödofullare rörelse än ur de hårdaste depressioner ett sig lyftande och stigande: till ande och segerlif. Ett nedifrån (vore det ock en glödbädd!) är kanske aldrig så afslutet, afstängdt, ifrån ande- och kraftanslutnings svalka, som ett uppifrån — i själfgodhet och säkerhet. Ty sann hvila, för ett mänskohjärta, står på svärdsudd —: ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς, sade grekerna.

Men i all atticism är en falskhet.

26.

Ingen spiritualitet har ett starkare blod, ingen en varaktigare, lifsfylligare eld uti sig, än spiritualiteten af en mänsklig låghet, en glanslöshet, ett bathos.

27.

Det Första det första —: Det inre ljusets ohämmade rörelse genomförd: det är det i själfva verket som bestämmer öfver hälsa. Ett öfverflödigt, vare sig såsom hvila eller rörelse, bringar mörker. Öfver allt dionysiskt-

tragiskt står detta med naturlig sundhetsinstinkts klassicitet kraftfullt fattade låga.

28.

"All början är svår". Men Erfarenhet har en annan tunga än empirien! I beständigheten af ett musiskt afvärjande är ingen säkrare än den, som till allt förhåller sig med tidighets kärlek, — själfhärskande i kraft af tidighet. Intet är som Början — blomvekt.

29.

Experimentet, summum bonum —: öfverallt, där du — vill betalningen!

I hvarje viljans helgd och bestrålningsvälust gäller till förutsättning en nakenhet, en karghet, tidighet: *ver sacrum*.

30.

I smaken råder en utveckling, en evolution: Nyhet. Just därför har den intet med nyheter att skaffa.

Alla radikala — från Platon till Comte — ha varit ense om att nyheter fördärfva smaken.

Ty just Nyhet, i lidelses helgd fattad — lifs-
nyhet — är deras ögonsten.

31.

Den som bekänner sig till erfarenhet bekän-
ner sig till nyhet.

32.

Lifvets styrka ligger icke i något framstor-
mande; dess nyhet och tidighet ligger i skötet
af frisk, sträf jämnhet.

I det af alla resultat ogrumlade ögat: däruti
bevisar sig ungdom, däruti — b e h å l l e s den.

Innerst är det girigheten, som tvingar oss
till försyndelse mot det stora tidsförhållandet,
kärleksförhållandet: Tid.

Att lära sig dö för Tid — det är lefva: det
är vara en sannt otidsenlig.

Hvad som varar och lefver, det är — med
all sin fasta kontur: ewig Weibliches:
blomlent.

33.

I allt fint spel är det anspelningen, som är
det finaste.

34.

Allusion kan vara ett vissnadt intellekts sista konstgrepp och sista hjälpmedel. Allusion kan vara fackla, och hög: som konsten.

35.

A c r o a m e n p a u c i s — !

Ett "bredt publikum" är ett oting. H a r aldrig funnits, k a n ej finnas.

36.

Den absurdaste af alla utmaningar — men den evigt segervissa: en radikalism af smak.

37.

Man kan icke lefva annat än för krig, h o c e s t — smak:

och ingen annan ära bemöda sig om än den, att blifva förklarad för en öfverflödig där, hvarest intet är öfverflödigare än — τὸ δίκαιον τῆς Μούσης.

38.

Macte nova virtute, puer. (Vg.) — Men denna lyckönskan är i själfva verket den absoluta! Endast den som står i Början — n o v a l u c e — är att lyckönska.

IV.

Accidit in puncto quid non speratur in anno.

Martialis.

1.

"Was wir Dichter in's Enge bringen,
wird von ihnen in's Weite geklaubt.
Das Wahre klären sie an den Dingen,
bis Niemand mehr dran glaubt."

Den som vill mottaga måste hålla. När
Goethe leker med "etymologien" d i c h t —
d i c h t e n (spissare, densare) leker han efter
sin sed — djupt. Ty diktarväg är lapidarisk.
Och d ä r i l i g g e r d e s s — v i d d.

Goethe hade stort bagage. Och det är ba-
gaget man är hänryckt öfver!

2.

Den bästa rörelsen: den som framväxer ur
ett t ä t h e t s k r a f — i förhållande till dig

själf och till dag — hvilket ur sig själf föder rörelsefrihet —: medan däremot en rörelsefrihet, som man har till skänks, så ofta minskar täthetskrafvet, och därmed blir gagnlös.

Dagen själf — bästa dikt! Men t ä t skall den vara. Tät — som hvarje god dikt!

3.

All diktande verksamhet är ur driften till förtätning: därmed förstärkning, skydd — (hudbildning). Ur erfarenheten af att i hvart lifsangripande också är lifsgrund, — att man öfverlistar ett farligt genom att s t a n n a däri, taga sin ställning: — att man mångfaldigar faran, förspiller grund-, skydds- och förstärkningsmöjligheter genom det motsatta, det för-ströende tillvägagångssättet.

Att såsom diktande lefva (hvilket i grunden gäller för oss alla) är att förtäta lifvet.

4.

Till en viss punkt kommen, blir den erfarenhet den yppersta, där sättet och saken ur hvar-

andra följa, i hvarandra röras. Intet annat än ditt samvetsförhållande till hvad du som tåthet, som ogenomtränglighet erfarit, skapar skyddshud. Erfarenhetens människa bekänner sig alltid — och måste bekänna sig till — l'art-pour-l'art-princip.

Där erfarenhet blifvit till fångstarmar efter säkerhet — där denna sak-method befastat sig och blifvit stadighet: där är en människas egentliga växande, utvidgning, öfvervinnelse.

5.

Form: vår djupaste skyddsinstinkt. Formen för ett utan stöd gäller det, — om det skall öppna sig för dig, det omsluta dig, som är värnkraft af form.

6.

Till stora sammanhangs varseblifning — öfver dagens och marknadens — kommer man först genom att ha skapat sammanhang i sig själf.

7.

Dî bene fecerunt, inopis me quodque pusilli
finxerunt animi, raro et perpauca loquentis.

(Hor. Serm. I. 4.)

De sägandes yrke och konst, så vidt lidelse
kommer i fråga — d e r a s, nämligen, hvilka
icke gripit till pennan utom då de åsyftat ett
lifsuttryck af full pregnans — måste nödvän-
digt leda till ett efterforskande af mänskliga
ekonomiens lagar. Deras karaktärsförvärf
(konst att leda in lifvet) utgör den klarnade
frukten af själfkänedom: själfutforskning
öfver de gräns- och afståndsförhållanden som
äro betingelser för lyckligaste energiers fri-
görelse. De äro alla p e r p a u c a l o q u e n-
t e s: lapidariska — och expansiva.

De stora upptäcktsfärderna ha gjorts i n u c e. — "In a nut-shell" — säger Shake-
speare-Hamlet. Och det rätta lyckliga lju-
set öfver ett a p h o r i s m é n o n — det är
ock hvad ordet just säger: a f s k i l d h e-
t e n s.

Är aforismen den djupast begränsade af
litterära former, skulle väl detta — för att
betyda något — vara liktydigt med, att den

jämväl är den djupast begränsande. Och såsom sådan just — obegränsad.

8.

Minsta belopp af ren lust — bättre än drygaste af en blandad! Det är Platos sats (i "Philebos") — och det är kardinalsatsen för produktiv ekonomi och för lifssammanhang. Ty den som ställer in sin tillvaro efter sådana belopp skall snart erfara, att hans öfriga, hvardagliga och vanliga tillvarossätt måste blifva b r y g g a mellan dessa belopp. Och så bildas all verklig lifsfyllighet. Det andra är skensammanhang — planer, men aldrig plan. Ty plan är ej, som för mängdens öga — styrkans och maktens kult. Den går djupare: den är lifsfyllighetens.

9.

Det gifves ingen annan d e i n ó t ä s än den raka linjen. Den antika fliten är sammanfattningsbegärets. — Intensitet, snabbhet, korthet. Linea brevissima.

10.

Goethes ord om "tillfällighetsdikten" är ett ord, som riktigt fattas, endast där det fattas i pindarisk anda: göra tid till evighet. Mystikens lifsbegrepp är ju intet annat.

Den fasthållna tydligheten af din klaraste lifskontur (*ὁ καιρός — βασιλεύς*) är icke blott kunskapens väg: den är det sanna ljuskriget.

Den pindariska epoken i Goethes lif skulle endast haft ett litteraturhistoriskt intresse, om han ej långt senare kommit att återupplefva sig själf, sin ungdoms pindarism i förklarad dager.

11.

A u t o m a t i s k — a r i s t o k r a t i s k. — Få ting hos Goethe anknyta med sådan germanisk subtilitet, sådan — vidöppenhet, till den plutarchiska världen, som hans begrepp af *Umsicht*. På Plutarchos' språk: *eulá-beia* — men äfven: *automatía*!

12.

αὐτοματία — :

den hemlighetsfulla mekanismen af frivillighet och hunger — den som kan skadas, icke blott af att i gemenliga, i vulgära meningen lyckas (och "göra lycka"), utan äfven af framgång och eröfring af ädel art kan störas och försvagas i villkoren för sin känslighet och osvikbar utslagsgifvande urskiljnings kraft —: i sanning, intet skall med lödigare mynt betalas och vidmakthållas, än rätten till ett aktsamt ögas *αὐτοματία*, rätten till lydaktighet!

13.

Politik, under Minervas — under Eumeniders — öga! Att ju lidelsefullare (farligare) man upplefver allt mänskligts skefhet, desto lidelsefullare ställa hoppet till det område och fridlysthet, hvori man i kraft af högsta frivillighet, högsta ledsagarskap, under Minervas öga — under Eumeniders! — vet.

Konstens ananke: den hemlighetsfulla punkt — till ljus och till värjo — hvori frihet och tvånget att bevisa sig blifvit ett.

Det är i friheten all konst stöder sig; det är frihet all konst l ä r.

Att vara klok nog, lugn nog, förnäm nog att sätta glädjen öfverst...

Men detta är lek!

Det är icke blott lek, det är nåd. Och nåd får man endast med — rätt.

14.

Mången, kanske rak — som haft lätt att förbrödra sig med alla skefheter:

mången, af sin skefhet, af mänskliga motsägelsens tagg stungen — som i hunger efter rätt och rakt försonat alla motsägelser!

Hvad visste vi om ett *rectum*, hade vi ej den egenskap att lida af ett — *curvo*? Var det egentligen annars, än i de stora sällsynta undantags-uppandningarna och -lättnaderna, mänskligheten förnummit lyckan af rakhet?

S t u n d e n är konung, sade Pindaros.
ὁ καιρός βασιλεύς.

15.

Just därför musisk observans, regel och *nómos*: för fri hängifvelses skull, för oin-

tresseradt oberoende syn och andning, ögas glädjefyllda hvilande ro i sak! Just d ä r f ö r regel och öfning, musiskt iakttagandes odeladt enkla grund, — e t t e s s e utan annat anspråk än detta höga af stadighet: af äkta lefnadsgrundens utaf vinsts och pråls och dess uträknings misärer oberoende stadighet. För den stora eris' skull — den vredes brand släckande —: djupaste inskränkings klokhet! För ögas ädla strids skull: att hafva valt — låghet! Det är denna strid och kamp — icke kampen för höghet och makt, du måste älska — älska såsom det kostbaraste af lifvet. Det är denna låghet — helhets och hälsas — som måste vara din dags och din natts dröm, din — maktdröm!

16.

Högsta konst är att lefva för Frivilligheten. Ty dess frukt är Tydlighet.

Där begränsning och klokhet mötts (mycken erfarenhet — mycken enkelhet): där kunde hända, att det bästa af lifvet fick spelgrund. Där blef stundom för ljuslek, för regnbågssval ljusets kalligraphi, allra vackrast, allra bäst — f o n d.

17.

Ju renare anspråksfull, ju impopulärare en konst-syftning är — desto mäktigare gör sig tydlighets-krafvet gällande.

Det är tydlighets- och klarhetslidelse som bestämmer ett konstnärskap till impopularitet. Verkligt och obevekligt impopulär är i grunden endast klarheten.

De verkligt subtila ha ingen annan värme, ingen annan "uppbyggelse" än öppenhet och släthet. Vill man verka och vara — då får man inte fara efter karsk ståt. Det räcker ej med goda tänder till hårda sanningar.

Intet är personligare, originellare, egnare, än tydligheten. Sällsyntheterna har man nog reda på! — men allmänheterna, öppenheterna, tydligheterna, dem äro endast de sällsyntaste hemma uti.

18.

En hvar sin egen mästertjuf! — Hur skulle den göra rätt kännbar, som ej i sig själf härskar! De klaraste, mognaste, bredaste ha varit misstänksamma — icke blott mot det kranka: nej, äfven mot styrkan och hälsan.

19.

Tydlig het: synlighet. — Endast ur hungrandes äkthet — tydlighets nåd! Och — non videri! — så sade alla, hvars hjärtan till syn och synlighet hungrat.

20.

Table rase. — Där det enkla ordet står utan skuggor, rent på ren grund — där är det de, egentligen, otidsenliga mötas: de hvilka varit nog ärelystna — för den sällsyntaste ärelystnad:

under Minervas öga —

att vilja höra till de glanslöses klass.

21.

Ingen observans och ingen asketik har en säkrare spänning, en fastare kontur än dens, som i själfva overksamheten kunde vara trygg, ren, frisk.

Dagen och torget ha sin Eris. Men den rena upptagenhetens, rena stridens, är en annan, och af ett annat hopp.

All täflan är hopplös, där ej vara och grund är stridsmål, frukt, segerkransen.

22.

Stil- och formkult har varit ödeläggande för många svenskar; hållit en ständig inflammation — en sanningsmördande, erfarenhetsmördande inflammation brinnande i dem.

Att det är skilnad på purism och puritanism, det är — af allt bittert som en svensk vägrar att se, det han bittrast vänder ögat bort ifrån. Dock finns en hälsa och ton hos oss — och en eld i djupet af en helt annan längtan än den torra stildyrkans. "Kallt och hetsigt" — som Ehrensvärd träffat och märkt! — ligger bara på ytan.

23.

Dîs sedem exigua —

Gif akt på, huru just hos en eldig natur — som *Lichtenbergs* — vikten och betydelsen af ett ringa, ett lätt, ett kyligt ("genial cold"), med alldeles samma tydlighet och energi preciserat sig som hos hans i grund och botten mycket pythagoriskt anlagde store lärjunge och fortsättare *Friedrich Nietzsche*. — Och tänk, i den förbindelsen, på hvad vår nordiska judrenässans tänkt och tänker sig under det spiritualitetens och andlig festivitas' begrepp, som heter: *hedniskt*...

24.

D i s s e d e m e x i g u a m r o g a m u s —:
alla skapande energiers bön. Aldrig ur bredd,
lätt-tillgänglighet och inbäddning — strålnings-
kraft!

Den sträfva grå vår: i hvart tändande ords
djup — bästa värme, bästa ljus. I d e s s a r -
mod — andes ny-sol, andes storm!

Det ä r p u n k t e n, som skapar vår: viljans
Archimediska punkt. Ett klart starkt fattadt:
icke på a n d r a villkor! icke på a n d r a s!
är den egentliga lösningsformeln för viljebe-
strålnings hemlighet.

25.

Ett h e d n i s k t klimat — i Hellas' och
dess filosofiska mening hedniskt — ligger så
nära invid a s k e t e n s som möjligt.

Ett hedniskt klimat — i billig mening hed-
niskt! — har varit olycka för mången nordisk
genius.

26.

De verkliga och fina, de musiska förutsätt-
ningarna för en varm stadga och foglighet, ett
jämnt ljus — f o r m i lefvande och inre me-

ning — kunna blott långsamt skaffa sig rum och väcka gensvar i sinnena. Dock tyckes, vid sidan af och oberoende af det blanka och jämna af form (s. k. stilrenhet), som naturligtvis alltid har chance att kännas och slå an hos oss — dock tyckes en spegelblank mystik, djupt grundad i svenska språkets och svenska lynnets natur, förbinda med hvarandra en Geijer, Rydberg, Fröding. Ingen plan — i klaraste mening plan — kunde vara större än denna: att rikta sig emot att öfverallt i yttre och inre värld hos sig ernå de inre klimat- och ljusbetingelser, i hvilka ett naturligt behof att tillgodogöra sig det nordiska forn-sinnets och forndiktens verkliga behållningar aldrig lämnats obehålladt af den musiska världs härskarkraf, som mognar i en sinnets öfning och förhoppningskraft — öfver alla ästhetiska stilbekymmer härskardugligt — hvartill egentligt dessa behållningar utgöra icke annat än formella, men därmed äfven värdefulla skolan, det betydelserika fysiska och moraliska paradigmat —: ingen plan rikare än den, af ett sammanlevande och sammanhållande med en sådan stilkänsla, sådan — medelväg.

27.

Det hyperstheniska kvalet, motiv-paniken, bottnar alltid i en taktfråga.

Där trohet mot det tvånglösas vägar be-
fästet sig, där jämnas äfven för — tvångets.

Det hyperstheniska kvalet karaktäriseras
alltid af kärlekslöshet; dess manifestationer
— hur "glänsande" de må vara — höra i grun-
den till den amusiska världen, och dess verk-
ningar äro döda. Men frihets kontur är ett
obeskrifbart, odefinierbart — som kärleken.

28.

Det är förhållande till f o r m, lefnadsform,
som fördjupar karaktären af straff.

För ovarsamhet och ohelgelse fann jag alltid
det e g e n t l i g a af straffet bestå i vilseförd-
het om g r u n d e n för mitt kunnande, min
lefnadsmöjlighet: jag afundades de flyktiga,
lätta, de rörligt-upprörda, af Erfarenhets dai-
monion aldrig berörda; såg ej, att färd är helt
och hållet — grund.

29.

Märk den fina erfarenhetskunnighet, som
röjer sig hos många religiösa i fråga om vikten

af återhållsamhet i ord: såsom vehiculum för kraften till ett segerrikt försvar emot den inre frihetens fiender. Där ett religiöst talar, talar stundom äfven — lagen om konstnärlig ekonomi.

30.

Εὐφημία —: den tidlösa polemiken; den som icke vet af dagens ting, och just så, t r ä f f a r.

Är ett *rectum* gifvet, då är allt gifvet. Därför är egentligen allt — form. Form: aretá på musisk grund.

31.

Att i återhållsamheten är en början och ett nyhetsljus (*vita nuova*) — däri ligger återhållsamhets tjusning. Paradigmats tydlighet är redan i sig själf en hälsa och en raket.

Då spåren äro gifna — hvad kunde det vara annat än oförmågan att bringa sig stadgans ljus, som bringar möjligheten på skam? — Alltid ställer sig detta manande fram inför erfarenhetsmöjligheter af yppersta slag: de, i hvilka kunskapsglädjen förenar sig med anin-

gen om en väg till kunskap som verkligen är densamma som vägen till frihet — aningen om en inre sol, under hvars strålningskraft alla olycksfrön förintas.

32.

Man kan blifva "rik" — och vara i håg och tanke ett såll.

Men man blir aldrig en hållande, lifsfyllig, samlande — q u a såll. Förrän du iakttaget återhållsamhet i ord och tankar (*ἐνφρημία*), vet du ej hvad spara, ej hvad samla är.

Där ett begrepp af klar ekonomi fattats, täcker det sig icke blott med den allmänna bestämmelsen af ett *μηδὲν ἄμυστον*, utan i all synnerhet med denna andra — den förbisedda grekiska bestämmelsen, den som är dess bästa kommentarie och nyckel: *ἐνφρημία*.

Att ord ha en förmåga att draga tanke, sak, handling efter sig, därpå skall icke tviflas: och den som är oåterhållsam i ord, skall veta hvad han gör!

33.

Det tyckes ovillkorligen höra till naturen af ett högre att icke bekymra sig om att nedsätta

det som i dess omgifning är lägre. Ett verkligen högt vore väl ett rent inoffensivt och o-krigiskt. Ett verkligen högt talar väl. Men ett sådant väl-talande, en sådan *εὐφημία* skall nog äfven kännas! Det är skilnad på krig och krig. Quietisten skall nog komma i elden — ingen fara för det!

34.

Germanismens källor ligga invid Hellas'. Samma varma lydnadslära, samma *γνώσις*: stridstanke och — hem! Intet i världen är sublimare än sältan af ett mänskligt prépon. I den varma och mänskliga reservation, en Wilhelm Gwinner (hans samtida i Frankfurt) intagit gent emot Schopenhauer, ligger en ur tyskt kultursinne och erfarenhet vuxen hållning och lefnadsomfattning, som har ojämförligt mycket mer innebörd i sak än Nietzsches angrepp på Schopenhauer. Gwinner har en ständig utsikt åt den mänskligt, öppet varma värld, som råder i den katholiska, den humana tyska världen — samma värme (och äfven dunkel) af mänskligt existerandes och mänsklig erfarenhets humus, som råder hos en Dü-

rer, en Eckhart, en Thoma, och som man ständigt har att hålla för erfarenhets sinne såsom korrektivet och komplementet till den Nietzscheska erfarenheten. Härmed stämmer godt, att vissa förhållanden hos Schopenhauer i hans friaste och lyckligaste områden erbjuda stora likheter till Luthers finaste — hans från grunden katoliska känsligheter. Äfven Luthers sanningsbegrepp är musiskt, quietistiskt, från grunden. Och ingenting är härtill mera värdt att märka och beakta än just hans förhållande till Schopenhauers store vis-à-vis i Frankfurt, den store Anonyme: författaren till "Theologia Deutsch"!

Såväl Jean Paul, Gwinner, som Langbehn ("Rembrandt als Erzieher") ha vid sitt förhållande till Schopenhauer, sitt afståndstagande från honom, ledts af instinkten mot en hellenisk-aristokratisk germanism.

35.

Thema och uppgift: din tjenlighet för ljuset.
— Plutarchiskt: *εὐπειθία τῶν καλῶν*. Shakespeareiskt (H a m l e t!): "readiness is all".

36.

Den som lefver för *formen*, han lefver för — *fångsten*. Och "*l'art pour l'art*" är de egandes sats. Men villervallan skriker på "innehåll".

Ja — *inne-håll*! Just så gäller det —: hålla inne, stanna, sluta sig — där villervalla vidtar.

ὁ χρόνος ἐγγενὴς σύμμαχος. Tiden är bundsförvandt. Och nya ögon skola slå upp — känna, erkänna, tala. Deras intresse skall fordra det. Intresset är till sist den "*noblesse*", som säkrast obligerar. Därför kan man, visserligen med lagom sköna känslor också... räkna på ungdomen.

37.

Bland Theophrastos' skrifter skall ha funnits en om Frivilligheten. Men hans sista ord voro — liksom Stjernhjelms — en varning för ärelystnaden. Det rimmar sig!

"Readiness is all". — Det finnes en samlings och bereddhets lefnadshållning, som gör lifvet till bäge.

38.

Scholaris: just motsatsen till — bá-nausos!

Otium har dubbelmening. Dess innersta är skola (*σχολή*). Och hvad är det, de i själfva verket mena och åsyfta, dessa tidskurtisörer, i sitt begrepp af en lärd, en scholaris, en "humanist"! Just en, som aldrig kan ha med tid i ädel mening att skaffa, just en — *ἄσχολος*! I sin ständiga profithunger, sin påpasslighet och vakenhet märka de ej, huru de gått miste om just sin sanna vakenhet ("the readiness is all") — den färdighet och passlighet som är: frivillighet — *αὐτοματία*, fortuna!

39.

"Endast förberedelse" —! Men grund är alltid ett verksamt. Det var en heraklitisk sanning, lika mycket som en eleatisk, hvilken genomlyste mig, då jag såg, att förbereddhet är theion pragma.

I mån af tjenlighet för gräns: gränslöshet! Ett mänskohjärtas ro, då den är som stadigast

och bredast, står på knifsudd. Men tomhändt går aldrig, ur lif, ur strid, den som lefvat beredd.

40.

Förbereddhet: från ena sidan är den *αἰγίς*; från andra, från musikens sida, — *θεῖον ποῦγμα*.

41.

Den som bestämt sig för Frivillighet, — den som vet, att ingen annan lefnadsform gifves för honom än den, att till sin lefnadsdag förhålla sig skapande: han må af fruktan bygga sig ett tempel i sin själ, han må i sanning lära sitt hjärta hvad den fruktan är, som är "vishetens begynnelse".

Den som utan förbehåll vill ställa sig under mildaste härskare, han skall nog få erfara, att *h v a d* han än mister — icke mister han anledning till ett manligt-strängt lefnadsförhållande!

Gränslösheten tillhör dem, som blott hafva en tröst.

Från hvar punkt är allt att hinna. Ensidighet har stränga villkor. Men det är klokt att afundas, i Eris' tecken, och — Eros'.

V.

mit entblösstem Haupt

1.

I fråga om tradition, ett empraktiskt förhållande till forntid, råder en förbindelse mellan Hölderlin och — Whitman. Den plutarchiskt intima technä, som Whitman hade modet till, skulle (mänskligt att tala) äfven ha räddat Hölderlin.

Kanske råder det också ett annat härvidlag. — Men det svider vid tanken uppå, hvad en Hölderlin skulle nått, om hans natur — man skall icke säga: "fått sin frihet", men — fått andas: andas i kampen om frihet.

Det finnes ett hårdhudadt, en råhet i antiken, af djupt lifsvärde. Hölderlin var mycket för god för det slags "själsaristokratism", som är oförmöget till denna syn! Ändå tyckes denna vinterdygd ha varit honom nekad: och så fattade han dock aldrig antikens

— sötma! Denna bittra mognad, lika bitter i en Sophokles' honung som hos en Thukydidés — denna mänskliga fullklang var han för vek för, kanske — för god?

2.

Det forntidsskaldiska draget hos en Whitman — där, hvarest intimt pröfvade erfarenheter af ett forntidsstort spirituellt, ur egnaste rön själfbestämdt kyniskt enkelt sub divo har framlyst: det forntidsskaldiska draget, ej minst sådant det dokumenterat sig i hans yttre förande af lifvet i förhållande till diktandets gärning, hans eftersträfvän af ett empraktiskt illitterärt af renlinjig lefnadsgestaltning och form — det är värdefullt hos Whitman.

Whitman anade en ny klassicitet. Han har varit ett kval för de vetande. Och en befriare — för de aningslösa.

3.

Äfven hos Nietzsche har en gång begreppet Nicht-Philister stått i förening med ett ideal af vek kulturfröhet, som kanske varit af ej mindre betänklig, ej mindre lifsfarlig karaktär än det var hos Hölderlin. Äfven Nietzsche

hade en vaxvekheth i sin natur, och temperaturen i barndomshemmet, förhållande till moder och syster ha stundom en påfallande likhet med de kvinnliga konturerna af Hölderlins uppväxtförhållanden. Hans indignation öfver Hölderlins öde kan ej ses nog — antikt!

4.

Det tyckes dock vara just hos de oskyddade, veka, som stridstankes egentliga hem vill vara — tyckes som om vändpunkt och lifsafgörelse legat i den ljusutbredandes och ljusuppenbarelses stund, där de skulle anammat tonen, den hela, den lågande tonen, och alls ej några motivtoner, motivtankar: för att aldrig mera låta den falla. Så må väl Nietzsche, hämnaren — men hämnaren i dubbel måtto — ha upplevat dessa bristande konst-naturer: Hölderlin, Kleist, Leopardi, Lenau. Det är mot dem själfva, till sist, han vänder spjutet. Men då sviker honom synen — och tonen.

Den opathologiska diktens väldiga förutsättning: det rena ögat — den manliga egoism, som varit förargelseklippan för alla de "varmt humana", och som all artistisk feminism skyn-

dat att brännmärka —: att det gifves en musik, som är ö f v e r *πάθος*-värld, en öfverkänsla — af ljuskänslighet!

5.

Goethe har anat och vetat, kanske aldrig så, om dessa ting, — som då han gått vid Beethovens sida. Men den som talat ut här, i kristallisk manlighet talat ut, klarare än någonsin Goethe: det är Hölderlin, "mit entblösstem Haupt unter Gottes Gewittern; — und tieferschütttert bleibt das Herz doch fest."

VI.

Stifter — Nietzsche.

Möjligheten af fristad — för mänsklig skönhetsvilja fristad! — härom diktar Stifter innerst.

Det var mänskligt-ekonomiska lagens hemlighet, mot hvilken Stifter fördes,

ἡμερτῆς σοφίης μέτρον ἐπιστάμενος.

Nietzsches öga hypnotiserades af den ädla stenens vatten: förenklingens outtömlighet (τὸ πάθος τῆς ἀκριβείας) af sundhets-, af skönhetsshopp återgaf honom åt sig själf, åt den stora förenklingen — Forntid.

Det är ädlaste uppfinnings sinne, varmaste framtids- och forskningshåg, hvars hjärtklappning gifver sig till känna hos honom vid beröringen med den Stifterska världen — och hvilkas tecken han besvärjer vännen att aldrig öfverge, aldrig förlora det igenkännande sinnet för. Ett varningsrop, som innerst bär ofärds-

anande skälfning i tonen! Aldrig utsäger den ett löfte för en annan, som ej själf, i fruktan och bäfvan, vigt sitt lif åt en stor förhoppning.

Det är den hemliga längtan till den största af all polemik, konst, som så klappande gifver sig till känna i Nietzsches bref till Peter Gast och som ger dessa bekännelser den glädjeklang, det visionära alpljus af en mänsklig bildningsvär, som återerinra om hans ungdomliga gripenhet inför de greko-italiska synerna hos hans ynglingaårs ledsagare, Hölderlin. Ett annat namn har trädt i stället, dock ljusets spel är det oförlikneliga som brann öfver hans ungdoms Elpis-Athene. Ty detta stora omöjliga i själfherraväldes sätt och grepp har han här ännu betingelserna för: denna lilla, ädla feber med hela dess gyllene list, som gömmer sig under den glatta ytan af Stifter-ska penselföringens glöd, denna ekonomi — som på en "Höllenfahrt der Selbsterkenntniss" blef till fruktmognads värme — för sådan sällsynt erfarenhet var trots allt denna nordiska natur danad och tillrättalagd. Det är hemligaste försvarsinstinkters igenkännande i detta lefnadsöde och dess sorgfälligt höljda bekännelse, hvilka för Nietzsche varit hans

egentliga Stifter-upplevelse. Som lefnadsformers diktare och efterspanare, så har han älskat denne store räddhågade och ömtålige — så känt sina spaningskrafter röras, så förnummit sitt lefnadsarmods mening. Han fann en namngifningskonst, han fann symbola, som läto honom känna sin egen kraft och dess lycka i skapandet af symbola. Den pythagoriska instinkten — alltid i hemlighet lefvande sitt lif hos honom — väcktes. Den pythagoriska instinkten är alltid känslan af vikten af symbola, alltid ett rörelsegrepp af innersta nöd och hängivelse. Och hvad är hela hans färd annat än, i sådan namngifningskonst, sådan hängivelse åt symbola, ett skapande af befästningar, tillflykt, ständigt vikande — morgonrodnad.

VII.

Från Fichtes inspirerade ord om en från moderniteten fullständigt afvikande begreppsgestaltningens energi hos de klassiska språken (hvarur han också härleder deras oersättlighet för bildningen) går en brygga till den divination af ett mänskligt *εἰλικρινές*, hvilken till förande genius, om man så må säga — andligen förtätat sig, tagit gestaltens kontur för den med Fichte trots allt närbefryndade Hölderlin:

den bildnings- och kulturpolemiks höglandsdröm, hvilken hos denna natur tyckes framstrålande med något af ljuset från pindarisk-hyperboreisk undermedvetenhet, men lätt nog skall igenkännas som ett djupbesläktadt "renhårigt" äfven där, hvarest — såsom hos en Meister Eckhart — den radikala religiösa tydlighetslidelsen fejat undan alla bildningsideal, utvecklingstro och framstegsdröm. Det evigt förfriskande och hjärtstyrkande af antiken är konstbegreppets afgjordhet, den konstnärliga samvetsfrihetens kynism.

VIII.

et morsus arte levabat
Virgilius.

1.

Det verkliga goda uttrycket är icke endast, som Lichtenberg säger, likvärdigt med en god tanke — det är en outhärlighet, som kommer, förr eller senare, med styrkans tecken att skapa sig inträde. Och ingen har vissare väg än den som har sitt tankepathos bundet vid en stor språkkärlek — språkets egen löftesfylldhet och landvinningskraft.

2.

Kanske finns ett förhållande till språket, till konsten att ut säga, hvilket innesluter i sig läkedomsgunden af ett mänskligt passande, mänskoursprungligt klart. Att fullfölja i möjligaste renhet denna hälsas sinne och sannfärdighet, blifva till klaraste mottagning och klara instrumentet för denna ton: sådant tyckes

ha lefvat i djupvärlden af ett tragiskt asklepiadiskt språksinne. —

καὶ τῶν παλαιῶν πόλλ' ἔπη καλῶς ἔχει

λόγοι γὰρ ἐσθλοὶ φάρμακα φόβου βοροτοῖς.

(Eurip.)

3.

Af språkets sanningsskatt blir man icke delaktig annat än genom att öfverlämna sig åt inre erfarenhets verklighet. Alltid låg källan i denna forntidsenkla, forntidsnakna gestaltning af produktivt grundförhållande — enkelhetsförhållande till ordet, hunger och törst efter att utsäga: utsägende välgöra. Poesi och mystik äro sanna förvarare af språket, dess ädelhets lif.

4.

I språkets värld ligga kraftstationer, ofta där det vetenskapligt uppöfvade sinnet minst anar. Och språkets hjärtblod dricker den, som begagnar språket till att komma på spåren och in på lifvet af verklighetsförhållanden i sinne och tanke —: *φάρμακα φόβου, λυσὶς δειμάτων.*

I forntid rann ur sådan språkinstinkt det yppersta af skaldekonst. Ännu under Medeltiden gaf en frikostig känslig folktradition åt Virgilius denna karaktär och rang.

5.

Den som vill höras — väl och länge höras: han har att lyssna ut — det hörvärda.

Är det ett verkligt af nytta, af verkan till nytta, som du insett såsom det enda som är i stånd att öfva tillbakaverkande välgörande kraft på dig själf (insett att allt annat, som möter dig och kommer dig till godo, är ett skenmöte och ett skengodt), då skall just ur denna syns lugn beredas styrka och växt: för verkan och inflytandes kraft, — då skall ur denna syn och detta kraf du äfven vinna sökar-kraft — sikte — och det träffande ögat.

Det finnes ett hörvärdt, öfver skilda arter af lifspathos, lidelser, lifsåskådningar — famnande, samlande under sig alla. Det är i denna lyssnandets vilja, denna lyssnandets lidelse och trångmål, all stor konst har sin förlösning, sin afståelse — och seger. I denna trånghet, inter saxa: helaste värld, —

bredaste! Den ledande musiken för öfverallt säkrast, starkast, finast inträngande energier hos den vishetsforskning som bestått tidens prof och bevisat sig till kraft, ledande, välgörande — a s k l e p i a d i s k !

6.

De som sett och känt med Virgilius ha alla sett honom med folktraditionens öga. Forntids asklepiadiska sångarlinjes arf, i en vacker, säker hand —: det är Virgilius. Sådant har han vunnit Dantes hjärta. Och Hamanns, och Swedenborgs. Och sådant är det ljus — tydlighetsmakten af ett djupt-ljustämpladt anlete — som ännu kan sätta en Viktor Rydbergs innersta strängar i dallring, som stode han inför skiraste hemlighetsfulla barndomsminne. Det nya tidsdraget hos honom, som med egendomlig energi och samstämmighet fasttagits af traditionen och äfven slog de tidige kristne, är ljus af orphiska ljuset. (Men det "homeriska" är icke mycket värdt; har intet som helst med hans innersta öde att skaffa.) Han var verkligen en sökare och spejare, en utsikt-hållande: och

man kunde säga, att *Palinurus* betecknar hans största skaldedrag. Hafvet var hans värld —: så kände honom *Horatius* — och hafvet tog honom.

7.

Där diktandes, forskandes, tänkandes historia blifvit till berättelse om ett vunnet *ledsagarskap* i en människas lif: kanske är berättelsen om ett sådant vunnet *ledsagarskap* i en människas lif den enda egentliga *människans historia*, som finnes.

Ty i bildningen och konsten gäller en öfverlåtelse, ett *ledsagarskap*, lika väl som i den rena mystiken. I Goethes betänkligheter i fråga om ett manligt-klart förhållande — *jäm-sides* med denna öfverlåtelse (hans reaktion gent emot quietismen och fromhetslifvet, t. ex. hos *Jung-Stilling*) ligger just symptomet af denna vansklighet, som hvarje produktivt genomlyst natur har att genomlefva: dess egentliga *Hamlet-problem*. I fasthållandet, hos *Dante*, vid ljusdagern af tillvaros upplevelse såsom mysterium och *Hades-färd* — i fasthållande vid klarhet om att endast

genom allts genomstrålning af denna ljusdager
kunna genomföra sitt lif och nå till stillande
af doms- och sanningskrafts törst, i detta fast-
hållande: hans karaktärsförvärf! — Karak-
tärsförvärf: i innersta ledsagelses — Virgilius',
Beatrices —, i helig själfkännedomens tecken.

IX.

readiness is all
(Hamlet)

1.

Alla judmänniskor intressera sig för farten:
därmed tro de sig djupt heraklitiska.

2.

En filister och en bánausos är man öfverallt
(i konst och bildning, i det andliga arbetet) där
man icke söker först af allt glädjen. Den lef-
vande friden och svalkan af verkstad —:
endast i personlig underordnings *μωροσύνη*.

3.

När glädjen står öfverst — då behöfver man
icke vara så ängslig för, att man icke skall
göra skäl för sig! Men när man själf står
öfver glädjen, då först är man uppfylld af ädelt
bekymmer att göra skäl för sig, vara med.

4.

Vara med, — i den stora täflans värld
 vara med, kommer först i fråga då, när man
 vägrat att röra sig utom det område, där man
 är klar rörelse, vägrat att utvidgas utom i sina
 gränser. Den sanna påpassligheten — musik-
 värld i motsats till konjunkturvärld — är i
 själfva verket en föraktare af "det goda till-
 fället". Därför kunde den nation, som var täf-
 lingens par excellence, bland sina öfversta och
 "gyllne" ledningsord upptaga just ett *αιὶὼν*
γυῶθι: känn tillfället.

5.

Glädjen som kriterium! I bestämningskraf-
 ten och renheten af personligaste glädjekraf-
 har en människa sina högst reella, egentliga
 och djupa utvidgningsmöjligheter, och sin styr-
 ka mot världen. —

Men gör dig en urskiljning — och en skim-
 rande ledtråd — i kraft af och genom allt det,
 som gjort otjenlighet för denna lätthet och för
 denna skyddsbeklädnads bildning!

I glädjen, och samvetet mot glädjen, är ett
 korrektiv och rättesnöre mot all viktighet och
 öfverbildning.

6.

Där glädje är öfverst — i erfarenhets-ögas afstånd, i klaraste hjärtats *εὐλάβεια* — där följer såsom omedelbar frukt och lifvets höga möjlighet: "experimentet med sanningen". Så snart v e t a blifvit v a r a, om hos en Gandhi, en Spinoza, en Marcus Aurelius — där beträddes ett gemensamt hemlighetens land. Hvari ligger väl en skönare hoppfullhet än i den milogi, som grundar sig i förpliktelsen att lefva sina tankemotiv — lefva dem, för att få rätt att ega dem, rätt att utföra dem.

θέρματα — χοήματα! Det är sannfärdighetens, öfverensstämmelsens lycka, som är den drivande kraften under hvart verkligt "experiment med sanningen".

7.

Allt erfaret är ett öfver-ästhetiskt. Goethe liknar hvart aperçu vid en religiös väckelse!

8.

Att ej ha mängdens, utan endast ditt eget goda medvetandes gillande och belöning för

ögonen — bonæ tantum conscientiae pretium —:

där detta enkla och nakna reser sig för din håg, plötsligt bringande förvissnings klarhet om sig och sin fordran! — där rörer du vid och röres din varelse af andes och äfventyrs bana; där är du med hem af lif och ära förenad. Ja, det finnes en Fattigdom som förgör fattigdom! Men ohjälpligt prisgifvet åt Lifs förakt är allt hvad ej i smakandet af inre bekräftelse sätter sitt första och sista.

9.

Hvarför är det en sällsynthet, att någon når till känslösätt och iakttagelseförmåga för det själfklara själflysande af antik stilkaraktär? Därför att antik stilkaraktär har sin rot i det stilförhållandet, den rakhetens pragmatism, hvari man skrifver för att efterlämna något åt minnet. Och det skiljer — från oss och vårt!

Stilkunskap är mänsklighetskunskap. En Thukydides må vara än så "pragmatisk" — men det är sättet Thukydides, den sträfva

och heta tätheten af sammanhängande inre lif, som är hans öfversta värde. Grekerna ha äfven på historiekonsten lagt denna måttstock. Det är först vi, som gjort den kritiskpragmatiska sidan af hans verk till hufvudsak. Det raka hos Thukydides — helklang och täthet — det var för grekiska örat pragmatism: dess värde är det i främsta rummet, som danat honom till den *semper sibi instantem*, såsom hvilken ock Cicero, med divinatorisk grekisk instinkt, tydt honom.

10.

Att erfarenhet är blod, det skall nog kännas. Blif blott rätt personlig, primitiv, egen — och du är i stor takt! — i den lefnadsklarhet äfven, som kallas konst. En sund primitivism i konst och tanke, är intet annat än det ur hvart fast, sundt upprätthållet *primum vivere* naturligt följande.

Den som finner det blodrenande för sig — den som ur denna egoism har sin väg, han skall finna vägen till alla; han skall blifva väg: ur gement till — gemensamt.

11.

Att "tid är pengar" — som alla dödmän skrika — det är ett ord som tarfvar en inre öfversättning. Det är Tid, i betydelse af täthet, af takt, af kraften att hålla och mottaga, som är "pengar" och — mer än det! — som jämväl läker. Det är denna alltid förhandenvarande helhetskraft, som vi så lätt låta rinna oss förbi.

12.

Tempo è galantuomo! — Så snart man bestämt sig för att musiskt lefva ett strids- och rivalitetsförhållande, är också vägen öppen till ett öfver-rivaliskt och öfver-polemiskt. Här ligger den egentliga betydelsen af Pindaros' ord om tiden såsom räddande: och likaledes af den utan allt tvifvel Pindariskt inspirerade sats, som Plutarchos lagt i Sertorius' mun, en sats som, om någon, vore värdig att inskrifvas i mänskliga erfarenhetens stora Bok —

ὁ χρόνος ευγενής σύμμαχος τοῖς δεχομένοις λογισμῶ τὸν καιρὸν αὐτοῦ, τοῖς δ' ἀκαίρως ἐπειγομένοις πολέμιώτατος.

Om en ungdomlig virtus (a r e t á på musisk grund) vet jag intet fullare ord än detta hos Plutarchos, — kanske klingar ett Theaite-
t o s-eko därunder —: "Så jämn och vacker blandning framter sig redan af beståndsdelarna i denna karaktär (Timoleon), att den i ungdomen synes ha ernått den samling och fattning (σύνεσις) som är densamma, och af samma grad, som den fulla ålderns manlighet".

Det grekiska μουσικός läte sig kanske understundom allra närmast tolkas med det gamla folkliga svenska för länge sedan undanlagda — "vislig". En som icke vill gälla för en sanningsegare, men vet med sig att hafva känn-
ning af hufvudlinjen, riktningen, det oföränderliga diagrammat; en som af egnaste stillhetskrafter, egnaste vakenheter för ett sådant sätt, sådan — "kritik", skapat sig en källa till kunskap och väg, seglarkurs för psaltarsvala djup: ett erfarenhetens, andens och musikens — i n t e r s a x a.

14.

Det som blommar, är ö f v e r tid. Behöfver inga prioritetsbekymmer.

Tiden löper aldrig om det: hur fort den än går — denna r o är före.

15.

Den som har plan kan så gärna — komma för sent. "Readiness" innebär intet lurande, ingen girighet, alls ingen påpasslighet.

16.

Där den stora prioritetsfrågan: aut Cæsar aut nihil! — i Lifvets mening gäller, där först är du vorden fri från alla prioritetsbekymmer.

17.

Chez soi. — Ingen är i grunden föremål för en b ä t t r e afund — nämligen de klokastes — än den till det yttre förbisedde,

till det inre hedrade. Och den är sannerligen född till att äras af lakejer, som ej vet att begagna sig af sin — ostördhet.

18.

Rätten till högsta krig: endast genom högsta fred.

Ett chez soi kan aldrig pratas kull. Den hem-ligt utplånade är en outplånlighet: ett ljus som trotsar hvarje storm.

Där kunna är, finns ingen ensidighet. Ställd på det afgörande, är du en däre, om du tänker på hvad du — såsom en annan, skulle kunna. Det gäller att vilja i den punkt man är.

Table rase! Världen respekterar aldrig. Det är just i klarheten häraf, som ett verkligt chez soi kan bygga sig, blifva till ett verkligt — a u d e là!

19.

Ät hvad håll som helst — operari eller esse —: empraktiskt har man att lefva. Gör

man ordentligt besked (det är sundhetsbevisning det gäller!) som konciliant, som plastiker: ej torde handlingsmomentet, och ej stridsmomentet heller, komma till korta! Att öppna en syn, en utsikt, hvori ett mänskoöga kan vinna svalka och frihet, är, så visst som något — h a n d l i n g.

20.

Hvad af mjukt, hvad af vekt en man har att tillstädja sig?

Manlighetens *q u i n t a e s s e n t i a* är gränsvördnad. Och för visso: det gifves ett ädelt mjukt — af jämnmått, ett ädelt vekt — af gräns.

Hvar en öfverkänslighet är tillåten?

I viljan till en klar lifskontur.

21.

"Malinconía" — den stora lyxen: en klar lefnadskontur, en mildhet af — ande. Att neka sig allt annat mildt, allt otydligt, grum-

ladt mildt, allt — "borgerligt" mildt. Därmed
väpnad mot hvar billigt "carpe viam" —

vive memor quam sis aevi brevis

o. s. v. af kända gamla billighetskramets stil-
värld, som förespeglar billiga själar en lätthet,
en gratie, en frihet, u t a n den sanna frihetens
och förbereddhetens låghet.

Allt växandes lidelse ligger i en lidelsens
akríbeia: mot låghet, svalhet — hoppets tidig-
heter, blekheter, förstlingsljus.

Misstror du låghet — kalla den då vid det
namn, som smakar och retar förvanda sinnet
—: ἀγέλαστια.

22.

M u s i s v a c a r e. — Ju vidsträcktare du
fattar den öfversta näringsfrågan, desto länge-
re sträcker du dig — utplånande — ut öfver
hela vidsträcktheten af mesquina krafvens och
begärens område. Hvar skulle ljuset lifligare
och hellre leka än hos den ljuset helt behöf-
vande: den som är på allt annat tom, tomhändt
— v a c a n s.

I uttrycket "musis vacare" ligger den klassisk-hedniska motsvarigheten till den österländska och kristna mystikens "ledighet", d. v. s. oberördhet, osjälfviskhet, désintéressement.

23.

Hvad hjälpte dig Pästum, hvad Pythagorisk renhetsvärld — där du icke själf var frågandets eros och tempel: frågas, och den under rättande gudomens tempel.

Var det ej alla de verkligt välgörandes konst och hemlighet: att förstå att föredraga denna stora lagens lust och hvila — verktygets ädla passio, framför den torra pusten af snål afsikt, kultursnobbism och maktsjuka — där så månget "musikproblem" haft sin upprinnelse!

Att de stora korrektiven ligga oss så fruktansvärdt nära: smakens källor, på en gång vår trösts och vår tuktans mästare —

häruti förankra, härtill binda — betraktelse, forskning, strid!

μῆδεα πυκνά — Utan täthet, aldrig till essenser, — flyktigheter! Och dessa äro den idealskapande kraftens outhärligaste näring: det bärande, oigenomträngliga — vingar förlänande.

Från tätheter — till flyktigheter: från flyktigheter — till flykt!

Det är icke det homeriska breda, välbetänkta — *μῆδεα πυκνά* — som hos Pindaros eftertraktas såsom det förnämsta. Men på "diktar"-sidan hör han ej hemma — lika litet som Platon! Det var väl därför ock Platon — den ut öfver hvar Soloniskt métron, hvar "bred kultur" egentligen alltid flyktande — icke kunde stöta honom från sig?

μῆδεα πυκνά: tätheter, fastheter, — välbetänktheter! Ja väl — så pass som mänskligt räcker, och förslår... Men öfverst står, som Pindaros sagt, *ὁ καιρός* —: stundens vägande gunst. Eller — hvem vet! — kanske menar han: den drifvande nåden? Ty är det ej en förmätenhet att vilja utsäga något om ett mänskligt fast och tätt — välbetänkt! Pinda-

ros var en mycket from man, och mellan inspiration och nåd, kan väl hända, var ej mycket långt för honom.

X.

"Goethes hedniska läggning" —

1.

"En sund själ i en sund kropp" — *sana mens in corpore sano* — betyder i grunden det, att ande och kropp må ömsesidigt bjuda hvarandra det för begge tjenliga. I detta m ö t e är Hygieias tempel. Och ser man litet längre än till bokstafven i hvad som utsäges om Numa — Egeria (hos Plutarchos t. ex.) skall man märka talets pythagoriska mening: det kroppsligas medåtnjutande af förnuftsklarhet, rena begrepp. Ditt blod må vara af hvad frihet, fröjdeljus som helst — saknas däri det aroma spirituale, som blott öfnings och härs-kandes håg kan meddela det, då blommade på din dag ej helhets stund. Hos en af de längst avancerade moderne, Georg Christoph Lichtenberg (1742—99) finner man följande sats: "Verständlichkeit: für den Geist was bei dem

Magen Verdaulichkeit heisst! — Ich glaube, der Mensch würde ewig leben, wenn auch der Leib dort zu aller Zeit mitessen könnte”.

2.

Flykten till naturen är flykten till Friheten, — följaktligen: den spirituellaste angelägenhet!

Mens sana in corpore sano uttrycker just den spirituella genomlystheten. Vore det enkla intet annat än det grofva — nog skulle vi se fria!

Ingen inbäddning skyddar mot mesquineriets värld. Endast i rörelsegreppet till frihet är återställelse till natur och integrum. Hvarje frihetseröfring är en flykt till natur.

3.

Rousseauismens källor ligga högt uppe, och satsen ”mens sana in corpore sano” gömmer i all sin glanslöshet en esoterisk sällhetsvärld af kroppsligt tillegnande, kroppsligt delegarskap af ljuset.

Goethe var redan i sin ungdom full af hemligheten, — *θελόμερος*. Via Hamann-sympathierna kan man följa linjen, dragningen till denna greko-italiska värld — den egentliga visdomsposi och forntidsungdom, som bryter in i hel klarhet först långt senare, för att lyckliggöra hans ålderdom. Hvad som var bundet hos Hamann, sällan öppnande sig, det slår ut hos Goethe och öppnar sig till frihets dagljusa hemlighet. Europa har föga förnummit af "det hedniska hos Goethe".

4.

Det är hungern, som gör den mjuka lefnadskonturen — "Geistigkeit im Wohlsein". Ur denna kontur: den härskande musiken, försö-
nande — utplånande.

Att för denna —, den öfversta hungerns skull, veta att på hvarje lifsepok underkasta sig hvad af försakelse, af offer, af återhållsamhet är tjenligt till dess vidmakthållande — däri ligger för vissa naturer af en ständigt labil hälsa (en halkyonisk-arkadisk, som Platos, som Goethes) hemligheten af att icke åldras.

5.

Det är endast rätt, som gör dig väl. Den asklepiadiska vägen är forskningsvägen efter den mänskliga riktigheten i dess helhet. Här kunde lätt "hälsan" komma i andra rummet. Som den också många gånger gjort — hos Platon! Och det hedniska hos Goethe är både radikalare och — blekare, än hvad man i allmänhet funnit lämpligt tänka sig. Men "hälsan framför allt" blef så ofta just det stora förräderiets ord!

I ofördärfvad mänskonatur är trots allt, trots allt varmhjärtadt mjukt, trots all medkänsla och förtroende, ett nej och en klar köld. I bästa ungdom förnimmes det. Hvar skära, nobla tings älskare har vakat öfver sitt vetande om ett sådant gränsskydd. I barnslig genstörtighet kan det väckas och resa sig äfven hos de jämnast-milda afvägda — så snart denna instinkt har kommit i fara. Det är i Frihets-upplevelse det "tillfälle" (*καιρόν*) är, som lägger alla tillfälligheter under sig, förvandlar alla motiv och uppgifter till en ström, kommer den ekonomi att varsnas, som är den esoteriska — och hufvudprincipen af den lag till hälsa och kraft, som en gång, pythagoriskt,

formulerats i satsen: "Men kroppens lif är tillvarataget, där själens är på riktigt vis tillgodosedt".

6.

Alltid gäller det ett ringa, då det gäller — grund. Hvarur kynismens förhärlikande af fattigdomen, om ej ur en djup kunnighet om ekonomiska lagar — och (skall man tillägga?) en stor karaktärens våda. Hur kunde Antaeus-hemlighet Verklighet vinnas — om icke genom fall. Gripa och ega: äro de i själfva verket möjliga, utan sådana griparmar, fångstarmar, som förlust, skada, skymf och nesa? En kynisk-athletisk existens, under frihetens lydno, har väl rymt höjder och sällhet, emot hvilka all atticism, all lefnadsklokskaps konst och skickligheter måste blekna. Om förlust eller vinst: lika mycket! Till svartsjukan om sin fattigdom skall hon kastas tillbaka, in tristitia hilaris, in hilaritate tristis.

De som varit längst ute — i detta jämviktsspel bäst ute: är det ej de, som skapat hem! Är det ej i svartsjukan om mänskoandes fattigdom alla de högst syftande möttes!

7.

Den sanna fattigdomen —: att ständigt bygga och taga till vara det förhållande, hvori du finast, äktast behöfver ljuset — detta förhållande må vara i världens ögon än så föraktligt. Ty hvad i det förhållandet, det på det förhållandet byggda behovet, tillintetgöres — det är de tusen haltlösa behof, hvori all äkta framgång skingras och hvori intet verkligt egande är. Hvad är väl begränsning annat än vinken, den genom vårt väsens grund vibrerande, om hemligheten af bana, af gränslöshet — rörelse! De som anat rörelses hemlighet ha alla valt fångenskap. Den mänskliga frihetens mysterium kommer man på spåren endast i sann fattigdoms insikt. Därom handlar egentligen allt i mänskliga Erfarenhetens stora bok.

8.

Ett afgörande, ett entusiastiskt och titaniskt — äfven till det metriskt hedniska!

Detta öfver och utanför: det ligger bakom allt; det bestämmer äfven i förhållandet till Sommars värld. Och blott de ha mäktat genomföra andes lif, hvilka i allt förnummo

denna signal och lystrade. Lika litet som en Pascal kan i grunden sedt en Montaigne afstänga sig från denna oro, denna — ro.

Det räcker icke, att man genomskådar det ästhetiska bländverket af de stora trotsarorden. Där äro vi alla lika, alla lika öfverlistade. Intet är skönt, som icke står i fara och hot — vår feghet till trots.

9.

I all atticism är ett svek. (Hvarje stor luxus gömmer en nemesis.) Mången har dragits ned af metron-tanke och metron-betraktelse. Men några ha förts ut: på hafvet af paradoxet — M ä n n i s k a. För dem har metron-tanke betydty morgonrodnad, löfte — och afsked. —

”Willst du dir ein Maass bereiten,
schaue was den Edlen misst”.

Det är icke fasthållandet af urskilningsförmågan till detta betraktelsesätt, — det är fasthållandet vid upplevelsekraften till en sådan syn det kommer an på, först och sist. Utan tro intet skådande. Detta mänskliga forskningsområde ligger ofvan atticismens värld.

10.

Intet i världen är så afundadt — af sådana det är v ä r d t att afundas af! — som ett spirituellt sjukt. Se bara på den gamle Kants blick på den Lichtenbergska otåligheten, hypokondrierna — "nerverna"! Han såg den vårnatur i detta, det friska ljusspel, som han själf för längesen mistat!

Öfver allt, där en jämnhet var — ett högländt, en stadga, en beständighet — där var ock en spirituell sjukdom inunder: en morbidessa, en ro — ἐνὶ ξηρῷ ἀκμῆς! — "på knifsudd" —: just ett m ä n s k o h j ä r t a s ro. Ingen atticism i världen duger till ersättning för sådan upptagenhet, sådan — jämnhet...

11.

H ö g-v ä g : m e d e l-v ä g —,

där man accepterar vreden — å ena sidan — själfmissnöjets, själfmisstänksamhets alla gissel och furier: faran för själfstillfredshet, eftergifvenhet, "lycka", å andra sidan —

allt såsom goda ledare; väckare, väktare, öfnings, brottnings och tuktans makter.

"En grundhet på djupet finner man hos Greker" — sade Ehrensvärd.

Men denna grundhet skall ses högt ifrån: och det ha äfven greker gjort! — Det märkte inte Ehrensvärd mycket af. Han såg på "städningen". Gick åt judatticismens sida: som en svensk egnar och anstår!

12.

Där, hvarest man icke fruktar att komma åt sina skefheter, är man i konstens element. Sanningens världsglädje är af samma blod som konstens. Det hedniskt härliga hos Goethe ligger i ett ungdomsområde högt öfver allt billigt antik-ideal.

13.

I Goethes så ofta upprepade *stirb und werde* angifver sig hans sanningsförhållandes karaktär — hans karaktär af *δυογοήτευτος*. Häri afvärjer han den snålhet, som är liktydig med att ej vilja finna sig i manligt renliga villkor, den klokhets, som ej vill offra —: för rätten till lif och dåd, rätten att föra lifvets saks talan (*ius legendi*) ej vill genomskåda och sönderbryta snålhetsverkets bländverk. Hvad som ger näring och kost åt idealet —: i denna fråga är han idel eldfull girighet; häri är hans

instinkt oöfverträffad. Denna diaethetica magna är i hela sitt oberoende — hel och hållen: *εὐπειθία τῶν καλῶν*.

14.

Där klokhet och fruktan förenas — hvarest för egna frihetsverkets skull man vill, man måste lida —: där är ära och lif, där är den mänskliga klimatfrågan —

den man fäster sig med, och den man löser sig med!

Där du är ljusets äkta behof, är äfven hjälte-lifs parole: *dess Stirb und werde*.

15.

Det är det man fäster sig med, hvarmed man löser sig. Den som för egna frihetsverkets skull vill fångenskap — han lefver.

Då jag såg Goethe i ljuset af hans Lichtenbergska frändskaper — energi- och ljusgemenskaper — fattade jag först helt hans ord om oöfvervinneligheten af en fruktan som förenat sig med klokhet. På sådana banor gick den Lichtenbergska mänskoforskningen.

16.

Goethes uppfordran till sig själf — imperativet till ande och ungdom — fick redan tack vare de yttre omständigheternas favör, som så lätt kunnat trycka ned en karaktär af medelmåttig stolthet, en stämpel af eget slag. — Goethe var ju, så godt som hela sitt lif igenom, en beskyddad, en favorit, en furstligt pensionerad. Det fanns de som hade ögon på det mindre poetiska, mindre ungdomliga i detta förhållande. Och de skarpaste ögonen hade hans egen genius.

Den egentliga frihetssynen ligger aldrig annat än i en *ἀπορία*. Men för en stark karaktär kunna de "goda villkoren" bli till en stor *ἀπορία*! Vill man ej misstaga sig om Goethe, skall man hålla denna utsikt öppen.

17.

Sanningsoptimismen hos Goethe: ur hans oaflåtliga hägnande och bestämmande af den i hans natur inskrifna bilden (idealet) af musisk aretå. — Må så vara, att de fina medlen icke synas göra sig gällande och verkande, men den mjuka och suveräna visshet, hvarmed de till-

bakaslå och afväpna, ligger som dallringen af renaste klockklang för honom öfver det brutalast plumpaste af världsgång och världsskick —, och här är det hans ord har doppats i den ojämförliga guldfärg, helichrysusfärg, hvars skimmer uppfångats i hans sista klassicitet, den egentligt *F a u s t i s k a*.

"Es ist nicht immer nöthig, dass das Wahre sich verkörpere; schon genug wenn es geistig umherschwebt und Uebereinstimmung bewirkt; wenn es wie Glockenton ernst-freundlich durch die Lüfte wogt."

18.

Stunden är hans genius; stundens hälsa och helhet —: Apollon, Hygíeia.

"Je älter ich werde, je mehr vertrau' ich auf das Gesetz, wonach die Ros' und Lilie blüht." Med andra ord: desto mer känner han sig som konstnär. I ledande musiken af denna *quietism* — den konstnärliga samvetsfrihetens *quietism* — är han krig nog, raskhet nog, dristighet nog.

19.

I vårt "ursprungligt" ligger motsvarigheten till det grekiska *ἐν μοίᾳ*.

Men afsikt ger ett skuret, ett vridet.

Därför är lyckan (innocentia, äktheten) det högsta studium — och likväl icke ett studium.

Därför säger allt ursprungligt, med Goethe, med alla den tidlösa vishetens, den tidlösa Musikens — med alla quietismens store:

"Ich weiss, dass mir nichts angehört,
als der Gedanke, der ungestört
aus meiner Brust will fliessen" —

20.

Goethes födelse låg på gränsen till ljusmånaden. Jag tror att denna födelse är äfven den händelse — den ljus-händelse, som hans ande i dess egentlighet ständigt uttrycker; och att hvarje Goethebetraktan, som ej fasthåller hans katolskt universellt öfverlysta och genomlysta gränsnatur, är väsentligen och egentligen falsk.

21.

Hans anspråk på glädje äro både mindre och större än Lessings. Hvad var det väl — redan

hos 20-åringen — som instinktivt och, i en grekisk mening afundsamt, reagerade mot denne man —: något som 60-åringen ännu tvekar att vilja göra sig reda för? Kände han, att här var icke nog för honom af spirituellt lycka, frihet — G e m s e n - G l ü c k?

22.

Ett *μηδεν ἄγαν* —:

Icke heller på den goda sidan ett — mycket!

Den grekiska sanningen är betingad af den grekiska listen.

Ej underligt att manlighet, mod, stammina, blefvo till sfinxer och gåtor för denna — musik!

Deras största vördnad gäller i grunden det kvinliga. Goethe — den oöfverlistade! — har vetat det.

23.

"Reine mittlere Wirkung ist sehr selten". — Som karaktärslöshet är den vanlig nog!

Men han vet väl, att just här är han äfventyrets man, just här — outsider! Att det finnes världar i medvetandet, som ligga lju-

sare, högre upp, än en än så smidigt fattad aurea mediocritas.

— Sådant verkar ej på tiden! Sådant biter ej!

Nej, det universella biter ej. Tysklands katolske genius har föga "bitit".

Det var hans kraft att tänka stort om tiden, som kallades hans förakt för tiden. Men tiden är alltid öfver — marknads-tiden. Att sätta ögonblickets hälsa emot, och föredraga den, framför alla "tidens kraf", att i sanna förhållandet af tjenlighet för egna villkor se vägen till sanna förhållandet af tjenlighet för mänsklighetens sak — öfverallt i Goethes lif har i hans förhållande till tiden denna princip och detta ö f v e r s t a gjort sig gällande —:

"der ich bedachte,
was, für mich Natur beflissen,
schon zu meinem Eigen machte".

XI.

non liquet

1.

Den som vunnit refugen, skall dock känna ett sting i sitt samvete! Ty han må veta huru klart som helst om de hudlöses kval, så är hans vetande utan aktualitet; han har undandragit sig, har ingen del med de lidandes värld och följaktligen ingen rätt till deltagande (medlidande) heller; och han skall fråga sig: ha hälsa och helhet rätt?

2.

Du må ha skaffat dig en sparpennning för den kommande dagen, än så äkta, lödigt klangren, fullviktig —: har din dag ej haft ett nej, ett offer, skall du lika fullt finna den ogiltig, utan klang, falsk, då du uppvaknar.

3.

Om det verkligen är så, att skapa är — skapa ersättning: att ju mer man har att ersätta, desto längre kan man nå, desto omöjligare att göra halt?

Men är ej människan en, som måste skapa ersättning! Och äro ej de skapande, just så — representativa?

4.

Hvar djup stridsplan — om den skall behållas — kräfver en passionens djupa ekonomi. Ju bestämdare individualitet, desto afgjordare detta kraf. De stora individernas besvikelser, deras sammanstötningar med "verkligheten" få sin bittraste tagg, sitt farligaste gift nästan alltid ur någon hemlig punkt, där de just varit sina fienders bundsförvandter.

5.

Lidelsernas värld: att betrakta såsom understödjande anledning för behovet att känna den anledning, den rena kontur af anledning, som är lyckans —: att till sin lefnadsdag förhålla sig skapande;

Lidelsernas värld: att betrakta såsom medlande anledning — åt behovet att känna den anledning, de kraf, i hvars eld alla bi-anledningar och deras eld — släckas!

Som en Quintus Fabius — på höjder framtagande — gör musik för fienden: så virtus! Vän med passionen — för det goda spelets skull!

6.

Hvilken växelverkan kan ej råda mellan in-seendet af förlust — och modet, spänstigheten, utsiktsglädjen, med all dess hemligaste lustförtrollning! Hvilken hemlighetsfull sanktion af misstag och svaghet ligger ej i detta spel, med dess skadeglada lätthet!

Hvad var ålder, hvad utveckling? Att söka åter vinna tillbaka detta spel — men med annat sökarsinnes fråga, och med en annan ungdoms mod och — fruktan: non sine dīs animosus —

Till högsta lusterinringar måste man förhålla sig som sin egen rival. Endast på högre plan, renare nyhets plan, är ett återvinnande möjligt.

7.

Hur de lefvande mötas! Hur de starka hjärtan förstå hvarandra! — En af de satser, som jag knappast trodde att någon förlänat högre uttryck än Nietzsche — en af de satser som säkerligen varit mångt tappert sinne till tröst och bot — skulle jag knappast med mer glädje hos någon annan återfunnit än hos Smollet.

"What would become of the unfortunate, if the constitution of mind did not permit them to bring one passion into the field against another? passions that operate in the human breast, like poisons of a different nature, extinguishing each other's effect."

— "Ich würde an jedem einzelnen meiner Affecte zu Grunde gegangen sein. Ich habe immer einen gegen den andern gesetzt."

8.

Den sanna poetiska oangripligheten ligger i den ömtåligaste och fastaste förening af takt-sinne och saksinne. Se hur Fröding — aristokratiskt instinktivt — tvekar att räcka handen åt Ola Hansson.

— Ändå var Ola Hansson bättre skyddad, tyckes det, än Fröding med sin säkra takt. Ändå var det med denna nobla sida — dess sjuka punkt... som Fröding kom att bli ett lätt offer för nationella underklassmakter i sinne och natur; — ändå var Ola Hansson den, som icke lät lura sig: ja, i viss mån, en *δυσκολήτερος!*

Ola Hansson var en fosterlandslös. Och däri tog han sin styrka. Men en fosterlandslös utan makt att skapa ersättning för denna nöd; utan öra, utan lydnadssinne för världshistorisk ton.

9.

Palinodi. — Det gifves ingen försoning annat än genom Smak; intet ångra annat än genom ett segrande. Aldrig blef Goethes stora förhoppning ädlare besvarad än i den mans ord, hvars kurs och bestick var: Goethe, och — anti-Goethe! — hvars hela hjärtas ord, des Schiffs Begierde! var hans hela lefnads Iliad.

Till ett historiskt sinne, en lefvande filologi, hör nödvändigt en fin rivalitet. De döde göra

sig kände! Och ur tvånget att åter blidka, att försona den förorättades maner, ha ofta vuxit smärftullt sköna — hadessköna ting.

10.

Mänskovärdighets stöd ligger i helt andra föresatser och "grundsatser" än i det slagets, som i välanständighetens värld rota och gifva trygghet.

Hvad är stadga, hvad beständighet — för en människa! En jämnhet — på knifsegg...

Men hvar finns svalka, hvar ro — för en människa —, utom i det omöjliga, ouppnåeliga?

Den som måste öfverse, förbise mycket och mångahanda, måste söka sig en väg till underättelsekällorna vid öfre loppet — i deras tidighet och afskildhet. Därtill fordras ett rakt och enkelt sätt i lifvet; och detta är — i raka och rena meningen af ordet — kynism.

11.

Det är ju på försåtligheterna och skefheterna det bygger sig, som kittlar den intelligenta världen hos oss under etiketten af "stil".

List, feghet och blodtörst bilda tillsammans en passion, som ser ut som ett slags djup. Man kunde undra hvad sanningen om denna nation, buskurtiserad af sina skönandar såsom få andra — man kunde undra hvad sanningen om svenskarnas lynne egentligen månne vara... Kanske den, att det i allmänhet är tre tum till botten i detta lynne?

12.

"Ingen karaktär är större än den, att vara ärlig karl". — Detta ord har Lysander begagnat som motto för sin Almquist-karaktäristik.

Stercus sui ipsius... Den egna perfiditeten luktar alltid bäst.

En kommande svensk bildningsradikalism skulle väl en gång kunna minnas A. Th. Lysanders namn. Ett stort stilideal har verkligt sträfvat att komma till makt hos honom. Natur och konst var hans fråga — då frågas

kraft fyllde honom. Hade denna frågas kraft nått till helt lif, till fordran, skulle han också ha kommit att spara sig mången orättvisa mot sin store medfrågande. Det drag af öppenhet och rakhet, som är förutsättningen för ett stort konstnärligt, misskände han hos Almquist. — Men var det ej också på otroheten häremot, som Almquist föll? Det är ej en hvars sak att göra sig värd sin natur, vara sitt öde vuxen: bene ferre magnam fortunam.

I "Inledning till romerska litteraturen" ligger i få och små, lapidariska satser Lysanders kritik.

13.

Almquist hör, med all sin produktiva rörelsefrihet, till de mjuka, de musiska naturerna; och visste noggrannt, att han endast i att ställa sig fast på denna själfkunskap kunde nå det stora. Nödvändigheten att taga sin utgångsmöjlighet och frihetsmöjlighet från denna sida allena blef storhet och fall för honom: den genomfartsväg och frihetens port, inför hvilken han skyggade och vek tillbaka.

14.

Den som bevisat verkningskraft till hälsa för andra, han skulle väl också ha gjort skäl för det antagandet, att hos honom själf funnits den hälsa, som kommer ur redlighet och god vilja?

Så kunde tyckas. Den som ej sticker under stol med att han förstår det kranka, han får emellertid taga risken! Den högre rättvisan har underliga vägar. Kanske är det underliga till sist också det rätta. Kanske skulle han just så — a f s l ö j a s?

15.

Att heta b o n u s, s i m p l e x, rätt och slätt — det tål ingen. Men kalla någon än så mycket ondskefull, och lägg bara till, att han är intelligent och skicklig: så tål han med glädje!

16.

Man talar stora och feta ord om "Sanningen" — tills man en dag får med sanningen

att skaffa: sanningen om en själf! Då kan det hända — i någon stund — att man skulle vilja ge mycket för att ha mycket osagdt, och icke manat upp en makt.

17.

Godmodigheten — den goda stilen.

I den goda stilen gjorde sig stundom ett hemligt lustmoment gällande: begäret att lägga snaror och försåt för de ädle älskarne af det plattas stil! Icke minst i de stora religiösa geniernas skrifter har detta lust- och trotsmoment gjort sig förnimbart. (Till enkelhetens psykologi!)

18.

Hur feghetsinstinkter kunna fröjda sig — vid fredskänslan af en "god föresats"! Hur månget frids-vällustigt Lucretius-utrop (suave mari magno...) som uppsprang — alls icke ur högtidsklart stoiskt eller epikuriskt hjärte-lugn, utan ur den allra varmaste, "epikureiska" — och tvifvelaktigaste — anständighet!

Suave mari magno... Ty många örter
trifvas uti fridens blomsterkruka — ej minst
den religiösa! Blyg och fin där doftar äfven
— skadeglädjen.

19.

Subjektivism och själf fördjupning. — De som haft en spegelblank mystik för sinnet såsom konstens och lifvets, de ha icke gjort stort skrål. Det är de som ej varit n o g fördjupade i sig själfva, som äro de egentliga "subjektiva", de som aldrig nå till mognad, alltid göra skrål, prata bredvid och skela. Att blifva full af sig själf är vägen till den själfvets glömska, som är stämpeln på all fullkomning.

20.

För dem som i fruktan och kärlek mäktat fasthålla en stor glömska —, hos hvilka vreden och vredens fruktan slutligen vardt det, som gaf enkráteia muskler, åt egoismen det Phoibiska ljuset —: för dem var vägen öppen till största syn, till strids-visdoms.

Där den stora sällsyntheten händt: att konst och vrede mötts —, där har stått ett högt och manligt prof.

21.

För friheten — l i d a . . . ?

Den som offrar för friheten, han lider ej. Hvad man lider för, är detta: icke ha haft mod till friheten. Så snart lifsplan, i u s l e g e n d i, är, annulleras i deras musik hvarvt förödmjukande du för deras skull bär.

22.

Där en genius talar om förluster, bli alla förluster halm! Alla ha vi den säkraste instinkt för det förhållande, att hans olycka tillhör det slag, hvarförutan han icke skulle vara det stora öde och makt han är. Med en genius finnes intet medlidande.

23.

Drifva pratmakargeschäft med dyrbaraste erfarenheter — det är något som hämnar sig! Stora kunniga, stora kännare ha varit karaktärlösa stackare i sitt lif.

Men i konst är ett utsagdt — och outsagdt.

24.

Den omvändes historia. — Han upptäckte sina falskheter, blef en afslöjare af sig själf, och tillfrisknade. Men tog ej förpliktelsen af denna befrielse. Hämtade sig i stället ur friheten nytt öfvermod: till subtilare lögner. Då förgicks han.

25.

Det gäller väl för hvar människa, slutligen, att om icke hennes egen förintelse, sanningen om henne själf, kan blifva hennes näring, thema och pragma — då är hon förlorad.

26.

Att gripa till förströelse mot en farlig tanke kan vara olycksdigert. Den kan komma att hugga desto djupare! Ett annat är att genom långsamhet, genom en ur bevakning vunnen förtrolighet åstadkomma fördelning, skingring, och slutligen just — bokstafligt taladt — för-ströelse!

27.

Att försona sig med sitt lägsta — genom att i sitt lägsta skapa sig tillflykt, vaktpost...

vaktorn! Hvad man ställer sig fast på, tager sin ställning uti: det har man kastat under sig, det — flytt!

28.

Empiriens värld, dagens värld, är ju trolöshetens värld, feghetens, blodtörstens värld. Endast de fulljugna förljugna förneka det. Och dock kunna vi med sanning bekänna, att vi stå under sanningens lydno. Det är det stora förvåningsvärda.

29.

Ingen förödmjukelse är bittrare än den, att på grund af ovarsamheter, slappheter och däraf orsakad degradation ha blifvit nödgad att hos en erfaren uppmärksamman, taga ad notam — kunnigheter, varseblifningar, iakttagelser, som man själf i klara tider, kanske äfven med bättre skärpa, för sig själf fixerat och hämtat kraft utaf.

30.

Epipsychidion. — Man kan ej se cyniskt nog på den "mänskliga värdigheten".

Och en Swift-syn, på förnuftigt sätt underhållen, kunde för mången blifva till ett stillande och svalkande medel.

31.

Då jag i yngre år blef varse, huru stora karaktärer, en Darwin, en Schopenhauer, tviflat på den mänskliga värdighetens möjlighet, indignerades jag.

Men allt mänskligt är styckevis. Icke Platon själf har varit klädd för den musik han talar om.

Hjälten — han må vara hur hög han vill, och vi — huru ömkliga som helst, så behöfver han ändock vårt öfverseende!

32.

Hvem var någonsin klädd för den musik han lefvat för? Äfven Gordon utbrister slutligen: "Det är förfärligt att lära känna sig själf!" — Gifves måhända för människan endast ett slags namngifvandet, en den ästhetiska sannfärdighetens fattigmanströst!?

33.

Hvad är bildning? Dur och ethos: de fina sanningarna för en fin stolthet; en manlig glädjes skönhetslinje.

34.

Den stora frågan —: Om det gifves någon annan ståndpunkt än den mänskligt alltför-mänskliga, där — "egna stanken luktar bäst"? — Om det gifves ett pulcrum præclarum, quod sua sponte peteretur! — Om din känsla för det riktiga, det raka, räta, är något annat än ett listigt rus — — högre bondfångeri!?

35.

H v a r lyssna, h v a r söka? — Till sist, när man tröttnat vid allt...

Där ett lifligt forskarsinne — och ett obarmhärtigt samvete — gjort bister vår (och hett om hjärtat) i ett mänskohjärtas vinter. Allt annat är litteratur.

36.

De pragmatiska ha alltid mötts. Det finns ett område, där Goethe och Kleist äro lika

nordiska, lika hypokondriska, och, trots allt, lika — ljusa.

Virtus är ett mysterium, och vägen till det klassiska är en helt annan än ästhetikens. En Kierkegaard kunde ha haft mera med klassicitet att skaffa än en Goethe! — Goethe var en som visste. Men för det stora paradoxet har han skyggat.

"Mehr Licht" ... Känner jag Goethe rätt, skall man ej taga hans sista ord pathetiskt. Man kunde höra en bekännelse därunder, kanske ett —: non liquet!

37.

Så snart man kontraherat med "ärendet", lusten, intresset, har man kontraherat med kvalet. Äfven med ... "samvetskvalet"!

Asketikens punctum saliens!

Den ömtålige m å s t e söka mot ett ointresseradt, m å s t e göra detta absurdum till s i t t — lust-ärende!

38.

Den antika genialiska lefnadsformen är det ointresserades lefnadsform. Och sannerligen

— af nordiska personligheter har ingen varit till tänkesättet och hjärtroten mer antik än Søren Kierkegaard — som också blifvit ratad af hela den antiksnobbistiska svärmen!

39.

Hos Kierkegaard: "en Revne i Sangbunden"...

Det är så rätt... Och likväl har just detta, af bästa dugliga människor, blifvit anadt och kändt såsom just det klara och hela, det mänskligt representativa hos Søren Kierkegaard. Hur mången, äfven bland de raske och rake och världsligt duglige, har ej inför honom känt ett oafvisligt sting i själen: hur mången som afundats hans — smala och bergbranta stigar!

40.

Hvad är ett grekiskt tappert — för en *δυσκολία*? Hvad — sapientia?

Är mod bara där, hvarest det finnes högfärdsspelrum! — Men mången drogs mot Östern af feghet.

41.

Är det af mörkrädsla, de slutit sig till mörkret, dessa oeftergifliga, oböjliga — tappra!

Hur litet är ej steget från ett *καλός ζώνδενος*! — till ett: e n d a s t faran är skön!

42.

Icke låta af att förundras öfver friheten! — Se där, noga taget hvad det innebär: "icke förundras"! *οὐδὲν θαυμάζειν*, nil admirari. Just tack vare förundranskraft, den grekiska filosofiska styrkan par excellence, — i c k e l å t a få n g a s i g!

43.

"De renhjärtade skola se". Och, icke minst — kallt, hårdt, skadeglådtt — i det renhjärtades psykologi!

44.

Äfven den ambitiöses ekonomi ligger i simplaste förhållanden. Och Voltaire var sällan

mera klok, än då han, vid tanken på en a n n a n författares triumf, frågade sig:

"En dormira-t-il mieux? en digéréra-t-il mieux?"

45.

Synas föraktar du. Men k a k a n ville du ändå ha...

Hur komma ifrån sådan osmaklighet? — Endast genom innersta glädje. Glädjen af det verkliga föraktet för billiga ideal.

46.

Det var för glädjen att visa mitt förakt, jag skilde mig — blef den afstående, den oegenlyttige?! — Det var dina bojor, du älskade — du frihetshungrande...

Men den, som likt rofdjuret ligger och lurar kring ett as — och så tror sig ensam med ljuset, så — en vakande: han skall ock af asfåglarnes församling utpekas, och hans gömsle skall aftäckas i dess ära.

47.

Längre har väl egentligen knappast någon kommit än Ludvig Holberg i sin enkla bekän-

delse: att öfver de första rörelserna är han aldrig herre, och sedan — kan filosofien vara bra! Märk att han menat detta såsom ett ej ringa medgifvande åt filosofien och dess gagn.

48.

Hvad hos Tacitus heter: certamen virtutis, felicitum hominum affectus, det är, hos Spinoza: göra kunskapen till högsta affekt!

De högsta affekter äro de — släckande.

49.

ἐνπειθεῖα τῶν καλῶν — erfarenheternas erfarenhet: att lifsmotsägelsernas bittra ångst kan lindras — där man ställer dem under fast bevakning. Men, där icke längre viljan att lida för rena begrepp väger jämt med kärleken till rena begrepp — där är den mänskliga portamalum.

50.

Af Ögas möjlighet, utplånelses ljusmysterium, en blicks samling —: hur föga, hur fattigt af detta, om frihetsmomenten kunde sammanräknas på en hel lång mänskoexistens' bana — där så mycket om frihet talats!

51.

Råttfällan — M a k t f ä l l a n!

Hur stor den store än var, så gick han ändå in — så fick han ändå ledigt plats, med all sin granna ståt och glans, i detta lilla ömkliga försåt! Och där bevisar han sin visdoms börd.

52.

Hvarför imponerar icke det hätska, hvarför så sällan ens — det stränga? Därför att det faller utanför den öfver-afsikts ljus och choras, som allena — ur mänskoursprunglig låghets hem — förlänar makt.

"Därar tala tyranniskt, men den vise talar hälsosamma ord". — Ur "Salomos Ordspråk", denna stora — stil-lära!

53.

Är ej seendet — en flykt? Ett öga som söker svalka: under hvar idealets lycka, hvar fjärran- och djupsyn? Skulle det stora imperativet kanske oftast varit ett, som legat nära och närmast invid *φθωρος*, invidia, ira!

Är mystikens Mittel (medium) ett annat än det klassisk-världsliga medium? Öfverallt i bildningens historia, där en spirituellt och lidelsefull haft med klassisk värld att skaffa, har denna fråga, denna erfarenhet, framlyst.

Hos den så kallade attiska karaktären bottenar det irresoluta sveket i den farhågan, att det bästa kunde vara fiende till det goda. På sådana varma "höjder", sådana Montaigne-höjder, är det Pascal nedblickat.

54.

"Was hat Dich nun von uns entfernt? —
Hab' immer den Plutarch' gelesen!"

Goethe.

När man läser Plutarchos, kan man råka i sällskap... Han har inte lyckats dupera en Georg Brandes, inte... Men han har duperat Rousseau, Beethoven, Goethe.

55.

Man kan icke ära någon, annat än inför ett med sig gemensamt. Den som vill bevisa någon ära har att bevisa — sig.

XII.

contra canem

1.

Hvad Dürer, Goethe och Thoma uttalat om en positiv klokhetspolitik, en kärn-polemik, det stämmer med Forntids klara sinne klart och fast öfverens.

"Nit verantwort schnell all Sachen! —

Darin gwinnt du gross Glimpf und Ehr',

Mehr denn dass du gross Mühe hättest

Und dich feindlich darum blähtest."

(Dürer.)

På Firdausis tunga: "Tackoffer åt Visheten är bättre än att rufva på klagomål." (Hermelin.)

2.

Först och sist: i fattningen af det polemiska — skilja sig!

Till godhetens, blidhetens verkningssätt —
 τὸ δίκαιον τῆς Μοῦσης —: endast såsom skön
 rörelse i dig själf. Blott såsom skön rörelse når
 du kraften att gripa, — gripa och — afvärja.
 Detta är den tidlösa polemiken, den enda väl-
 görande, enda öfverlägsna. Det tidlösa allena
 släcker mänskotörst, släcker — "tidens törst".
 Såsom en bortkastad möda skall du ångra all
 annan polemik. Det är af vredens snålhet vi
 öfverlistas. Den verkligt träffande är såsom
 en blind och en sömngångare. Hur vore ock
 godhetens fynd möjligt, annat än för den
 blinde! Ὁ καιρός — βασιλεύς.

3.

En disciplina solaris — gent emot
 den allmänt vedertagna nödvändigheten, ofrån-
 komligheten af affektförnedring och vulgari-
 tet!

Den som håller sitt öga rent sörjer ock för
 ersättning: kan i viss mån slippa att identifi-
 era sig med sig själf, där ett fördärfligt har
 tagit makten. Hur kunde jag med sällhet ha
 sett det räddande, om jag ej hade ett hemlig-

hetsfullt medvetande af delaktighets möjlighet till det äfventyr och stridsljus och höghet, som är s e. Allt seende är musiskt. Det fördärf-
liga k a n ej vara föremål för seende; det är endast hvad naturligt, såsom plan af mig själf, af mitt väsens grund, jag älskar, som jag i själfva verket eger —: s e r.

4.

Beständigheten och uppfylldheten äro alltid heroiska. Här kan du förtro dig till det glanslösaste; här är du, i stillaste djup — handling, lifsglans, färd.

Allt lefvande arbetes plan är en inre, en musisk plan. Ja, en Musernas lek-plan och en stor mildhet, ett *ἡμερον* och spakhet, ligger i allt ädelt mänskoverk. Här blir den mjukaste en jätte, och den hårdaste till ett barn. Hvad är väl hemligheten af konstens förtrollning annat än den hemliga rörelsen uti oss af aningen om detta förhållande, denna lefnadsmöjlighet och mänskomöjlighet: förhållandet mellan kraft och lek.

5.

Om det är sanna striden du vill, då skall äfven det dagas upp för öga och upplåta sina maktkällor för sinnet, som är det enda till sann strid duger — caesariskt, plutarchiskt: det Enkla. Det är skönt att finna sitt yttre klimat, men skönast att ha blifvit oberoende af klimat: genom att ha funnit och försäkrat sig om dess urbild och motsvarighet i sitt inre. Det yttre kan endast vara en ledtråd. Alplanet är hos dig själf.

6.

Ty detta enkla vackra djupa ord af Fredrik den Store, ett af nya tiders och Tysklands bästa grekiska ord —: att till krig duger endast det enkla, — detta ord har sin egentliga innebörd i dess esoteriska sida och underförstådda innebörd: att höra till dem, för hvilka det enkla duger, det är att höra till dem, för hvilka endast det renaste är krig.

7.

Hvad är det som skall hålla sig, trotsa tid, öfver tid vara? Det som lär den bästa krigs-

konsten, den enklast bästa, — i människors sin-
nen bevisande sig till sådan konst skickligt.

Ordets konst: forntids konst. Ordets konst
— v a p e n s m e d j a.

8.

Den träffande är alltid en "fjärran-träffan-
de" (*ἐκρηβόλος*). Icke minst: i förhållande till
dagen, tiden, "aktualiteterna". Apollon: af-
stånds-guden; den vidt ut seende, b o r t s e-
e n d e.

Allt själf försvar, "positivt försvar", förhål-
ler sig nödvändigt till en kraft att se undan.
Sub specie artis et aeterni.

9.

Den stora linjen är polemik. Men "sjunga
ut" kan vara ett bakteriemoln.

10.

Alper och Rom —: af ören! Lifvets svek-
list består (ej minst) däruti, att det bringar oss
att ringakta och vilja hoppa öfver — de f ö r -
s t a stegen.

*τὴν τῶν μειζόνων φρουρὰν καταλύουσιν οἱ προῖέ-
μενοι τὴν ἐν τοῖς μικροῖς ἀκρίβειαν.* (Plut.)

O-vidlådenhet: i kraft af denna morgongirighet i ett ringa! Ingen har mer öfverseende än den som lefver sibi ipsi, — för sin morgonrodnad.

11.

De ira. — Allt hvad det finns väg och vägs lust uti, är mildt. Därför är hunger (hunger är väg och vägs kärlek!) bot emot vrede och vildsyn.

Vägens älskare: alla de klokt ömtålige.

12.

Det "olympiska", det mänskligt-gudomliga, är intet annat än förbehållslösheten i kraft af behofvet och den rena hängifvelsen. Den konstnärliga samvetsfriheten: ur den fulla sakligheten och erfarenheten — att det möte af natur och ande, som konst är, är hela lyckan själf, öfver allt syfte.

Att förhållande till konst ligger öfver respektabiliteternas värld, — i denna radikalism, den förhånade och segrande, den sällsyntaste af all radikalism: den egentliga "bohèmen",

den världshistoriska, den ur samma källa födda som all klar quietism, hvart rent världstrots.

13.

Det har sällan felat, att där stor kunskaps och erfarenhetskrafts lust var, där var äfven en lidelsefull girighet efter full insikt i mänskliga modets — och fruktans natur.

14.

Stigandets, höjningens människa —: värnlösare än alla andra; med en brinnande medvetenhet på egna mesquinerier — egna mänskligt-mesquina "sunda naturliga världen"! Därmed skiljer hon sig.

Mot strömmen —: den instinkt, som är allt af ande medfödt! Det är graden af strids — af stridssorgs-renhet, som bestämmer rang, makt, lycka.

15.

Långt ute är fred. — Men inom din naturliga glädjes kontur!

Där ett mänskligt kontur och *πρόπον* söks, dess Nog och gräns som musik kännes: där just är sanna kriget — ädelt, titaniskt.

16.

Akta dig för det krig, som icke vill först och sist märkas, ses och kännas i härskarväldet öfver egna hjärtat; akta dig för det krig, som vill, först och sist, — s e s. Ty det är bygd på hopplöst, och där bakom lurar den konflikt som leder till förnuftets undergång —:

”so dass ich schliesslich das Opfer eines schonungslosen Rachegefühls bin, während gerade meine innerste Denkweise allem Sich-Rächen und Strafen abgesagt hat”. (Nietzsche. 1883.)

17.

Där den extreme väljer det extrema, är han räddad.

Är du en extrem, kan din jämvikt — ditt medium — icke nås annat än på extrema vägar.

Och trösta dig: männen af gyllne måttan voro
heller inga kallnosar!

För hvarje personlighet af afgjord karaktär
ställes saken på spetsen, — på e g g e n: han
må vilja dyrka ett ideal af än så rent jämnmod,
denna ställning skall han icke undgå. Hvad
det problematiska af andligt, af genialiskt,
den geniala människans lefnads-betingelser och
-möjligheter angår — i hvad mån detta lämnat
en rest, ett outfyllt, som icke under musiska
lagar komme till sin rätt — det må han väl
söka nalkas, om och när han så förmår. Att
det skulle lida afbräck och vållas men, behöfver
han ej befara, om han utan svek och vankel-
mod lyder den hans naturs ekonomi, som i det
förra är med tydlighet förfaren och känd.

18.

Att i och med Enkelhets inträdande — dess
p r i m u m v i v e r e — förvandla sig alla va-
pen och öfverlägsenheter till nonsens: att af
skarpt blir det slöaste, inför Enkelhets sol —
är det ej i magien härutaf, allt verkandes,
all största musiks hemlighet ligger? Är det ej
af denna det bottenrikas lag, bottenens lag, l e x

Minimi, som all stor mystik är till fångatagen: med andra ord, mysteriet af mänskligt egande?

19.

Tankens lycka: endast i en sann fruktan. Därför är det sannt, att det är fruktan, som skapat gudar —: ty tänka är gudaskapande.

Måste ej människan göra lågheten till sitt hem: då intet är vissare, än att hvar hybris måste betalas — med ett nedskrufvande af ljuset!

Din lefver och din mjelte ha visdom! En god fruktan är det outhärligaste af allt: en god fruktan — till att kyla dem.

20.

Hvad är ej "den starka karaktären" för ett nonsens vid sidan af det stjärnljus, ur renhjärtad svaghet kan blicka —: hos människor af den klass, den färd och ofärd, för hvilka lefnadsmodet kommit att afgöras i den frågan:

skapa i sig själf rätt till mod. Ty bakom mods och lifstörsts brand ligger en annan: tviflets om din rätt. "Den kämpande är afhållsam." Men om trosrätt, om trosvärdighet är det kampen står. Den är det, som — icke utsläcker, men gör en tjenare och en dig underlydande af din lifstörst, din värdighetstörst. Den är det, som gör uppgifvelse och strid till ett. Lyra-väg: Hades-färd .

21.

Det är hemligheten af all konst att föra oss uti gränsområde af mänskligt och gudomligt. Den som kan faststå såsom gränsbo — begagna sig af gräns — han kan blifva en meddelande, en skänkande.

22.

Att i den moraliska friluftsfrågan — ofikenhets- och osnikenhetskrafvet — ha fått sin författar- och tänkarambition ställd, fixerad!

Hygien, klimat, öga — dessa begrepp äro ännu utan kontur. Men misstanke och fråga

äro växande. Och täflande, eris-stungna af ung och ny andes glöd komma att framträda. Med en örats förvandhet — hvarom vi knappt drömma i våra bittert-klara stunder — kommer man att lyssna: och hvilka omvärderingar vore ej möjliga i en tid, där erfarenhets sinne trots allt — ja, kanske just trots allt! — är växande!

23.

Publicitetsmisären just — att taga som sporre för kraften till ett lefvande verkningsfullt! Så stryka ut den ur medvetande.

Den som fattat djupt för sinnet hvilken kostbarhet det innebär att röras och andas i meddelande krafts verklighet — om ock blott af ringaste värld känd och förnummen — han skall som författare ha en fruktbar grund, en låghets värme och vindlä, hvori han skall finna bästa skydd mot alla goda täta tings — alla m o g n a n d e tings fiender. Hvilken dårskap att begära ytterligare än detta n o g! Så mycket mera — ju tydligare han erfor, ur sig själf och ur historie, huru ytterligt variabel den kraft till oberördhet af offentlighets feb-

rar och förgiftningar är, hvaraf just hela det försök till ljus, ett mänskölif kan vara, är till afgörande grund beroende.

24.

Det är erfarenhetshoppet som ger hud. Och hvad är erfarenhet? Att föras tillbaka till enklaste principer, — g r u n d:

där din ensamhet är vorden sol; där din andes andningsorgan vägra att låta sig beröra af atmosfären af armodsfult dömande; — där armodsfylhet ligger blottad för ditt inre ögas *Vita Nuova*, det ständigt emot lifvets nyhet som lefnadsrörelses riktningsmål och rättessnöre skådande, och alla plikters summa där uti. — Ty hos Dante finnas lärdom och kunskapsråd af ett helt annat slag att hämta sig, än Dante-utläggare anat — och behöft! Ty *vita nuova* — den rätta betydelsen af det stora Danteska ordet — är att se ur samma djup, från samma dödsmakter, hvarur raderna om vreden, *acedia*-synden, hafva fått sin upprinnelse. I sanning, denne man visste något om att "gå på tigerjakt hos sig själf". Det pressade beslutet i hans stil, det

ljufva och skakande i hans linje har fått muskelkraft i sådana faror — och svikten, den rofdjurslika, i språnget!

25.

I hvarje litterär besvikelse skulle vara en stor frisk kunskapsförhoppning, en djup uppandning till mänsklighet. Det borde komma tider för hvar mänskolefnad, där det fina ej är f ö r fint för en människa. Då åldern befriat oss från så mycket annat —: skulle den ej brukas just i frihetens tjänst?

26.

Sakerna vore ej invecklade, förhållandena ej tvifvelaktiga, inför ett resolut viljande af den vilja som är den, och ingen annan, där du är klart välgörande mot egna hjärtat! Det måste finnas en vildnatur, en oberördhet, authådeia — ett kristalliskt manligt, där verk och fred — hunger, svalka — omsluta hvarandra. Skulle ej det klara hjärtat vara en möjlighet?

27.

Den i frihetsverket lefvande — forntidshelt, under enhetsstjärnan Virtus—Eros — han skall äfven i åldern, den, som för de fleste är småsinnets, kunna stå fritt och svalt mot feghetsvärld och blodtörstvärld, fritt mot det "lifvets allvar", som för de fleste är käringålders, feghetsålders — käringallvar. Mycket i antikens allvarsglada och hoppfullaste lif är att se under förberedelses lefnadspathos, förberedelsens: att dö på klar plats!

"Hvad är egentligen din tanke om flykten och slutet?" — så lyder på slagfältet, i skymningen — kvällen före afgörandet — Cassius' fråga till Brutus.

28.

Beslutets lif, renhetsdyrkans lif — hvad annat än ett belägringstillstånd! Kan någon annan lefnadsstämning vara den naturliga — mänskliga: kan det gifvas någon annan — lycka?

Ur den rätta viljan till oberördhet måste äfven den kraftekonomiska lösningen fram-

springa. Alla högsta energier, i tanke, i konst, i lyckolära och sundhetsklokskap upprinna ur oberördhets högländsvärld.

29.

Hvad är mera häpnadsväckande än det vackras möjlighet i en — människa! Att ändå, trots allt, denna häpnad tyckes höra till människans naturliga och outhärliga lifsluft, näring — sannskyldiga *pabulum vitae*: i sanning, hvilket frågetecken!

30.

Människor som gjort starka fina erfarenheter äro aldrig helt fria från skadeglädje. Den "mänskliga värdigheten" når nu en gång icke längre. Fläcken är där: om ock endast som skugga.

Icke för thy! Den som tror på erfarenhet tror, eo ipso, på det rena ögat. Ty erfarenhet i högsta mening är nåd, är uppenbaring.

31.

Anledning af o r e n t, af underordnad slag: att försona sig med, såsom uppstignings vill-

kor till den af frihets ordning, af frihets ananke klara! Där ett enkelt paradigm häruti hålles, förtagas till och med i förlamningen verkningarna af det grumliga —: giftet vinner ej tillträde.

32.

Äfven i den Horatianska (nödtvungna) aristokratismen är mycken eländighet, just från umgängesfrågans sida, att se! Mycken afsiktlig bedöfning, mycken afsiktsfull sentimentalism! Man kan, med ett klart öga, läsa ut desamma förnuftets och en sårad stolthetsgenius' lidanden — om ock i den manligare och pressade stilen — hos honom som hos Fröding eller Tegnér. Han har med klassiskt jämnmod (klassisk feghet!) underkastat sig besufling.

33.

Det har nog varit rätt och bra för mången att — som det heter — "inte ha sina bästa kläder på sig, när man skall ut och slåss..." Men gäller det krig, i hjärtats och livets me-

ning — krig, då gäller saken just att också vara klädd för saken! Och då skall det visa sig, att intet är godt nog, intet skönt nog för — krig.

34.

Det finnes en eupraxi — icke minst för de hudlöse. Och till att gripa stort och klart, i klart och mänskligt gripa — ha blottställheter för mesquinaste värld varit både sting och fyndort. Och ett mänskligt drag är detta: att just i trångaste värld vara äfventyrligast och längst — ute.

Hvilket parádoxon är hälsa! — En oro, som är ro: en hudlöshet, som är — hud! Den mest blottställde kan vara den bäst skyddade.

35.

Där en stor enkel andats upp och fröjdats vid mötet af en stor enkel: där är det enkla programmet — vägtecknet — att läsa!

"Dass er sich dennoch diese schöne und hohe Sinnesweise zu erhalten verstand"! — Goethe, om Hamann.

Hvilka eldiga, hvilka subtila kunskaps-höjder och -syner ha ej de fått hålla vakt om i medvetandet — lika mycket om de hetat Hamann eller Goethe! — för hvilka det gällt, och måst gälla, att ej låta lifsvärdering och lifsäfventyr, ögas djupa energier, förtyngas af ett omgifvande utsiktslöst!

36.

Blott det mjukaste öfvervinner gemenheten. För de skumt seende — skumt, halft kännande — för dem har det räckt med "mod", med våld.

Till det sanna modet — modets samvete! Där någon trädt inför det sanna modets gud, har han ock hört den rösten: "Jag tjenar den, som håller Lampan i sin hand".

37.

Skaffa raison åt det mesquinas värld —: genom att betrakta det som pådrifvare för en allt större umgängesmethod — i det storas värld!

Att veta om faror — att veta och vilja
i fara: det är en ständig utvidgning; det är en
människas egentliga rikedom.

Där klokhets och fruktans förenats —
där jaktbytet hetat: ögats renhetslycka!

38.

Ligger kanske under hvar stadga (hvar utfyllighet och täthet i spirituellt mening) en fruktan, en osöfthet?

Men hvad är fruktan, hvad ömtålighet för den, hos hvilken en gång insikt lyst, att kärlekskraft till Anledning — mänskliga andens ananke — är summum bonum; att i tillintetgörelsen af mesquina lustaffekter ligger, utan skugga af en tvekan — viljelifs elysium!

39.

I mänskliga ömkligheterna — intet annat vilja se, än detta enda stora som skiljer i människornas sätt att taga, att förhålla sig till de mänskliga ömkligheterna: klarhet till sin paradigm — mänskliga andens Anankes!

40.

Allt djupt populärt är bygdt på natur. Men naturen — stor, enkel — är ej populär. Och hvart djupt populärt (gagnande) blef alltid misskändt. Giftfynd blifva städse applåderade. Men de stora vapenfynden — de applåderas ej.

I inseendet i detta förhållandes ofrånkomlighet kan ligga en manlig och aktningvärd pessimism. Men stora konstnärer, stora tänkare, ha sökt upp till en utsikt, däri detta öfvervunnits. Och deras motto blef alltid konstens:

för alla och ingen.

41.

Simplex sigillum. — Så snart det enkla simpla af ett tillvägagångssätt låter skymta och känna den egenhet av förhoppningsrymd, som just är klar rörelses frukt, står det dig fritt att i fördjupningen af detta parådeigma taga bekräftelse och visshet emot af en lifsfyllighet som ej medgifver annan berördhet af ett mesquint, än den som eggjar och bevingar.

Laudabile virus! — Att tillbörligt mottaga, tillbörligt bortstöta, utdrifva, afslå: däruti är det, som blod bevisar pliktenligt förhållande. Blodsplikt!

Hur ville du kunna närma dig dina yppersta frågor, dina yppersta themata, om det icke just vore nödvändigt, att du måste närma dig dem?

"Härdad af åren —"

Det finns en art människa, för hvilken ingen härdning är att nå, annat än genom att bland sina ömtåligheter ha utmärkt och valt en: den framtidsfylldaste. Det finnes fordringsfullt, som bryter udden af hvarje anspråksömtåligt. Det är en hård sats denna — men den uttrycker hoppets outtömlighet! — att ur hvarje ömtålighet, som verkligt utnyttjas, står en styrka att vinna. Och däruti kan vara hög lycka, att vara i ett sådant inre villkors våld, att man är prisgifven åt osäll förvirring, så snart, och öfverallt där, man icke sökt försvar och sammanfattning hos ett rectum utan skugga — där hvart mesquint, åt

sidan blickande, syftande, blir till brännande fläck.

44.

Blott de vapen duga, som man är värd. De pilar, du sänder, må du ha pröfvat — mot dig själf. Det krig är det goda, det gagnande, där du ingen annat motståndare haft än du själf.

— *ch'io stesso non m'invidi!* Den som vill verka med andra vapen än sina egna mister rätten till sina egna. Det är detta, som ligger i Danteska varningstaflan — ej utan brännande anledning uppsatt!

Hemligheten under en Goldsmiths berömda afundsjuka är, att han afundades sig själf. (Därför kunde han också, så som ingen annan, tillstå den!) Och därför var han så lärorik för den icke för roskull lärgirige — Goethe!

45.

I själfva verket är det detta, som af alla de till insikt födde innerst drömmes, eftertraktas, afundas. Akta dig, att det icke är ditt bästa

Själff, du med din vrede, ditt klenmod, afundas. Ja, ofta ha de afundsamme förfelade, de tröttnade och felslagna, nått att med sina varma sofisterier bringa Möjlighetens utvalde därhän, att han i sitt villade kämpande hjärta kommit att befinna sig såsom en som afundas sig själff. — Ch'io stesson non m'invidi. — Men om du håller blicken på hvad dig är nödigt, fjärmast-, närmast-nödigt — då skall ditt hjärta ej stingas af deras: "onödigt!" — och din blick vinna den kraft, som bringar det fjärmaste till närhet, och gör det onödiga till den nöd som hjälper. Den djupa demaskerande kraftens väg är alltid Orpheus-väg, alltid Hades-väg — Dante-väg.

46.

Hvad har väl den, som deltagit i högsta sinnessätt, som fått tydlighet om segers väsen, vink om det stora paradoxet, virtus — hvad har väl han med anspråks värld att skaffa! Hvad var det egentligt, medgång och förvandhet — i anspråkens, högmodets träskluft — ofta så omotståndligt öfverrumplande utsatte honom för, om icke det — att förväxla sig själff med en annan!

Att göra anspråk på det högsta af erfarenhet — att drömma uppgång af en stjärnbild i sin ande: och tro sig ej kunna undvara och försaka (för sin äras upprättelses skull!) just densamma ynkedom's vapenkonst, som är det enda hans vedersakare kunnat åter och åter — skola åter och åter — tacksamt aflära honom... O höge frie andar, förare och ledsagare i vårt mörker! Hvilken ljuflig tillit måste ej sådan visdom, sådan uppsåts frihet, sådan oberördhet ingifva oss...

47.

ch'io stesso non m'invidi.

Det oåtkomligaste, det hemligast förödande tyckes ligga däruti — i det förhållandet, att då en människa afundas, är det i själfva verket sig hon afundas. Häpnadsväckande är det, huru vi alla i grunden tyckas danade till att begagna oss af denna insikt, men huru likväl ingen begagnar sig däraf. Dante har satt varningstaflor upp — som kunnat räcka för en värld. Ha de väl räckt för honom själf?

Det är sannt, att det är — "för de låga jordiska bekymmer", som den "höga himlakraften rymmer". Men hvad här Tegnér fått läsaren att tänka på (och ville få honom att tänka på) det innebär lika fullt ett svek: mindre mot läsaren än — honom själf!

Att hålla det Första i tillbörlig ära: det är det höga bekymmer, som innehåller den enda lösningen för genialisk existens. Här först träder det andra ljuset af den pythagoriska maximen i kraft: "but the body is preserved, when the soul is disposed in a becoming manner". (Guthrie.)

Det erbarmliga skelandet, det fikna och snikna hos vissa genialiska diktare röjer sig bäst mellan raderna — just i deras "finaste", deras "avis au lecteur" ... Nemesis!

Ty där smala och bergbranta stigar visat honom frihetens väg, där just är det, han — "afundats sig själf". Men här har en Dante lämnat alla sina ledare! Den raka kursen hos Dante skiljer honom äfven från de stora skalderna.

49.

Allt andes verk är ju frihetsverk. Där Tegnér är andes princip trogen, är han sitt program trogen: "en evig seger blott". — Äfven i hans kristendom är klassicitet. Hvad han uttalat om hemligheten af sin "popularitet som skald" skulle, i grunden sedt, åsyfta en egen och lefvande vakenhet för andes och frihets lif i nordiska och svenska sinnet! — för dikten, i dess uppgift att frihet visa, frihet uppenbara. — C r e d a t —?

50.

Den som är bortom och utom det vanliga, han må — v a r a det. Endast i ren och kall luft undgår han att taga miste om sig själf och förtvifla. Endast så kan han försona sig med sin oförsonlighet.

Där "smala och bergbranta stigar" visat frihetens väg — där har Fröding "afundats sig själf".

Då han omsider får blicken klar för det lefnadsöde han i grunden är danad för, erfar han äfven nödvändigheten af linje och stolthet. Men till en stolthet med sol, därtill hade han

ej den kraft som är af Musernas nåde — genom trohet. Och en stränghet, en stolthet — med frost: den föraktade han.

Han har icke räckt till för sin egen lefnadsform, aldrig nått fasthet i den insikten, att endast från inre land går hans väg till oberoende af det yttre, hvori han — icke skulle göra sig gällande.

Ty i svårigheten just, den för de vanligas öga så gåtfulla, så demoniska i sådan existens (hvilken måste synas det så öfverrikt tillredd för en färd mot alla slags härligheter, utmärtheter och "utmärkelser"!) gifver sig med hemlighetsfull vink lefnadsforms möjlighet till känna: — den stora formens, det stora modets — att till sin lefnadsdag förhålla sig skapande.

51.

Härför: att kunna nedblicka på alla lifsmotsägelser, hvart — t r a v e r s !

Ty tro ej, att de någonsin icke vore tillstädes! I en Goethes svalaste ords rymd... just där äro de! Just så — tillbakaträngda; befruktande — genom afstånd.

Detta är μέγας, detta är — nog. Men människan är barn trots allt, och i hennes fruktbarhet ligger alltid en genstörtighet, en authádeia. — "Ranziges Zeug!" utbrister Goethe, indignerad... Och låt oss göra honom den artigheten att ej sätta hans ärlighet i fråga, och heller ej hans — själfkänedom!

52.

Man torde ej gå fel, om man sammanställer Goethes yttrande om en af Frödings närbefryndade, nämligen Burns, med den bekanta hälsningen till Arthur Schopenhauer just efter första ögonkastet i hans nyss utkomna stora förstlingsverk, hvarvid episoden *der erworben e Charakter* blifvit föremål för hans lefvande uppmärksamhet och gillande —: "Die poetische Gabe ist mit der Gabe das Leben einzuleiten, und irgend einen Zustand zu bestätigen, gar selten verbunden". (Bref till Carlyle.) — I grund och botten gäller för hvar diktare det enkla programmet, och intet annat! De stora upplevelseformerna äro det enda, hvari upplevelsens människa har att söka skydd, vinna hem — och h u d.

Den stora faran: att misstaga sig om naturen af ett radikalt, ett contra — i ram! Snaskpessimismen — snaskradikalism av kortsynta vreden...

— *ch'io stesso non m'invidi!* Af en vredens och svaghetens man var det ordet. I denna uppenbaring vann han sin kraft. I denna ömtålighet —: sval! I denna bräcklighet: hans tillträdesrätt till stor och ren värld.

Finnes ett vidare! äfven i själfförkastelsen? Är det i samvetets uppfinningsrikedom, de kommit till forskningslust, vapenkonst och vapnens glädje?

Samvetet å ena sidan; å den andra —: den fulla hungern, rikedomens utaf en gång för alla fast fattad, helt, klart förhandenvarande anledning, afvisande hvarje säkerhets snara —: det är dessa båda moment, som bilda de upp-
bärande pelarna af denna vaksamhets, befallningens och flyktingskapets, lifsvärld.

Hungern som hem. — Ju mer jag sett af de lefvandes (djupast lefvandes) värld, desto mer har den öfvertygelsen stadgat sig, att samvetet för hunger har varit deras hemlighets, deras rikedom's nyckel: att häruti ha de försonats med lifsmotsägelserna.

"En mätt själ trampar väl på hannogskakorna, men ene hungriga själ är allt bittert sött."

Finnes ett hem af hunger, för hvars skull en människa kunde få kraft att bära själfva sin förkastelse? Är det, i själfva verket, måhända icke i förkastelsen som en människa lider mest — utan fastmer där, hvarest hon tror sig kunna lefva utan att behöfva hungern, förkrosselsen, förkastelsen själf! Hvad är vår sannings hem och vår säkerhet? Är det ej i uppenbarelsen af vår fuskmedvetenhet, i sanningen om vårt — svek!

Om en människa genom kunskapshåg, erfarenhetshåg — ända ned i det obotligen förfe-lade — kunde, ändå, vara öfver allt?

Låge frihetsverkets hemlighet i den hemliga sammansättningen af den stora sällsyntheten: Anledning?

Är i andes hunger det ljus, som mäktar upplösa allt hvad världen kallar rakt och krokigt — ära och skam?

57.

Lärgirighet — *ἐνπειθία* —: ända ned i själförkastelsen!

"Rökelse duger endast för gudar" ... Men en människa tyckes det öfvermänskliga konststycket vara förelagdt att göra själförkastelsen själf till sin uppandning, sin hänförelse, sitt ljus.

58.

Hvad i lust sätter in ett bittert, ett sammandragande — det tyckes höra till samvetssidan af lust. Ett "godt samvete" vore godt just i kraft af sådan — morbidezza?

Att hålla det ljufvaste och det bittraste tätt samman: är det ej det, som sjunger samling i starka sinnen? Ligger vår djupaste alchemi

i detta: att till hvart lätt, hvart ljuft, pröfvande närma — mörkertanken? Kunna vi väl hafva något annat — ljus!

59.

Ett ärligt sjukt samvete har gjort mången härdad och stark för lifskampen. Men den som klutar sig med ett fint och ömtåligt samvete, såsom en utmärkelse och ett företräde, han kommer slutligen att bli hudlös, och — när det gäller — en trasa.

De, som varit andes öfver-anledning förpliktade, ha vunnit sötma ur gränelsen själf.

"Tiden är min åker." — Men den bästa åkern är samvetets. Dess lärkklang och sol kunna vara höga som lyckans.

60.

Ja, är det ej underligt...? Att hafva ett "godt samvete" — är det egentligen att hafva ett kraftigt, ett lefvande, ett friskt samvete? Är det kanske det sterila samvetet, man borde rädas för, mer än alla gisselslag! Och

så — till äfventyrs — känna sig tröstad, kanske anständig, hederlig?

En smula varsamt får man nog umgås med denna som med så mången annan "tröst". Men här tyckes ligga ett mänsko-ekonomiskt problematiskt inunder.

61.

Men en människa — om hon söker — kan ej söka annat än sitt goda. Så måste väl äfven i förkastelsen gifvas en väg till glädje; så måste det stå i vår makt att äfven till ett brännande inom oss liggande med hela vår varelse införlifvadt och sig inneslutande kval förhålla oss med konstnärsmakt — såsom en konstnär till det gifna stoffet.

Att vara samvetet trogen är icke att låta kväfva sig af sitt samvete, utan låta göra sig lefvande däraf. Det finnes samvetskonst att öfva: och just gent emot samvetet!

62.

Contra iram — sanctam iram! Hvardagsödet, förnedringen — miseries humana:

det är det, det gäller att se stort uti, — att eröfra sig rätten att se stort, se vackert i! Rätten till vrede, rätten till sorg — det förnäma ögats rätt!

63.

Ja, en helgad vrede...! Det fullständiga uppenbarandet af ett kulturpolemiska lyckans högländ, där alla rätthafveriets — den polemiska amusiens — vinster och segrar förakatas, nej, fruktas — såsom ett gift, en besudling, ofärd: att med rätthafveriets sting ha endast så att skaffa, — att i samma stingingens moment, med detta sting och så såsom kanal, hela sötman af en uppfordran till realitetsförhållande — likt injektion åt hvarje åder af ens väsen meddelat sig!

Ja, en helgad vrede! Därom står den stora striden. Det är vägarna och tillvägagångssätten häruti, som bestämma världsbetraktelse. Och hvad var väl oftast det gemensamma af geniala lefnadsöden — att komma till grund uti och till syn utöfver — annat än det: huru konstnärlig visdomshåg, kärleken till ett sannt härskardugligt i människans väsen, så småningom vardt förgiftadt och föröddes!

64.

Det gifves en vrede mot dig själf, som är god, är sval, och skapar dig frihet — men endast på ett villkor:

att den icke nedsänker sig till — icke förenar sig med — vreden mot andra!

Gif akt på de Nej, de hårdheter, tätheter, försakanden, din dag kräfver, för en sådan vrede frihet, en sådan vredes svalka.

65.

De som icke haft något att såra äro de som äro lättast färdiga till att kasta sten. Det är ingen konst att se, att ofta är det den, som sårat sin egen genius, som i lifvet och bland människorna äfven blir den sårbaraste. Men saken ligger djupare. Vredes-sorgen, äfven gent emot sig själf, hör väl till människans bestämmelse — hennes spanarvägs och kunskapsbanas Hadesfärd.

66.

"Nur der verdient sich Freiheit wie das Leben, der täglich sie erobern muss."

Och därför —: vänd i det förfelade, det kväfvande, i det utsiktslösas ångest blicken till den ångest och fruktan, som i själfva "lyckan" kan vara bittrare stingande än någon annan: fruktan för att ha blifvit en ur de kämpandes, de af tuktan benådades led utstruken, en så — förbigången!

67.

Att söka blifva genomgripande så riktad och ställd, att man aldrig i kväfningen, nedpressningen och tillintetgörelsen skall kunna helt behöfva fråntröfvas varseblifningen af det hemliga förhållandet, som tyckes råda emellan lidande och ande —: aldrig helt frånstjålas det hemliga ljussken af säkerhet, som gömmes i själfva utstöttheten, i själfva själfverkastelsen!

68.

Att alltid ega den punkt nedifrån i stilla och kylig bestämdhet klar, hvilken bevisat sig som det oundärliga öfversta för

hälsa och ljus, det outhärliga passande, hvarförutan all tillfredsställelse ländar mig till skada och mörker: i denna uträkning ligger visserligen ej den sanna låghetens styrka, ej den sanna ödmjukhetens eldserfarenhet med dess azurne stormrymd och vingar; — men i den ligger längtans väg utpekad, längtans och frihetens.

69.

En pessimism, som endast vänder sig i hån och galla mot den oförstående mängden, är af föga värde.

Det är hos de store, man må eftersöka det mesquina! Endast där kan man få förklaringsljus att brista ut, och kanske äfven — försvar.

Just hos dem, hos hvilka det på allvar gällt —: taga vink af mängdens syn på "öfverdrifterna"!

— "Han såg för stort; han fordrade för mycket af sig själf"...

Läs: — Han såg för smått; han hade aldrig framträngt till frihetslyckan af hel fordran.

"Han var en förbisedd, och en föraktare", heter det.

Det var förbiseddhetens läckerhet han gick i fällan på! Hvad hjälpte det sedan, att han blef upptäckt och erkänd! Han kunde hvarken smälta det ena eller andra. Hade han varit en verklig föraktare — då hade han varit botad!

70.

"Ihm fehlt die Liebe", sade — apostoliskt — Goethe om en af dessa den stora ästhetikens, den stora — halfsmakens män. Till det klara föraktet hör just den kärlek, som endast vinns i själföfvervinnelses segerdjup. En Platens tragedi ligger hvarken i någon slags ästhetik eller sexualitet: den ligger i en radikalism, hvars eld och fordran blifvit honom — personligt, tack vare en karaktärsdubbelhet — öfvermäktiga. "La paix n'habite que les hauteurs". Detsamma gäller — krig.

Hur tydligt har jag ej, i bästa klaraste tider, genomblickat hos befryndade andar den lidelsens sammansättning, där det yttre måste bygga sig upp ur en inre öfning, ädel ekonomi, musik — och på hvilken sällsynt gunst af ödet det kom att bero, om en sådan man funne sätt att löpa sin bana, frihet till gärning, lifsmöjlighet.

Hvari ligger väl en Platens misär, om ej i det förhållandet att han ej upprätthållit trohet mot den möjlighet för intim och stark kulturpolemik, som har velat dagas upp i honom och som skulle gifvit en allvarslyckans linje i hans lif, hvilken burit honom upp — fört honom upp öfver såväl den svaga förbittringens som den maktlösa själfbelåtenhetens matta sumplif, hvari hans senare ålder förrinner och utstrykes. Det är en smärta att se hur han missförstått sig själf, och hur så godt som alla ha missförstått honom: —

"E i n Trunkener auf zehn betrunckne Seher!"

72.

Undra på, att alltings fåfänglighet faller
öfver dig — när du själf trädt öfver på dess
sida, under hårda grofva makter gifvit dig,
och till dem just såsom de enda har att ap-
peller!

Mot själfansvar äro alla anslag maktlösa.
Man kan icke döma öfver värde, annat än där
man är i sin naturs hela ton och ansvar. Och
där är rättssalen — där man dömes af sina
likar.

73.

Tantalus' karaktär är förtorkningen. Så
länge maktfråga af inre land har välde och
försteg, är du skyddad, trots fall och fläck.
Så länge detta får vara det första, är du hel,
empraktisk, i Lags hägn, Naturs sköte.

"Denn das ist der Natur Gehalt,
dass aussen gilt, was innen galt."

Tantalus' öde är att han öfvergifvits af
musiska verkligheten. Men återvända till na-

turen är återvända till inre maktfrågas fria och ointresserade oberördhet.

74.

Den "titaniskt" omättlige —: den till hunger oförmögne. Den upptagenhet, som är ljusets, är beständighet, stadga, ro.

Den låge allena vet att nära sig af ljus, och blifva till näring för andra.

Lifvets krona och stadga tyckes beroende af ett samvetets lugna utmärkande af det tillstånd som är otillfredshet och jämnhetshöjd i förening. — Jämnhetens höjdsinne: i den förbättringens och afvärjandets hemlighet, som är den, att kunna medtaga i alla lägen den intryckta bilden af en morgonrodnad, man vill åter och åter upplefva; äfven i sin yttersta stund — i sådan väntan, sådan upptagenhet — medföra.

75.

Ty det bittraste straffet drabbar den, som var född till ungdom — och svek ungdom: att

få bära sig själf till grafven. Ditt jämnmått må vara hur hedniskt som helst — är det af sanna h e d n i s k a spiritualiteten, skall heller ej till dess diet och lifspathos fattas, hvad de kristne kalla: "korsets trä". Det är ej kristendomen som uppfunnit korset. Det är mänskligheten.

76.

Intet öfverväger kanske lyckan hos de människor, hvilkas lifsfärd och bekännelse stått i karaktären af en enda — hel och helgad — t a b u l a v o t i v a: i tecknet af en tanke, ur hafsnöd född och upprunnen, efter hvars uppgång hela det följande lifvet, i tacksamhetens och löftets djup, blifvit — endast morgon, endast nyhet.

77.

Armod och ångst: ur tack- och takt-löst.

Men där sanningslidelse varit en drufva, mognad under bestrålning af sol Tacksamhet — där är värdt att lyssna, smaka, lefva.

Af otacksamhet mot ödet — stel, tung, otymplig.

Men tacksamhet är full af ledighet, rörlighet, uppfinning; adlar och bestrålar allt hvardagligt.

Därför kan den mörka fonden af öfverståndens fara och fruktan vara så lösande, — skapa just det rätta medium (auream mediocritatem), den fina bevingande jämvikten.

De afslöjanden, som i ett fysiskt och moraliskt tillfrisknande kunna ega rum hos en människa, — om de kunde blifva bindande, genom helig tacksamhets- och jämförelsekonst, för höga fasta säkra dagen jämväl! — då skulle ett mäktigt tillskott af lycka utbreda sig öfver mänskotillvaron.

I hvar människas ekonomi ligger möjligheten för den klara rörelsen — stundens, det herkuliska af tillfällets, gunst. Men hvilken kraftförlust är ej otacksamhet! — hvilken tidsförödare vrede, högmod — *acedia*!

I den fullkomliga rörelsen är människan identisk med mysteriet, och bäres däraf. Egentligen har hon att välja mellan klarhet och panik.

79.

Hvad som passar en människa, inför det stora mörka, inför det stora ljusa —, där morgon ej hånar afton, afton ej morgon: att i detta gränslif och armod — l e f v a!

Den som fröjdar sig åt det stora ljusa, likaväl som åt det stora mörka — den, hvars andes rörelse är i denna sammansyn: han är i det tillfrisknandes helgd, däruti vrede ej gifves rum.

80.

Det är takt som afgör bredd. Men djupaste takt, bredd — a m p l i t u d o —, är tacksamhetens.

Den som illa sårat — i rätthafveriets vrede nedsatt och sårat andra — och själf tager åt sig en förtjenst, ett lof, han skall ofelbart komma att lida!

Hur kunde den, som fått nåd, få behålla nåd, om icke till azurne höjd och renhet han helgar vrede —: helgar vid den tacksamhets sol, som

är det a n d r a l j u s, vid hvilket hvarje hans omdöme — forskning, strid, kunskap — måste granskas och mätas!

81.

Frihets ananke är en annan än slafvens. En tabula votiva, en tankens och livvets, skulle väl den behöfva en katastrof! Skulle du ej föredraga att såsom fri, utan gissel, utan pådrifvare, få t a g a anledning, t a g a beslutet, — tilldela dig själf den kostbaraste skänk och föräring: skatten hvars spillror och smulor du annars som slaf, gisslad och sargad skulle få sammanleta!

82.

"Man muss Geist nöthig haben, um Geist zu bekommen."

Alltså —! Då det ej finnes något annat afundsvärdt än anlednings äkthet, då det icke finnes något annat — f ö r s p r å n g: måste

ej hvarje misär vara att föredraga framför
lustförkelningens!

Här har väl, stundom, vägen gått till ett
äkta, ja, kanske — lyckligt. Men det finnes en
äkthet ö f v e r detta, en tacksamhetens tro-
hetsvärld och trohetslycka högt öfver. Den
är det, som kan

”uppfara med vingar såsom örnar” — under
det att

”de ynglingar varda trötte och uppgifvas och
de karske män falla.”

XIII.

ὅτι τοι ἐν μεγάροισι —

Od. IV. 392.

1.

Hur befriar man sig från tyngden? Genom att behålla den — som stadga.

2.

Inga förhållanden ligga mer påtagligt, vardagsklart i räckhåll inför oss, än de som höra till livets djupa ekonomi och takt — de sanna anspråkens underrättare, de till lifsfyllighet visande, bestämmande. Dock är det en djup konst att hålla dem — nära.

3.

Intet spirituellare än det nära! — Till de skönaste aflägsenheter: genom att sluta sig till det närmaste!

Den oanpassliges fara ligger sällan i hans oanpasslighet. Men den skumögda världen ser ej, hur mycken anpasslighet — till själf-förkelande, själfgoda efterlåtenheter — så utmärkt väl och påpassligt kan sammanlöpa med, inströmma uti och tillintetgöra god linje.

4.

De subtiles värme —
de som i det enkla och nära ha sökt sina af-lägsenheter,

— "vingar till att flyga långt bort under morgonrodnaden och gömma sig" —

de subtiles värme: enkelhet!

5.

Ju ädlare retelsemedel du behöfver,
desto sparsammare — säkrare skall du verka.

6.

Aristokratisk germanism —: släthetens och låghetens. Att få sina starkaste rörelser — sina motiv, sina intryck — där hvarest mängden intet intryck får.

7.

Att till det nära fästa och förankra allt hvad äfventyrsdjupast i håg och tanke är: — grekisk romantik, metron-tankes romantik!

Att äfven till ett metriskt hedniskt hör ett afgörelsens och entusiasmens moment —: det kommer i dagen just vid det rena begreppet i d y l l. Idyllens låghet är icke något ljumt vindlä — ljumt varmt skyddadt... där man utan att förnärma det Förstas och förnämstas villkor och upprätthållelse kunde medgifva sig ungefär hvilka undfallenheter som helst! Under hotande och smala betingelser — på "smala och bergbranta stigar" — äfven Idyll!

8.

Hvaraf tro — beror?

Tro är den dager, du upprätthåller, — den din vilja i din natur upprätthåller, såväl i dess förnämsta som ringaste boning och område: i ordets bokstafsmening just — oekonomi.

I hvar människa finnes gåfvan till en pythagorisk erfarenhet: att tätt och fast sluta sig till det erfarna, att endast från det elementäraste, det med de närmaste och enklaste villkoren förbundna, går uppstigning till ett

värjande, ett hållande och bärande; att endast ur denna svalhet är att komma till andes, — till den oberördhet, och oberördhets mod, som heter tro. Genomgripande fattadt, i ett sokratiskt sinne, leder det till hela människan — just sådan helhet som Sokrates skall ha brukat sammanfatta med ett älsklingsuttryck ur Odysséen: "hvad af ondt och af godt i din boning har händt" (*ὅτι τοι ἐν μεγάροισι κακὸν ἰάγαθόν τε τέτυκται*) — nämligen säga och tyda och reda (: något sådant lär han väl ha underförstått.) Att i detta nära, allmänna, "platta", ha funnit sina största aflägsenheter, glädjemotiv — fyndorter! Och det skulle då höra till de glanslösheter, som en förvand atheniensisk ungdom — hvilken förvand ungdom! — alltså haft nog "klassicitet", nog manlig subtilitet att dåras af...

9.

Idyllens hela ädla väsen — dess storhet — ligger i det fullkomliga genomskådandet af det lögnfulla af i världens ögon stort. Idyll är lyckans, lyckolärans diktart, och idyll och "didaktik" äro ett. Kanske är intet härom

skönare bevaradt än i sägnen om Numa —
sägnen om det fina trogna hemliga lärjung-
skapet till naturens genier.

10.

En stor inskränkning — och den stora hopp-
fullheten af en stor smak, en ren linje: hvad
kunde rädda en människa annars, som icke är
herre öfver sig själf! Kloster måste hon skapa
sig: det stora mörka, det stora ljusa — stän-
digt hafva sin utblick och sin svalka uti.

11.

Där den rena lifskonturens kärlek fattat om
en människa, där först kan ett äfventyrligt,
ett aroma spirituale, en spirituell lifsfyllighet
ifrågakomma.

12.

Det är ju detta som föresväfvar som högsta
önskemål, elysium: att till lägsta möjliga grad
kunna sänka sina anspråk. Intimaste skydds-
åtgärder gå därpå ut. Kärnan af denna —
egoism!

Men är icke detta också just vägen till att, i sundhet och sanning, motsvara och fylla — anspråk! Och hvad är väl, i hvar genialiskt lidelsefull karaktär, det öfver allt bestämmande, om ej lidelsen till anspråk.

I denna rymd, i plikten till — och den öfver-härskande glädjen af denna rymd och renhet —, däruti: inskränknin gen!

13.

Enkráteias hufvudegenskap och kraft ligger i själfva verket innerst och väsentligen i en ögats lätta och suveräna simplificeringskraft, som alla människor ega, då de äro i naturens linje, men få äro i stånd att kvarhålla i träskluften af ett ständigt angripande bildningsförveckladt, frihetsmördande. Icke bara för den geniala människan är det linje, som är sällhets *conditio sine qua non*!

14.

Att spara är att bli låntagare hos sin egen kraft. Och med detta kapital förhåller det sig

underligt: hvar gång du lånar, har du ökat detsamma.

15.

Den som i ett utomordentligt vill ha trygghet — hem, han har att lära sig den stora Sokratiska satsen: blifva låntagare hos sig själf.

16.

Spara, taga ifrån — och utvidgas! I den stora spänningen af detta löser sig frågan —, lifvets stora småsinne. Allt annat sätt att lefva och glädjas är egentligen nonsens.

17.

Allt inre ekonomiskt vetande har sin hufvudkälla i afståndskunskap, afståndspsykologi. Man måste vara en född fattigdomens hatare för att komma den mänskliga förarmningens hemligheter på spåren.

18.

Ditt *λάθε* —: där din jordmåns safter tillströmma dig.

Qui bene latuit —: hans är det rena spelet, hans — den ton som skall lefva.

Den filosofiska karaktären hos grekerna (i förhållandet till politik, dagen, torget) spelar ständigt öfver denna genialiska dubbelställning: ljus och gömdhet.

19.

Där din bästa jordmån är, där är ditt bästa kunnande. De som i förhållande till allt kunnat låta denna princip bestämma äro de egentliga quietisterna. Den tvånglösa methoden är god — under förutsättning af frihet. Och för att denna förutsättning skall ega rum, måste allt i ditt lif vara förutseende och förberedelse. Här blir tvånglöshet af eget slag — här en sorglöshet, hvilken nog de fleste skulle gifva helt annan benämning!

20.

Det klara förhållandet, det område af evigt glanslöst, där en människa bragts till afsägelse

af skenbart viktiga, i grunden oväsentliga angelägenheter för att lefva och vara lycklig med sin angelägenhet, sitt bästa kunnande: någon annan klassicitetsfråga existerar i grunden ej. Att man blifvit "rousseauiskt", barnsligt, utsväfvande i fråga om yttre gynnsamheter, klimat, diet o. s. v., är symptomet för att just den klassiska naturgrunden af skapande förhållande håller på att mistas.

21.

Det klimatiska, det dietiska samvetet —: att taga som en fingervisning till det produktiva samvetet, den heliga lefnadskontur som är de fries ananke — Anledning utan skugga!

Hos de samlande (och divinatoriske!) skall man alltid träffa ett förhållande af motsvarighet och kongruens utaf yttre bindetecken och bindemedel (*εἰματα*, cachets) med världen af inre verklighetsrikt: det underliggande, bakom liggande, rörelseområde, som just behöft det yttre till att aktualiseras.

22.

Allt hvad man kallar äkthet — och hvad som sådan har meddelelse-makt — det är att

söka i grundvillkor, i de fysiska behärsknings- och afståndsförhållanden, hvaraf frivilligheten (*αὐτοματία*) och dess uttalelse i hela ditt väsen beror. Hvad af egentligt stort i mänskliga bildningen tillblifvit, den egentliga dagen däri, står alltid på denna sida. Men af-sikternas värld är nattsidan.

Men hvar finns någon — ”i vår tid” — som har tid för sådant! — hvar någon, som har trotset att trotsa det trots, tiden (den alltid ”titaniska”) knäböjer för! Nej, trots är just så sällsynt som — Tid.

23.

Där det låga satts till det öfversta och ledande, i eros' instinkt, ur ljuslifs förtrogenhet — där faller och underordnas — där utplånas hvad falla och utplånas skall.

24.

Det grekiskt enkla, räta sammanfaller med hvad vi — ur dunkel instinkt — kalla ”grekernas list”.

25.

De sannt låge, de sannt enkle: azurne rymds
och höjds älskare!

26.

Man kan ej eklatantare uppvisa sin oför-
ståelse för den klassiska begränsnings-enthusi-
asmen, än då man säger: "naturen är rik,
trots det att den har bestämda gränser..."

Det sannt (naturligt) rika har sin styrka
därigenom att det eger begränsning: så just
blir det föremål för egande; — under det att
det falskt rikas osällhet ligger i dess tantaliska
karaktär. Lyckan ligger i gränsen. Och gräns
är ett positivt: positivt — som en gud.

27.

δυσγοίτευτος: φύλαξ μουσικῆς. I skönhetslinjen,
innerst —: en misstro och en köld!

28.

"Nur der Mangel erhebt
über dich selbst dich hinweg."

Lifvets rikedom och höjd är en Antaeus-
hemlighet: men för ingen så, som för den som

eftersträfvat synkraft för rena mänskoenergier och deras lagar. Och i svaghetsens skola måste man träget lära:

i vidöppenheten af ett stort misstanke-sinne —

finna svalka och kyla: huggad
inför Minervas öga.

29.

Där människan varit gränsbevakande, där har ock gränsutvidgning af mänskligt egt rum.

Stinget af det sköna: alltid i en låghet och sträfhets, — alltid i ett öfver-begärligt. Äfven i den andliga utvidgningens, i eröfringens glädje, måste den bittra kryddan vara.

30.

Att genom behärskning i ett litet komma till härskande och öfvervälde i det stora —?

Så där lät väl frågan ofta, och den lockande beräkningen —, när man omsider blifvit betänkt på att försona sig med en förnuftig enkráteia, kanske rent af — asketik.

Men om nu saken vore den, att där man kommit till sanna varseblifningen i det lilla, blef man också plötsligt fri från alla storhets-omsorger —!

Är det kanske just denna frihet vi frukta? Och har väl egentligen världen låtit synnerligt störa sig af några frihetsandar? Ja, har man egentligen lagt märke till dem? Var det inte tvärt om till den sortens frihetshjältar, som vinkade som skarpast med de blanka kedjorna, de hvassa gisslen, man hänfördt, girigt lyssnande, strömmat?

31.

Alper och Rom! — Hur din frihet skulle blomma: om det bara stode dig fritt att slita dig lös... tror du.

Och just så kunde det stå dig fritt! Men vet väl du, om frihet — och frihets nödvändighet — skulle vara öfver och om dig och pressa, som frihet skall! — ty frihet skall kännas på, att den pressar — om du nu hade kring dig Alper och Rom?

Ty så underligt är det —: mänskligt e ga hänger på tunn tråd... fin och gyllne, spunnen af din lifshelhets vilja, lifsvärdighets kärlek.

32.

Intet är vidöppnare än den sanna originaliteten —: intet i sin grund skarpare afgränsadt och bestämdt, intet mer oöfverstigligt ensidigt — än lifsutvidgnings och lifsupptäckts villkor.

33.

Huru litet som var nog — när det gällde! Huru mycket som var otillräckligt — i välgångs, i förvandhetens värme! Hvar var bästa världsbetraktelse? I bästa världsafstånd. Några ha förstått att se sitt verkliga lif i att lefva för detta afstånd — och finna sig i att betrakta resten af sin existens såsom något deras bästa vilja och väsentlighet ovidkommande.

"Sie beschränken sich zur grössten Unabhängigkeit" — ὥσπερ ἐσθῆτα τὴν δίαυταν ἐπ' ἐλευθερίᾳ συμμεταβάλλοντες.

— Hvilken Nietzscheutläggare, denne — Plutarchos!

34.

Lättare förkläder sig intet än ett för mycket till ett för litet. Kunskaper och erfarenheter äro till intet dugliga, då ett saknas: lugn. Man kan icke i något komma till ett bestämmande, där man ej är i sin naturs hela ton; äfven i divinationens värld beror rikaste förhållande af stadga och jämnhet. Och det ordet, om Sokrates, att han var alltid densamme, uppenbarar hans rikedom.

35.

"Hvartil tjenar det!" — Den som är i stånd att säga nej till det Själf, som är utanför lifs takt, lifs ekonomi, det taktföröddande kraftföröddande Själf, han är — som Sokrates — alltid densamme. Det som är skola alltid, alltid uppfyllande, alltid utfyl-

lande, det är den skola som — räcker: tillräckligheten just är dess kännetecken! (Dess diánoia.)

Att alltid vilja blifva uppmärksam på denna vår gemensamma krankhetspunkt: icke vilja se, att det under alla förhållanden gifves en form för lif! — att död icke kan undanträngas af död, utan endast af lif; att det är viljan att tillhöra frihetens rike, som är vaktelden att vårda; att frågan "hvertill tjenar det!" är en fråga af död: just själf meningslös — som en blind som säger, det är dårskap att se! Frågan om den bästa musiken är frågan om den ofördunklade upptagenheten: tillintetgörelsen af hvart mesquint — hvar för!

36.

ἦθος ἀνθρώπου δαίμων —:

Ett samvete för lifskontur, tydligheten af den en gång intryckta bilden af vårt högsta sinnessätt — som i grunden bestämmer vårt öde? Den klimaturskiljande kraftens aftrubning, nedprutningen af modet till vårt klimat: den egentliga faran? Hvad som förlänar din

inre ställning ofrånkomlig tydlighets tvång:
det att anse som godt — det andra som en
kvafhet.

37.

Täthet, slutenhet — ädel slutenhets sol-lif:
en slutenhet, som just är motsatsen till allt
hvad "hämningar" heter. Men hur kan ej allt
se förfeladt ut, — hvilka synförvändningar
kan man ej bli offer för, då man förbrutit sig
mot innersta erfarenhets samvete!

XIV.

reflant etesiaie

1.

Det sköna blir fult — där man är rädd om skinnet...

Ändå är ett asklepieion, ett hälsans tempel, det skönas innersta hemlighet!

Men när mänskovärdighets fråga träder till — då talar Plato själf om hälsa, som vore han en anemiker, en "skräddarkarl"!

2.

De bästa lärare (icke blott Plato och — Epikurus!) ha lärt att hälsan och lyckan är ett gränstillstånd; att många människor äro sjuka just — emedan de icke äro sjuka; att ingen bättre hälsa gifves för en människa än den, som består i att vara rätt sjuk: att häri är andes lifsgrund — andes, öfnings, fruktbarhets.

Den mänskligt nedersta sinnesbelägenhet kan förenas med utmärkt hälsotillstånd. Men sjukdom kan rymma de lifsgrader, som äro de högsta i mänsklig tillvaro ernåeliga.

Ett frågande, af helig poesi, rör sig äfven i den rena konstens, det rena hedniskas, hälsa —: aning om en sammansyns möjlighet i kraft af samvete af erfarenhet. Och mången s. k. hednisk natur har, i grunden sedt, varit sådan sammansyns förnekare.

3.

Emerson har stundom blickat upp till den extrema belägenheten med afund, — till desse, som haft hårdare gissel uti sig, öfver sig, än han själf.

"I read the *Timaeus* in these days, but am never sufficiently in a sacred and holiday health for the book."

Ja, hälsa — i Platos mening! Holiday-health. Men denna hälsa har till grundvillkor den förening af Eros och Penía — det aroma spirituale — hvarförutan all sundhet är en armodig sak. Emerson fick med åren kän-

na mycken sundhet af det slag, som ej gjorde honom lycklig. Det personliga formproblemet skulle kanske fått en starkare lösning hos honom under en ännu starkare benådning af — anledning.

4.

Det sällsynt fina af hälsa och klarhet, den holiday-health, hvarförutan intet levande studium kan ega rum och rörelse:

just det mystikens "ädel-armod", hvars stämma hos Platon gifvit sig till känna i hans ofta uttalade misstanke mot hvad i mängdens ögon gäller för hälsa och styrka. Ty äfven Platon, med hela sin makt och yppighet, hör till gränsborna!

Ja, är det ej i själfva verket så, att äfven i det — mänskligt taladt — mogna, hela, något utaf samma helgade gränsförhållandes ljus måste närvara, inlysa, öfverlysa, som åt ett tillfrisknandes lycka skänker spiritualitet, gnista, nyhetsrent? Allt, som varit af oförstörbart tillitsingifvande, trosmeddelande makt i mänsklighetens lif vittnar med en stingande morbidezza tillika!

5.

Hvem hör väl djupare än Plato till den sidan af tillvaro, där det förnimmes att glädjen är ett utanför. Hvad den människovärdiga, den aristokratiska melankolien är (på Thorilds språk: tankens melankoli) i motsats till den borgerliga och vulgära (= poetiskt- och artistiskt-vulgära): den att lefva, den att visa, det är platonism! — häri ligger Platos polemik mot diktningen.

Till att kunna stiga, måste man ha ett nedifrån: ett *πάθος* en låghet, ett — armod. Ja, äfven i den bättre vanliga meningen af ordet är glädjen en fiende till musik. "Själens är en harmoni". Och hvad är harmoni, Platoniskt fattad? *Fruktbarhet*. — Men grekisk fattigdom (och den sjukdom, som är till hälsa!) — den har en guldrand om sig, som kommer den att ej så lätt igenkännas af oss — i vår härligt friska, härligt högfärdiga framåtskridande värld! Och sorg har annat anlete, andra drag, än poesien tror.

6.

Det borde vara klart nog, hvartåt Plato syftar. För att i mänsklig ekonomi (ett

mänskligt passande) nå till besked och syn, må man vara så danad, att ett mänskligt ekonomiskt blifver till den personligaste angelägenhet och till lefvande problem. Men gränsen ger finaste ljus. Därför: icke för mycket af hälsa —, icke för litet! icke för mycket af "goda omständigheter", — icke för litet! Och det, i kraft hvaraf man trott sig kunna beteckna en Emerson såsom en karaktär i saknad af fulla och djupa stammina, är för visso det, som innesluter hans friskaste, sällsynta möjlighet. Hela hans natur bar från början till slutet prägeln af den gäfvä, som Plato anger som den största angelägenhet för föräldrar att lämna åt sina barn efter sig såsom ett arf: "ej penningar, men mycken akt-samhet".

Där begränsningslust och vishetsvilja mötts — där ha ädla ting fått spelgrund.

7.

De breda och lugna: de väl — stungna. Antingen öga, eller: *φθόρος*, invidia, ira!

Den osårbare är nog en ja-sägande. Men med månget nej har han köpt sig sitt ja: sin

smak, sin höglandssamvetstanke, sitt — goda läkekött!

Emerson hör lika litet som Pascal till dem som — ”mogna”. Den stingande udden af förhållandet Emerson—Montaigne kunde i själfva verket ligga däruti, att den som innersta (hemlighetsfullt närvarande) konsekvens bringar fram för sinnet förhållandet: M o n t a i g n e — P a s c a l.

8.

M e t r o n —: gränsljus! Ej hos en Solon själf — *ἡμερῆς σοφίης μέτρον ἐπιστάμενος* — var det annat, som eftersträfvats, än denna jämviktshälsas — morbidezsa. Och härifrån vore hela förhållandet till den mänskliga världen att betrakta. Men hur många ha ej grumlat här, och suddat ut den ädla linjen — för den goda marknadens skull... Till hur mycken falskhet har ej ett *n e c o r e d i t o* begagnats — af dem som intet mäktat gripa af det maktförbund, som detta ord var längtanssinnes gyllne pil emot...: de trodde ju, att det var

deras sladdersammanlefnads sällheter, det siktat till och sanktionerat!

Mänsklig renlighet: ett absurdum, men kanske ett — spår! Är det ej de asociala, som gjort lifvet värdt att lefva; är det ej deras tankeskörd, deras längtansögas ljus, som är kurs och eld och salt — för oss alla!

9.

Mellan Emerson och Shenstone (en af Schopenhauers engelska favoritskalder) råder öfverensstämmelse i fråga om flyktighetskaraktären, det "essenslika" af genialisk förmåga och natur — och däraf följande olämplighet för handlande gemenskapsvärld, verkningssätt och verkningsmedel.

Och här kunde man visserligen redan känna sig i grannskapet till Emersonska lugna tydligheter och illusionslösheter, hans "inhospitality", hans asphyxia-kval i sällskapsvärlden — allt det som en gång kom vår goda Fredrika Bremer att så smärtsamt skygga tillbaka för honom... Dock, långt högre och ljusare upp, högt öfver alla klokheter på ytan ligger den tidlösa gemenskapsvärld,

han byggt och bildat ut för sig i redlig strid och i ersättningsskapandes hopp emot denna kyla, denna slutenhet. Emerson skulle — om det riktigt gällt — ej ha ryggat tillbaka för Nietzsches sats: "jede Gemeinschaft macht gemein!" Därtill hade han ljus och värme nog och — t r o. Hans stora lefnadssinne, hans takt — af Musernas nåde — har besparat honom den bittra förödmjukelsen att uttala eller underskrifva en sådan sats.

10.

Hvar var frihet? — Där du icke vikit ifrån din glädje, där har du icke vikit ifrån din vaktpost.

Den fullkomliga upptagenheten — metron och färd: ur den fullkomliga jämvikten af ett ja och ett nej. Här ifrån — att komma till den stora betydelsen af ett *ne cor edito*, andes sommarhöjds — sommarnordanvinds etesier: ej anklaga.

Till sist är dock här den ställning, det utanför, naturen klart anvisat hvart andligt dådkraftigt sinne —: medan sällskap, mängd, lust- och gemenhetspartier slamra om

ande, konst, lif —, sällskap och mängd, som aldrig i evighet kan (såsom mängd) af ande och verklighet nås.

Att räkna lifvets bittraste eld — räkna alla smärtor som kunskapsrof, som det välkomnade tillflödet, i medvetandet om hvars gagnfulla utnyttjande i genomskådnings kraft lefnadsvärdes, lefnadsvärdighets hopp framlyst: att föra d e r a s talan, d e r a s sak, som mot lifvets brand äro värnlösast!

11.

Det beundrade stridsmodet, den yrvakna rättskänslan och det braskande humöret hade så ofta en grund och jordmån af det slag man skaffar sig genom enskilda och sällskapliga slappheter i lefnadsföring och hållning. Försumpade inälfvor ha gifvit glöd åt kaxiga rättsprofeter! Äfven denna sida af saken torde förtjena ett sakta erinrande åtminstone, då man för till torgs de kända anmärkningarna mot den sobre Concord-mannen med sin vackert jämna lifskontur. Emerson hade intet annat att bevisa sig med än sitt förtroende till lag. Men häri var hans uppmärksamhet, hans

klara lefnadssinne, hans öra, af Forntids och sanna titansläktets art.

Djärfhets — mod! Se där hvad ett karaktärsöde som hans, bland åtskilliga andra, mer eller mindre dunkla förhållanden, kunde varit egnadt att bringa en smula ljus utöfver! Och då, i all synnerhet nämligen, dessa sköna tings alldeles egendomliga tillvarossätt och betingelser i förhållande till det lättas, enklats, det sobras lefnadspathos öfverhufvud! öfverhufvud: till hela det lefnadspathos' område, som skär så illa, så ondt i hjärtrot in, hos alla de nordiskt gemytfullt lummiga och "lödiga" lifsvärdenas — pattglytthumorns, den nationella ludenhetens ömma vårdare och kurtisörer! De som räkna Emerson till de mjuke skulle kanske betänka, att det fanns stammina nog hos honom till att få en Nietzsche, i hans bästa mandomsvår, till att glädjefullt lystra, — känna sig träffad i sitt innersta af stämman och anden af en — Bruderseele. Ty detta är just hans ord.

Det är ingalunda bland de tvära och hårda, man har att finna dem, som i stor, egentlig mening ha gått mot strömmen: det

är bland de öppna och klara, och i en bred och hel kultur rotade:

de, hvilka i spejande efter en sammansyns möjligheter och villkor, som kan något i mänskliga hågen och hjärtat väl göra, sett riktplan och norm för lifsforskning och bildningsbetraktan; de hos hvilka tydningen af människans förhållande till ande (andes sanna tillvarossätt i en människa) blifvit till något mera än ett försök att uttyda och lägga sin egen frostbitenhet i en smickrande belysning.

Det moget lågas och enklas höga egenskap är att väcka saknad. För denna känsla söka de flesta undflykt: i misstanken om en brist, ett karaktärsfel hos dess representant.

Det är det sanna slafsinnets kännemärke att hysa misstro till hvar dygd som är en dygd af nödvändighet. Nej, hellre göra dygden till — nöd! "Han har gjort en dygd af nödvändigheten", heter det. "Se där hela den enkla förklaringen"!

Som om det vore något så extra billigt, lätt-exequeradt, att göra en dygd af nödvändigheten! Det är det äfventyrligaste lifvet har att bjuda en människa. Endast de dristi-

gaste ha vågat anförtro sig åt denna labyrinth och sådant Theseus-sinne.

12.

Ty just i denna vansklighet, i detta — honom från hela marknaden utestängande, är det som det allena kunnat blifva till och växa, som skulle spela honom framtiden till. Till ordets fullhet är hans väg i sådan primitivism, i erfarenhets dager tecknad, och häri skall han blifva känd af de rätte dömande: outtömlig för erfarenheten, outtömlig för hoppet — så som en författare skall vara.

Ty för framtid och handlande lif är endast den stämman och syn, som innanför egna tröskeln födts.

De som kommit lifvet närmast ha alltid varit de, som — skenbart — som mest aflägsnat sig. Ju större verkningsmöjligheter i en människa, desto renare hos denna människa (med desto djupare stadga:) mänskliga flyktningsskapets karaktär röjande sig!

13.

Den i mänskliga samlarsinnet väckande samlar inga anhängare, har ingen skola. Han visar människorna från sig, till — sig själfva. Att utöfva samling är den sällsyntaste verkningmakten af produktiv lefnad.

14.

Det var fasthållande vid det bräckligaste, som gaf bana och färd. Det var fasthållandet vid det bräckligaste, som allena gaf den glömska, utan hvilken ingen bana är. Det är de mjuka, d. v. s. de lefvande, friska, de spåda betingelserna utaf samling, och sådan samlings förhållande till karaktärens förmåga af oberördhet, oberoende och själfbestånd — därmed saklighet och ett rent sig gifvande: det är denna det klaraste lifvets mjuka friska barnslighet (*Lauterkeit*) hvilken alltid i de stores bekännelser om sitt innersta sinnesätt och förhållande kommer oss till möte — sak samma om det gäller en Nietzsche i sin rena morgonrodnad, eller en Finsen i bleka ljusdagarna vid sitt första hälsofynd. Ett

afgörande varseblifvande af detta: att den raskhet, vrede — mod och högmod — som äro rådande idealet, äro vägen till fort åldrande, till fina glädjeådrors tillstopning och förhårdning; att ungdomssmak af lifvet är framför allt sorglöshet med hänsyn till så dan mogenhet, sådant "lifvets allvar", sådant stridsmod och dess ambitioner.

15.

Emerson har för mig varit en människa af det slag, som befinner sig på väg mot hälsa och musik, en människa hvars erfarenhet i dessa förhållanden — hvilka äro frihetens — varit af en sällsynt tydlighet. Därför kom han för mig att stå högt öfver den vanliga litteraturens och politikens strid: hans strid bar för mig den öfver-strids karaktär, som måste te sig såsom något klenmodigt och smått och oväsentligt för den andra, den amusiska (därför i grunden sterila) lidelsens kamp och äflan. Det var de egna praktiska framstegen, de intima och de yttre, hvaraf min synförmåga i hans värld berott — framför allt den sig ökande förhoppningen att kunna kvarhålla och

fästa — in succum et sanguinem — sådana erfarenheter, deras verkningsgrepp och verkningsmedel. Och därför var det icke så mycket de färdigheter, jag hade att fästa mig till, som blifvit så mycket beundrade och gjort honom till en så "glänsande författare". Där är äfven en sida af hans verk, där mänsklig ofärdighet, och sättet att bära den — lefva och förhålla sig till den, gifvit glanslösheter, hvilka kanske med tiden just också komma att blifva de drag som, mer än färdigheterna, skola hålla hans bild frisk. Mången av de nu lefvande har nog fattats af den misstanken, att Emerson minskat sina möjligheter genom att ej våga förtro sig till och nöja sig med den naturliga rätt till en method för tanke och skrift, som tvifvelsutan skulle ha sänkt honom i hans samtids ögon och förekommit ordningens människor som själfgodhet och oordning. För mig var ej Emerson "the essayist", "the lecturer".

16.

Där, hvarest ett mihi ipsi scripsi kunnat klart och helt hållas, har han aldrig

förlorat hoppet om ett vidare, ett framträngande. I denna pragmatism och primitivism låg källan till den meddelandets kraft som var den hans natur tillmätta och enliga. Det som gjorde honom "omöjlig som författare", det var just den klara instinkten till det räddande. Aristokraten kan icke bevisa sig — qua bá-nausos. Och medan förströelsen, indolensen, eftergiften för nöjet, hos de flesta blir till något som åter förströr och skingrar ett med möda vunnet, åter grumlar ett tillkämpadt klarhetsmod att lefva i egen plan, har för honom hvilans själf kunnat blifva till färd, sorglösheten om resultat och eröfringar blifvit till något som fört honom vidare på hans bana. Han må ha varit hur lättstungen som helst för de tidsenligt upptagnes anmärkerier och deras hufvudskakningar — han är på rätta spåret, på sitt eget, så snart han genomskådar det oförnäma i att vilja skapa sig ett pro domo annat än i sin naturs. Och hans förste tyske anhängares sats kunde varit fluten ur hans egen penna: "die geborenen Aristokraten des Geistes sind nicht zu eifrig . . . das unablässige Schaffenwollen ist gemein und zeigt Eifersucht, Neid, Ehrgeiz an".

Hans kraft att skänka, kraft att rena och vederkvicka och upprätta, tyckes vara betingad af en stor konst att sätta barnsligt svala medel upp — till att lätt skjuta världen från sig: det är som om en sträf marskyla vore fonden för denna värme. Öppnaste färd: i denna slutenhet — under väl fattade villkor, dem han icke ett ögonblick tänkt på att vilja undfly. Han vet alltför noga, att han hör till dem, som endast kunna verka under egen lag. Därför måste han i viss mån acceptera äfven atonien, indolensen — men äfven i indolensen tillgodose lagen. Om modig, feg — dufva eller örn: sådana frågor finnas ej, där han i dessa linjer färdas, af glanslös källa vet.

Emerson höll fast sin tidighet, och sin tidighets lyckas karaktär. Där han är förenad med konst, och konstens quietism — där är han början, morgon och en ny mänsklighetens förhoppning. I denna ljus-smak, i förpliktelsen mot detta smakandes ljus, i vårljuset af barn och åldring: h a n s ålder, h a n s — stamina. I ungdoms lif och ungdoms värld, sådant detta ord gäller . . . var han alltid en främmande, en misstrodd, tvetydig.

"Der edle Cyniker!" — sade en gång Wieland om en sådan natur. *Nobilis ac ferox!* — skulle Tacitus sagt. *Ferox*, nämligen, icke — "vild", utan: tapper, osniken, högsint; motsatsen till det taciteiska *deforme obsequium*, det therapeutiska (undfallande-inställsamma) sinnelagets, lycksökeri- och fjesk-naturens uttryck. Och när har ej, från atticis-men, då det var ett rakt sinne den slog klorna i, gått vägen till kynismen! Försökssättet Emerson kunde kallas en maskerad kynism.

18.

Principen af ett vinterlif under all kulturverklighet, den egna förbundsmöjlighet natur- och studielif emellan, som förverkligar sig hos honom, har förlänat hans bildning ett drag af djup-antik pragmatism. En lefvande filologi, som på samma gång är en andens vintersport. Ett Iliadiskt hoppfullt — *πρωι δ' ὅππῃτοι!* — besjälur hans stora begär till enhet och helhet, det klara upprätthållandet af den kontur af enkel tillvarosglädje, som dock till sist är det enkla villkoret för all andes forskningsfärd, upptäckt, syn, divination. Nor-

den har kanske ännu ej satt in i andens historia sitt finaste aroma af ett genial cold. Men djupt i denne nordiske mans genius gömmas ett varsel om en bildningsglädje och en mänskoandens glädjemöjlighet, som kanske en gång — under Minervas öga — kommer att tända hos en spanare.

Den som blifvit uppfostrad i den gemenliga musiken, säger Plato, han kallar den motsatta kall. — Det är ord som träffa, ej blott i det platonska bildningsidealet — nej, i det eldfullast förhoppningsfullt dristiga af all mänsklig aristokratism.

19.

Få människor af dem som tillbrakt sitt lif i studier och författarskap ha på så naturligt enkelt sätt som han varit af personlig belägenhet och omgifvande förhållanden drifna och tvingade att söka sig upp till ljus öfver hvad bildning är. I sinnets stormar har han lärt sig att sätta all sin lit till en långtansvärld af kyligt — af kylande renligt: att i intet annat söka den verkliga förklaringsgrunden till misstro och svaghet, än i svikandet af denna

princip. Såväl från yttre som från inre förhållanden sedt, har för honom ett sådant "genial cold" och *sub divo* kommit att uttrycka den andliga genomlysthetens (spiritualitetens) lefnadsmöjlighet — blifvit parole och signum för hans betraktande af andlig uppgifts lefnadsläge och villkor. Mer och mer har hos honom fördjupat sig möjligheten att till det ungdomselement, som under bar himmel möter, framkalla de motsvarande tydningstecknen ur bildningslustens värld. Hans djupaste förvarsinstinkter ha gifvit näring åt detta spel, hvilket småningom bildat en bana i hans medvetande som han, Numa-lik, kunnat följa.

20.

Kan man lägga något till sin egen natur! — Men i förhållandet till tid och grund har för vissa — problematiskt svaga, problematiskt starka naturer legat en hemlighetsfull förstärkning. All besittning är ett grund-eget, och — *ne te quaesiveris extra* kardinalsatsen för grund-förhållandes ekonomi. Att till egna lefnadsdagen — i dess grund begränsad — förhålla sig skapande: det är att

vinna mer än tiden till bundsförvandt. En sådan begränsad, och en sådan tidsekonomiens mästare — men för visso ej i yankee-genren! — var Emerson. En ekonom, i ordets hela bemärkelse, en man, för hvilken kärleken till ett privatautorligt oberoende utgjort sparsamhets och energiers bästa sporre. I en sådan primitivism, i denna ädelt vårdade kärlek till ett djupt enkelt lufs- och sanningsförhållande har han sökt ersättningsskapande krafter och förstärkning.

21.

"Han kastar en frisk och stor blick omkring sig i rummet." —

Almquists enkla vördnadsbetygelse inför Washington-statyn i Philadelphia!

Mycket i Emersons lefnad har stått under imperativet af den blicken.

Det var detta — och intet mindre — han kände, att han hade att utskulpera i sig själf och af lefnadsdag:

att det var ögonblicken af klarheten — enkla själfklarheten af detta måste, det lefvande förbundna och lifsgenomströmmade sam-

manhanget af dessa höjder, som skulle afgöra hans vara eller icke vara; att det gällde för honom känna och märka sig, af hvad för ting ett sådant sammanhang, sådan blick bero: att det fanns mångahanda af tröst till att släcka dessa — stamina!

22.

Kännare — och afundare är Nietzsche gent emot Emerson. Emerson afväpnar honom i grunden lika djupt som Goethe. "Gütig — geistig — heiter" ... just samma respekt-sentiment som gent emot Goethe! Nietzsche var aldrig ärligare, aldrig mer sig själf, än där han var rädd för någon öfverlägsenhet — af det slaget! Den helbrägda grunden, tonens hälsa — ur ett rätt och klart människobrost... sådant kunde taga honom.

23.

Att det pragmatiska krafvet — det "plutar-chiska" krafvet — sammanhänger med det stora formproblemet (musikproblemet i egentlig mening), därom ha Emerson och Nietzsche

burit ett djupt, gemensamt vittnesbörd. Men den bewiesenste Thatsache meines Lebens, hvartill Nietzsche åter och åter tränges ned, — *ἀγλασσία*, uti ljusaste öfvändes värme och samvetsklarhet —: med huru mycket säkrare, lugnare, varmare ljus har icke samvetsklarheten om denna lefnadsform, denna lefnadsmöjlighet, ådagalagt och bevisat sig hos hans broder-ande.

24.

Ett proprium af kyla, af hunger, af afstånd, och därutur — ljus, därutur — mod: den lefnadskonst som hans lyckligaste dagar stämplat med ljuset af en Genuesisk "Januar-Frühling" —: die bewiesenste Thatsache meines Lebens".

The genial cold! — Nietzsche slår sina bästa vänner. Aldrig mötte han hos någon detta element, sitt element, renare än hos Emerson.

Men gränsdyrkan är en nåd — som fattigdom. Gränsdyrkan gaf Genua — och morgonrodnad. Ja, Nietzsche var en gång fattigare än Emerson. Då var han hans jämlike, kanske

— mer. Sedan blef han rikare, och då — mindre.

25.

Hans bästa kunskap ligger i disciplinen och hoppet. Där han är lyckligast, finnande och skapande, är han liksom mystikern en börjandets människa. Där han icke längre nöjer sig med detta (blir "vetenskaplig") är han egentligen utanför sin kraft och förmåga. Att i börjandets lefnadsform, en litotäs, ett minimum, hafva sin fångst- och fyndmöjlighet, i gräns sin gränslöshet — det har gällt med samma lags lycka och kraft för honom som för Emerson. Den egentliga forskningsbanan upphör för honom, där han upphör att vara grekiskt filosofiskt stämd: grekiskt låg, grekiskt *ταπεινός*. Det var i denna gratie, han han hade sitt djupa äfventyr och Arcadia.

26.

Hans tankeupplevelses innehåll var bestämmt af hans personligaste åtgärder för vinnandet af klara förhållanden i yttre och inre lif. Häri ligger hans rikedom, hans ständiga

förnyelse, hans — tidighet. Och då han första gång betecknade sin lycka, tecknade och bestämde han den — ariskt, parsiskt — såsom Morgonrodnad.

"Et in Arcadia ego!" — Ty hvem, om icke han just, gränsens och tillfrisknandets människa — det tillfrisknandes, som är ande — har ständig, i sin ande, Arcadias födelse: det Arcadia som aldrig nås och är, alltid — blifver.

27.

Den klimatiska klarhet (torrhet), hvaraf han funnit hela sitt tankemod — lifstro, stridstro — bestämdt, visar innerst på samma slags afknappning i hela området af dietisk-moraliska villkor, som tillkännager sig i hans förhållande till alkohol. Men djupast sedt är det mystikens lifsbegrepp (Edel-Armuth), hvars rörelse och stämma gör sig förnummen i hvar fiber af hans varelse — och som ingen makt i världen (och ingen maktspekulation) kunde hindra honom att följa och lyda — så länge han var sig själf. Ty den var hans hälsa, den var hans makt.

Noga räknadt . . . kanske i det moment, hvori han funnit sig vara den, som gifvit tolkningen och nyckeln till den konstnärliga och filosofiska integritets-plan, som heter Epikuros, innesluter sig hans egen naturs hela klara plan och lycka. Han är den, som ej varit snål mot Epikuros (de snålaste ha just varit — "epikuréerna"!) den ende som fattat, hvori hans bästa kunnigheter lågo.

28.

Ja, här vet jag, hvarför han räknade sina skrifter till den asketiska litteraturen! Här vet jag hans trohet emot mycket enkel grundkänsla: vet, att i detta enkla förhållande låg från tidigaste början fröet till hans stora konst — och att det förutan skulle han ej fått smaka den lycka som är att till sin lefnadsdag förhålla sig skapande. Hans flit, hans forskning ligger i öfvandets värld: under musiska stjärnan. Och där han var författare, filosof, lärd — där är han i själfva verket en störtad.

Ja, lycklig, — där han detta visste och såg: att allt, allt, på det ödesdigraste sätt därhän pekadt och trängt, att hans räddnings väg var bestämd allenast i eröfrandet af de villkors förnämhet, som äro ögas och syns: bästa fina kalla längtanslinjes! — att hvart hans försök och hvar hans fråga blef i detta kraf och denna kamp empraktisk glöd förlänad, hvari löfte och hopp lyste om en rätt till hemkänsla i de klarast-rene rörelsers tecken som i mänsklighetens lif eget rum. Ja, lycklig — Hur mången glänsande lefnadssituation kunde han ej härifrån möta med klar blick, fritt nedblicka på! Det var här hans tankekonst bäst rörde sig, det var här en gång hans Spinoza-tröst vuxit: "die Würde und die Anmuth einer eigenen und wesentlich einsiedlerischen Richtung im Leben und Erkennen". Spinoza-trösten, sådan den, konstnärligt genomlyst, kunnat hvila öfver ett benådat lifsområde: hos Goethe, aforistiskt och lyriskt i Dornburgskedet af hans höga ålder — med den varma stjärnglans som är Goethes ensamt —: hos honom själf, i hans tillfrisknade mandoms Arcadia-Genua, då för första gången fritt och

varmt hans aforistiska konstnärskap öppnat sitt djup — med något af blicken uti sig af kristallklarheten af en undangömd bergsjö.

30.

Hos Emerson, som hos hvar folklig genius, är aristokratismen spontan. Hos Nietzsche — ofta räknad, reflekterad; därför osäker.

Emerson är en örn, som Nietzsche, — men med en manlighets samvete, som heter gränsvördnad. På själfkännedomens mästarväg gick ingen mästare säkrare. Sällan har i lyckan af en djup mänskohåg ingått så föga af grumlade, af tvetydiga element. Sitt försvar och sin polemik bygger han helt och hållet i hängifvenheten åt sitt ideal af ursprungsmänskligt erfaret förnämt: låghet och vördnad såsom betingelserna för hvar mänsklig möjlighet till ett högt. Hur klart inspirerad han är, det torde vara att mäta — icke minst — efter hans kraft att undertrycka hvart bitterhetsutbrott gent emot de missförståelser, vanställanden och begabberier som i rikligt mått, ofta äfven från "bästa håll", kommo honom till del. Hos honom bekräftas ett af antikens blodsord: "i intet bevisar sig starkare

det musiska sinnet än i förmågan att bära smädelsen". — En stridsman, för en gångs skull, som icke är en stinkare.

31.

Friedrich Nietzsches, af hela oerfarenhetens ekstas bevingade, anfall på satsen "köttets sinne är döden" afväpna sig själfva —: just genom dessa angrepps allt igenom andliga karaktär och syftning! Aldrig var en mans sinne mer främmande för död än hans. Misstanken emot egna par-dépit-känslor och rancuner kommer honom slutligen att, med hela charmen af ett obesmittadt "medicyniker"-leende, förklara hela det mänskliga vishetsidealet som ett ideal för — *Schlechtweggekommen*... Ja, är han icke egentligen immoralist af — *Verschämtheit*?!

Ändå kunde han ej lefva annat än som — *Gemse*! Och var det ock väl någon gång ett Goetheskt *Wohlwollen* — "*Geistigkeit im Wohlsein*" — som han diktande, beundrande, bestämt och formulerat — måste han ej dock till sist, när det gällde hem för hans ande, alltid en grad högre upp! — till sitt eget misstänksamma flyktinghjärtas tunna höga bleka lim-

pidezza... En limpidezza, som i alla händelser Goethe skulle ha förstått och aktat, kanske — böjt sig för.

Det är det underliga, att där han vräkt kristendomen, har han i själfva verket vräkt äfven Hellas — nämligen det midtens rike, som icke är kristet, icke hedniskt: metrik, ekonomi, konst. Nietzsches sista ställning är psykologiskt (m. a. o. ekonomiskt) omöjlig. — "Man vakar sig ej till solsken", lyder ett spanskt ordspråk!

32.

Ett träd är icke skämdt därför att det bär märken af blixtnedslag. Har han icke lämnat sundhetsintyg, så har han dock, pro virili parte, där hos honom själf det hetast gällde, lämnat om en vilja en bevisnings glöd som ej släcks. Den som ställer hans ensamhet klar för sig — den ständiga kväfningsfaran under brottningen med det "moderna bildningslifvet", kulturartisteriet, det däraf ständigt växande kulturhatet — den som en gång ställt klara tecken upp för idealets, för manlighetens tjänst

i hans hjärta: för honom afplanas hvarje fläck på hans bana. Den som likt honom bevarat ungdoms förhållande — till alla renlighetens, ofikenhetens, oberoendets aspirationer — han har för visso ock häruti haft en tillgång (och ersättning!) hvilken öfvergår all kunskapens och lifsförfarenhetens styckeverk. Den plutarchiska karaktären hos honom — må den vara till området af sin förfarenhet i mänskliga ting än så begränsad, må den förbryta sig mot musiken, ekonomien, visdomen än så mycket — såväl inför ungdom som visdom är den trots allt oafvislig! Vid den eviga skogskällan af mänskoandes ostillbara längtans förakt har han lyssnat.

33.

Ungdomskonceptionen af det genialiskt-mänskligas en gång för alla gifna ställning och villkor, gent emot värld, konventionsbildning, massan, — den förtätade och nobla romantiken af en hela hjärtelagets manligt varma rakhet i denna vrede; och under allt detta, och trots allt: den lyckliga säkerheten af ett beslut att taga sin ställning, sin, sina

andliga fränders. Se där, hvad han kallat klimat. — En kulturkamps kulturaristokratiska gömdhet (bene latere —) af högländssommar och högländsvandring — såsom villkoret för lifsglädje, skydd och beklädnad för innersta sårbarheter; den dagliga föryngringsplikten gent emot sig själf, återvinnande af första ungdoms integritet, hvari han med tydlighet såg lifvets förfall hos de af "lifvets allvar" märkte: se där, hans klimat.

34.

Renhet af förakt (désintéressement) uttrycker hans makt. Detta är det, som skiljer honom. Skiljer — och gifver tillträde till allt. Där denna renhet är bruten, — där hemligt vetande om mistning af denna daimons led-sagarskap börjat hviska i hans innersta: där är punkten, där hans nedgång begynnt.

I denna psychopannychia, i denna vaksamhets svalka, ligger ock samhörighet till askesens värld. Och härifrån skall man döma hvarje hans fynd: hela hans ädla fyndighet. Och söka vidare! Ty det gifves ett stort och svalt — vidare!

XV.

ad se ipsum.

1.

Hvad kräfves ej af lefnadsstil i egen tukt och egna kraf vunnen — för att verkligt vara i stånd att se och utsäga om sig själf! Huru mycket större är ej faran för den — svårigheten att i lefnads- och längtanslinje urskilja det fullvärdiga, huru mycket finare vakenhet fordrande — hos den hvars art af verkan och handling föga eller intet fått på sin del af det slag och det sätt som bryter sig fram i dagens värld, i ett skiftesrikt bland dagens ting och människor ingripande lif —: Och dock! Männe ej äfven de *viva voce* lärande (*voce et — vita...*) fått erfara stundom disproportionen mellan tänka och handla, lefva och förstå, fullt ut så hårdt och hett — kanske just de bästa bland dem! — som någonsin de egentligt kontemplativa naturerna?

Alla motiv äro förkrossande, för den som ej har stoltheten att lefva sig till sina motiv.

2.

Non scholae —, det har sagt mig allt, om stöd, sak, anslutning, om människans yppersta säkra: att noggranna bilden af högsta förhoppning (kraf), och däremot svärande upprätt-hållning i det yttre, är det enda som skapar skydd; att all desperation öfver platthets herravälde förskingras, så snart man uti egna lefnadsområdet, empraktiskt — från yttersta till innersta — söker göra skäl för rätten att själf få andas och hafva sin hugnad i väldet af ett högre kraf. Tvekan och klenro — det var en författarangelägenhet!

3.

Alla grofva ställningstaganden falla, så snart mänsklig bildningsfråga gör sig gällande för sinnet —: att det är frihetsverket, hvarom plats måste röjas, och vakt hållas. Ty all bildningsglädje ligger i klarhet om personligt frihetsverk, och ingen kritik, ingen polemik

kan bygga sig annat än därur. Så långt min kraft till oberoende når: så långt räcker min kraft, i dikt, i tanke. Som oberoendes försök — så var min kunskapsväg bestämd. Sannerligen! det var ej nog att vara skarpsynt, hätsk, känna sig som den ensamme. Nej, gaf mig något en sann skarpsynthet, då var det dock, trots allt, i främsta rummet erfaret af plikten till lycka, plikten till tacksamhet emot ödet. Att äfven i allt, hvad till kritik, till psykologi hör hafva min grund och mitt fäste i den konstnärliga lusten — med allt det elementära, primitiva af empraktiskt kraf och tvång, som konstituerar hoppfullhet — hoppets oändlighetsbana — utaf allt hvad lefnadsforskning gällt: denna meditationens plan och grundställning som trots all tvekans- och tvifvelsställning gent emot bildning och lif jag måst kvarhålla, införlifva med hela naturen af glädje, tillvarossätt, lifskänsla!

4.

Mina gissel kunde jag ej, ville jag ej umbära. — Men det låg i mitt lefnadsförhållandes, mitt iakttagandes makt att för-

v a n d l a dem. Min Erfarenhets erfarenhet har gifvit mig vissheten om det högländ af gräns, där det stod mig fritt att vistas och vandra; natur och öden ha lagt villkoren för min kunskapsförmåga och verkningskraft i ett gränsförhållandes och afståndsförhållandes klara varseblifning. Det glanslösa svala — det var ju min räddning och hemkomst: däri blef grund och ideal af allt hvad af makt till kultur, polemik, bildningssyn fanns hos mig. Därför att den stora vådan af andlig söndersprängning låg mig alltid så nära, kom jag här-gent-emot att förhålla mig med lidelse. Så förenades jag — ej blott med de tidigt, bråd-störtadt stupande (hvilka alltid voro mitt samvetes väckare) utan äfven, i kraft af ett blodets lefvande lycko-arf, med sådana naturer, hvilkas flykt och fruktan stått under ett skon-sammare och mildare gissel — de i en trygga-re, varmare kultur och sammansyn faste.

5.

Där den personliga lefnadsekonomen, af viss ungdomlighet intensifierad, varit den springande punkten för ingifvelse och divination, ha

erfarenheter brakts i ljuset, som blifvit till gagn för många. Hvem kunde få hoppas att tillägga något till en sådan erfarenheternas bok! Men det nya uttryck — och sätt och stämma — som hvar tid vill och behöfver, det för med sig också möjligheten för andra ljusretningar, hvilka i sin ordning möjliggöra utsikter och försök.

De fysiska och psykologiska (lefnads-ekonomiska) förutsättningarna och villkoren för mig voro kanske ej mycket olika de Emersonska, i svagt och starkt. Mina misstag skulle möjligen i vissa hänseenden kunnat gifva åt min horisont några ljustoner, några tydligheter, som icke funnits (ej behöft finnas) på den Emersonska. Vissheten att befinna mig på det personliga experimentets mark var den atmosfär som ständigt närt mitt mod, slagit ned all fruktan för att bland så många kämpande, i det gångnas, i det närvarandes värld, blifva befunnen öfverflödig. Den ideala rivalitetens plan: min naturliga tillflykt.

6.

P a n e e g e o —: alla själf tänkares devis.
Alltid — när anklagan ville resa sig, när rätt-

hafveriet och hämndtanken ville kväfva: alltid den signal, som kallade tillbaka, återförde till det storas värld, till viljan att utplånas i den rena viljans makt, till drömmen om vapen och makt som ej fläcka. Alltid, i frihetstörstan och hunger af denna uttalelse, förhållandet till helhet och sanning af lefnadsläge bekräftadt och återvunnet.

Ligger väl här — i detta Horatianska p a n e e g e o — något annat än hvad på Böhmes språk heter: "Ty Auctor hade endast skrivit det för sig själf till en Memorial och till en uppresning ur den mörka sömnen i kött och blod" —? (Hermelins öfvers.) Detta torde leda ned till en litterär — en konstnärlig urprincip.

7.

Hvaruti den lycka är, som det sköna kan gifva? — Måste jag ej i mig själf skapande (eller genom samling, sammanhållning, lefnadshållning) uppbjuda ett m o t - t r y c k? Annars beklämning, ångst och en dunkel sve-da! Så känna väl alla människor af mänskligt-andligt kraf.

Mysteriet af mänskliga sinnets rikedom, af naturen af ett ega: för denna väg, denna vandring —, för varseblifning häruti kände jag mig ämnad.

Som L y r a och H a d e s, så fattade jag slutligen kunskapens väg. —

Och var ej i detta ett sting, just af den karaktär att det skänkte anledning att hvar dag känna ungdomshåg pröfvad! Du kunde suttit, tidigt åldrad — och med ett helt annat ångeststing i bröstet haft att tillstå inför minnet: sådana smärtor, som dessa, skulle jag nu mera ej vara i stånd att föda, att hafva min andes näring uti! — Du kunde fått vakna en dag, med allmänna garantier, där du velat köpa dig sådan tyngd och sådan svarslöshet för priset af all världens allmänna — för dig dock vissna garantier!

Så länge som brist på underrättelse utifrån ökar inre underrättelsetvångs kraf — så länge kan du räkna dig ung. Den bästa repliken ger den — säkrast träffande blir den, som blind för gunst och blind för skott och pilar hämtat sina meddelanden på kortaste och rätaste vägen: om ock all världen stödde dig, måste du vara utan stöd.

Från bildningserfarenhet till troserfarenhet. Plan, följdriktighet, sammanhang: endast där jag var renast hungrande. Där jag velat gifva mig annan flit, annan hårdhet, annan sträng-het i våld, där blef min sträfvan fåfäng.

8.

Sökandet af den sanna hälsan kunde icke hafva någon annan princip än denna, att und-fly hvad som gör mig otjenlig för att (så myc- ket som med mänskligt lif är förenligt) stå under andligt hungrandes lydno, i d e s s styr- ka. Där jag i detta och genom detta kunde nedslå hvart begär att vilja vara någon annan än den jag är och vilja höra hemma bland några andra än dem jag — just genom dessa formers bestämdhet och bestämdheten af kraf- vet att utfylla dem — tillhör, där endast kunde jag hoppas växandets glädje, väg och fram- komst, och att blifva till lifvets nytta.

9.

På frihet har jag aldrig tviflat. Men i alla friheter fann jag innerst ett svek. Det var hvad jag såg: att den klara banan var möj- lig; att hvad som oftast som gissel drifvit, det

kunde såsom ton taga mig vid handen, leda utan tvång, lösa min viljas lycka. Där i kärleken till aflägsnaste värld jag hämtat bästa råd för det närmaste; där allt var att inifrån lösa, äfven till yttre villkorens frihet nyckel legat i öfverekonomisk inre glädjevärld — där var diktargärnings plikt och ära. Aldrig var jag verkligt olycklig annat än genom att icke hafva uppfyllt villkoren för denna lycka.

10.

Till verklighetssinnet var det, jag hade att appellera I detta tillfälle — *ἐν καιρῷ: ἐν μοῖρᾳ!* — stod hela min värld; alls icke i tecknet af en "psykologiska ögonblickets" aldrig så utmärkta anledning. Därför gick mig "tillfället" ur handen.

Urskiljandet af en mänsklig integritet — med naturarf som brygga, ur kultur erfaren — eller dock en misstänksamhetens lifliga vakna eld för denna ton, äkthetsströmmen af klar värld: hvad annat ville jag göra till ämne, kunskapsfält — lif!

Poesiens och tankens sanna frukter kunna icke vara andra än de, som visa sig vara sannt

närande och bärande för mig själf. De litterära resultaten äro för intet att räkna mot en klar dag. Och endast ur ett sådant värderingssätt kunna verkliga litterära resultat framgå. Jag kunde ej säga att jag, i bokstafelig mening, lefvat med pennan i hand. Men i viss mening gjorde jag det.

11.

Det var lifssak för mig att ega ett fullständigt begrepp om de verkliga fördelarna af ett försökssätt sådant som mitt. Hur skulle jag vinna det, annat än i inseendet af dess faror. Att taga parti för sig själf är ingen lek. Det innebär i själfva verket, klart fattadt, bestämningen af styrkan att kunna ställa sig på sina vedersakares sida.

12.

Nedbrytandet af de stängsel och murar, hvilka afskurit från tillträde till det område af medvetenhet och lefnadsförfattning, där ingen syn var stor nog att kunna tillbakaslå hoppet om dess fulla ernående: detta — om ock endast

för stunden varande genombrott af ögas kraft till helhet och oberördhet var betingadt af åter och åter gjorda erfarenheter om afståelse, afståndsiakttagande, den yttre och inre öfning, hvars individuellt egna moment ej på grund af skenbar ringhet fått aktas för obetydliga. Var häri en uträkning, en list, då var det högsta sundhetsviljas drömmarkraft, som rörde sig i denna uträkning: aning af ett oberoendes rätt, hvartill den flykt till natur — i antik och metrisk mening — som bildning och själfkunskap uppenbarat, ville leda. Hvad så än det månde ha ledt mig till — skulle det också ha gjort min litterära bana om intet — så var dock det anslutningsförhållandes möjlighet jag varsnat (och lefnadsform för denna möjlighet) för mig den vissa och gifna vägen: det öfversta nödvändiga för min glädje såsom människa och författare, min glädje vid det skrifna ordets konst och gestaltning.

13.

Något verspoem — värdt att l e f v a (annat än, på sin höjd, för "finsmakare") har jag ej skrifvit. Däremot tror jag mig, i mitt författarskap på prosa, hafva någon gång fattat i

pennan ett rön, en iakttagelse, en psykologisk formulering, som kan komma att lefva kvar.

Hvad i lyra-hemlighets spår jag anat och följt — på vägar snarlika dem, en Horatius vandrat i klaraste mod (non sine dīs animosus) —: intet har heller gifvit min samvets-erfarenhet en renare bekräftelse där, hvarest jag sökt märken och tecken för hvad klarast i angelägenheter dömts, hvilka höra till mänskliga frihetens och lyckans. Men bjällerklangen bryr jag mig mycket litet om, och jag tänker att de, som mycket tjusas af sådant, äro just sådana som enligt sin naturs ordning alls icke behöfva komma till någon aning om hvad dikt är. Ja, äfven där jag endast ser till en, relativt, yttre form och technä af lyrakonst och skicklighet, tror jag icke att dessa bjällerandar ens ha något egentligt behof att någonsin komma till att ana hvad välljud af vers är. Allt, enligt naturens sunda ordning och svenska hjärtans djup. — "Ikke lægge en Skalk paa en Dannemand!" Hvad har jag med en poesi att skaffa, där det aldrig är långt till botten: en som ej har ett blodsord och grundord att gifva! Den som smakat ädelt vin kallar icke en broderad soffkudde för poesi.

14.

Att Gränsens gudom blifvit för mig en ställföreträdare för alla gudar, det vardt äfven i förhållandet till sömnen erfaret. Den fasta — i vanlig mening goda — sömnen var sällan den, som gaf mig för kommande dag den bästa andliga lifligheten. Äfven sömnen — för att gifva mig sin rätta befordrande näring och kraft — måste vara hungrande! — dag-hungrande, ljus-hungrande.

15.

Oxenstjerna och Kant satte som regel för sig, i deras förhållande till sömnen, — att oeftergifligt från medvetandet bortvisa alla bekymmers- och ångestföreställningar, från och med det ögonblick de lagt sig till hvila vid aftonen. Detta — har jag funnit — var för mig endast möjligt, om jag under dagen i mitt förhållande till ljuset och luften kunnat energiskt och medvetet, A n t a e u s-lik — om i timmar eller ögonblick, kunde vara likgiltigt — iakttaga samma regel. Vid dunkel framtidsångest, fruktan för förlust af djupaste och ljusaste grunderfarenheter, blodstraditioner häg-

nande och bevarande daimonion — alltid i dessa ögonblick förnam jag vikten af det dagligen fast och fullt slutna förbundet med den enkráteias princip och ande, som tydligast talat till mig i fria naturen, i den klara föreningen med ljusets och luftens gudom, -- alltid förnam jag häruti såsom en asylrätt vid gudens altare. "Att gå till skogen och hämta mig det goda samvetet": det trodde jag nästan var ett ord ur egna skrifter, — då det mötte mig i Adalbert Stifters.

16.

Att skogens ädla lif lät mig ana hemligheten och ville tala till mig, det var icke tomma talesätt — nej, det var t a l e t s sätt — det stora klara; och ju naknare, ju afskildare-enskildare detta ville komma mig till möte, desto fattigare-naknare egde jag att följa stora forntidsenkla vinken. "Det goda samvetet", jag så kunde hämta mig, var för visso ett tecken mot befrielses väg: men beträda den får man ej, om man låter sig med det goda samvetet nöja, som så mången har gjort — och därpå blifvit sviken, när omsider det kom att gälla som

skarpast! Nej, till en större tomhändthet ville detta visa.

Ty glädjen öfver naturen — hur varm, hur vacker än den vore, så har den dock att vara ett underordnad; och det just för att komma till rätt och fulla värdet! Den tjenlige är den tjenlig. Allt det andra är och blir dock bara ett — mer eller mindre vackert — "Bøgesluder". Kostligt är det verkligen att höra den riktigt finkänslige moderne falla i förvåning öfver att ett så finkänsligt folk som grekerna inte haft något ordentligt förhållande till naturen i sin poesi. Ja, kan man inte i våra dagar nästan bli glad öfver folk som "sakna sinne för naturen"!

17.

Sol och luft... Men hvilken fadaise blir ej hela vårt förhållande till naturen, så snart vi icke äro i stånd att företaga vissa inre isoleringar; så snart vi icke befinna oss i obrutenhet och ton af ett Nej, ett förakt, en agelastia... det säkerhets förakt, det andes anlednings upprätthållande, som är ett ständigt subdivo, hvori alla läkedomms källor öppna sig!

Hvarje frihetseröfring är en flykt till natur. Ingen inbäddning skyddar mot mesquineriets värld. Endast i rörelsegreppet till frihet är vårt friska djupa egande, vår restitutio in integrum: återställelse till natur.

18.

Jag såg det ju hos mina bästa lärare och vänner. Jämnheten och obrutenheten af mitt anslutningsförhållande till verklighet fann jag aldrig säkrare näring för, än hvarest ett sådant subdivo öppnat sig för mig — ur en själfigenkänning i klaraste naturer, hvilken jag häpnat att finna mig värdig. Att ha i detta ljusupplefvande känt förening och bundsförvandtskap med personligheter, vid hvilka ingen tvetydighet lädde, kunde ej annat än ingifva mig tillit såväl för en tilltagande rätt att se och säga, som för en tilltagande kraft af behärsande af oförsonade fel, dunkelheter, skefheter.

19.

Då jag lefde i dyrkan af detta spårsinne, då lefde jag. — Jag fann väl en erinran, på-

minnelse härom, någon gång för mig hos Ola Hansson. Men den trånga världen hos honom — som man just plägade prisa för hans ut-sikt! ("europeiska" bildningsutsikt) — blef mig snart nog tydlig. Och jag erfor med glädje möjlighet af hemortsrätt uti en värld, där ett ögas kraf bestämmer, hvilket endast sällan blifvit erfaret i hans tänkesätt. — Hvad jag sökt fatta af europeiskt ideal, det måste leda mig bort från det mesta här i Norden blifvit, af nästan alla som föra bildningens talan, högt värdesatt.

20.

Att utveckla en viss småaktighet i oförsiktighet, i "dristighet" — och därifrån angripa en filosofisk välbetänkheth:

så hos Ola Hansson.

Den sura dristigheten står i själfva verket sida vid sida med tarfligaste, småtäckaste försiktighet. I Ola Hanssons förakt är, så godt som alltid, kort mellan vingspetsarna. Då jag varsnade detta vid uppvaknandet till ungdom, blef jag rädd och glad tillika.

Då jag i ungdomen fick blicken öppnad för allmänna blodtörsten, fylldes jag af glädje: öfver outtömligheten af Anledning, öfver förnuftsmysteriet af seger, öfver på t a g l i g h e t af ett ljusförhållande — ej mindre i andlig och inre mening, än i en yttre och fysisk.

Det var i kraften att alltid kunna falla tillbaka på den fulla stridsintuitionens heraklism, som jag sett medvetandets klenod och dess högsta händelse, dess "elixir". Min urskilningsklarhet i första ungdomen på sådan upplevelsekaraktär, min svartsjuka misstänksamhet om denna linje var i sanning något förunderligt. Hvilka festögonblick af skadeglad varseblifning upplefde jag ej vid betraktandet af sådana hedervärdheter som Emerson, Langbehn, Maeterlinck... Det var först i öfvervinnelsen af denna kritik, denna ögats skärpa — det var först inför s a m m a n s y n e n s möjlighet som det mänskliga musikproblemet och dess väldighet skulle fatta mig, blifva min kärlek, min dag, mitt ögas och arbetes lycka —

m i t t i n t e r s a x a !

22.

Det tyckes vara ett gemensamt stolthetsdrag hos de karaktärer som förlitat sig på det klara och fogliga af renmänskligt lynne och sätt — detta, att också ha kunnat ställa sin innersta ekonomi och strategi under en återhållandets och euphämias ledstjärna.

Mången blef "öppen" af feghet, af hat, af — bekvämhet. Det är ej bekännaren, som skall få mängden emot sig —: det är den återhållsamme, förtegne, den om eget och andras varsamme. Den som ej kan lefva i grälet har att i fördjupningen af krig, i värnandet af hvad han eger att iakttaga, veta, vara, för att få behålla en sådan oskymdhet, sådan andes "mistral" (dess maëstrala klima), uti upprätthållandet af denna blanka ekonomi söka sitt innersta räddandes princip. *Εὐφροσύνη*: tänka och tala väl — såsom ur hvartannat följande.

23.

Att välja sin fruktan, att af fruktan för den gemena fruktan ha fått aktsamhets öga; att af kärlek till sin högsta fruktan — ha blifvit fruktande!

Det är i högfärdssorgen och anklagarhögfärd-
den, i anklagarglädjen öfver att finna allting
stängdt, man djupast afskär nerven för ljus-
mottagelses kraft.

Hvad jag i lyckligaste klarsyn insett och
fruktat såsom min största, min egentliga
fara: att från den i min natur gifna stora och
ljusa striden låta draga mig ned till ett försvar
och en anklagan, hvori jag visste — musiskt
visste — att jag icke stode under segers och
vishets vinge, visste att jag icke med högsta
lefnadsforms rätt kunde förhålla mig skapande.
Där jag sett hvad det var jag sökte — prak-
tiskt, enkelt, mihi ipsi: modet till den po-
lemik jag i mig själf, min naturs bestämmelse
var — där var ock utmaning god. Kunde jag
blott i det klimats och den principens ljus för-
blifva, som jag i renaste kunskap erfarit, då
kunde inga än så "gripande" titaniska dunkel
förbrylla mig — mig som gripits en gång
af strids och ljuskrigs sätt, mig som anat, hvad
öfver allt "gripande" kan kännas. Allt mänsk-
ligt stolt, titaniskt, hvilar på en djup samman-
syns grund och svalhet.

24.

Icke för theoriens skull! — icke för att komma älskare af en annan lefnadsdager, ett annat lifsklimat, till lifs! — utan för de tings skull som, ur mina bästa anspråk och längtans kraf uppsprungna, kunde växa och bevingas endast i ett sådant luftstreck: för de tings, som i sig visa väg för ögas forskande kraft till den lust som finast, starkast — h å l l e r.

Det är icke i kriget mot andras smak, som din räddning är: det är i byggandet af din egen — din högländssamvetstankes smak. Där du behöfver dem, och vill behöfva dem — där äro bergen, och bergtankar.

25.

Att afstånden fly — till sitt element!

Hvad kunde väl helhet vara, för en människa, annat än en sårbarhet och en sjukdom — till hälsa?

Till flykt — genom stanna och vara. Den nyhet jag jagat var ju endast en skenbild, en konstlad nyhets eld, som förbrännt just lefvande nyhetskraft och atmosfär i mitt livsväsens grund. Med hvad för uppvaknanden fick ej

sådan flykt betalas! Uppvaknanden — med hela min själ fylld af en brännande bekräftelses tydlighet om det lefnads-ethos' verklighet och skönhet, hvars hård jag öfvergifvit — hård och eld af lifvets djupa nyhet.

26.

Hvad hade jag med resa, med fly att skaffa — där jag hvarje dag mäktade bringa till uttalelse inom mig ett *haec est Italia!*

Hvar var färd? Där jag ej från min vakt-post vek.

Jag lefde tider, då hela mitt förhållande till värld och människor låg skuggglöst förklaradt i erfarenheten af denna ordning; då allt mitt lif kunnat ställas och riktas efter detta som yppersta ledning: sky hvad som fördunklat, sky vad som tillslutit sökarsinnes vakna öppenhet och hälsa.

Som anlednings älskare — få känna anledning renare och renare växa: hvad annat är lif än en sådan *res angusta*. Lifsmotivet Lif! en kväfningens fara, ett ständigt för mörkret flyende. Ett "ideal", en aflägsenhet: en *tjenlighet* för denna aflägsenhet!

27.

Ett genial cold —: såsom formeln för utvidgning genom konturbestämning, lifsfyllighet genom begränsning. Äfven om området för ett mänskligt kunnande synes ringa, ligger dock i själfva verket i konturbestämningen, i begränsningskraften (som är *conditio sine qua non*) principen af ett oändligt, ett på väg: ett ljusförhållandes möjlighet i kraft af tillfrisknande mot det mänskliga *prépon* (i mystiken: "fattigdom") och dess kärlekskraft.

28.

τὸ δοιμύτατον — γλυκύτατον: i det erfarna, att äfven från en oansenlighet, i fråga om förbättrande, höjande af personligt intimt lefnadsförhållande, kunnat bilda sig en afbildningsrörelse af den väsentliga rörelse kring en skön medelpunkt, hvilken utför inom en den underbara akt, hvori själen, på samma gång den vidgar sig i gränslös isolerings och oberördhets svalhet, drager till sig och förenar sig med mänsklighet och värld och skapar sig hem och trygghet, — en afbildningsrörelse, som ofta, all ringhet, allt glanslöst till

trots, kunnat blifva vehiculum för framsteg, för uppdagande, genomblickande krafterns lycka.

Vara en börjande och blifvande, en som alltid har en väg nedifrån, ur sträfft, rått — ur vårligt rått och sträfft: det var för mig lif, när det var som bäst. Ingen vår för mig annan än den jag offrade åt!

29.

Ab hoste consilium. — Den sällsyn-
ta ljusgrad, den dygd, jag helst af alla skulle
önska att kunna tillerkänna mig: tacksamhet
mot fiender. Att inom mig själf ha byggt
templet för den ömtålighets gudom (grekiskt:
εὐφροσύνη; Shakespeareskt: daintiness of
ear) som ofelbart bryter udden af hvarje
anspråksömtålighet, — bringar mig i stånd att
osårbar se sanningen om mig själf i ögat.

Att föra sitt lif efter normen af den tjen-
lighet, hvori medvetande och öga blifva delak-
tiga af kraften att ej ankla — :

hvad jag häruti, af en ögats hälsolära, kunde
med sanna drömmarkraften lefva och uppdaga
— inför det ville jag sätta märke och väg-
tecken.

I den yttre världen står det mig icke fritt, men i den inre världen står det mig fritt, att välja mitt umgänge. Och med hvilka smärtor erinras jag ej om nödvändigheten att där icke låta mig nöja annat än med det bästa...

30.

Goethes visa ställning mellan antik och mystik blef mig tidigt klar. Att troligtvis någon annan plats aldrig funnits, och — enligt det produktivas väsen — icke kan finnas för mänsklig klarhetssträfvän, än just denna plats, denna ställning, blef mig långsamt till öfvertygelse: och därmed insikt uti, hvad ofta groft missuppfattats —: "återvända till naturen".

Intensifieringens ögonblick äro också jämnhetens. Det är från dessa, som behärskningskrafter och näringsflöden utgå. Det gällde förälskelse i den erfarenheten, att det grå, beska, stingande af ett tonlöst kan innehålla läkande essenser och sammansynsmöjligheter; att i låghet förvandlas tyngd — och ändå: i denna förvandling behåller man tyngden — som stadga! — och har af sådan befrielse icke några "reaktioner" att frukta, såsom förr eller se-

nare af alla andra lätnader, friheter, förströddheter. — Förälskelse i den erfarenheten, att så ofta uti ett skenfagert af ton och höjd just de blickförsvagande skymmande krafterna hämta näring, rifva undan grund och sammanhangsstyrka för sinne och öga.

Att allt efter lefnadsålder och situation förstå att hålla inne, taga ifrån — finna sig i ett grått, ett långsamt och mulet — med en latent aktualitet bevarad, trots allt, af den höga konturen! Att så — taga glädjen i förväg! Och ej på deras sätt, som aldrig på allvar sökt att se det höga som en jämnhet: de som lefvat för den korta uppandningen, ögonblickets svalka, — icke för den stora bris af jämn aretå, där man just genom att icke hafva tid når till den Tid som är lifvets och frihetens *χαρὸν*: ögonblick och ständighet; de som föredragit att se friheten såsom ett för fint... Ty ett alltför fint går bekvämare att närma sig, bekvämare att komma till rätta med och åter — bli kvitt... Det är hos dessa naturer ett ekonomiskt-musikaliskt problem, som aldrig når till lösning: ett *ὅς μοι ποῦ στῶ* som ständigt ropar. Att man uppgifver tiden (som de alltid anklaga) endast genom att nå till Tid

— denna olympiska låghet och närhet af all klassicism, denna flykt till natur blef dem nekad. —

Ett elementärt och enkelt och ganska barnsligt är det nog, som det i många sådana fall är fråga om. Och ett litterärt lillgammalt, kultur-lillgammalt å den andra sidan, i förbund kanske med en litterär-artistisk tidsstämning af förakt för fina erfarenheters kraf med hänsyn till propreté af yttre och inre andningsvärld, blickfält, horisonter — luft. Hur barnsliga äro ej i grunden ofta källorna till alla dessa sofisterier i fråga om hvad man kallar "smala och bergbranta stigar"!

31.

Mer och mer såg jag, att det ointresserades princip är hjärtpunkten för hvarje reell kunskap om hvad i antik karaktär har oförgångligt lifsvärde —: att där en stor ofördragsamhet (icke bara simpla ledans och själfkärlekens) nedblickat i ett alltför-mänskligt, där var alltid en brant och smal stig att skönja.

I vissheten om ett oangripligt af eros hade jag att nära och bära mig. Att det finnes en ögats lidelse, en ögats hälsolära: här var det ljus, hvori det vardt mig tillstadt att förena mig med högsta värld.

Den sida af antikens lif, där ett föraktande, ett gensträfvigt, ett halsstarrigt grundat sig i djup princip af *désintéressement* — denna sida var det, där jag hade min förlösning att söka: ur karaktärsförveckling, ur ödesförveckling. Alltid hade jag vid lifvets förande att vakta, att refug af detta område, återvinnande af vägen dit, låg nära. Här var det öfverområde, där allt tveksamt, all oklarhet kunde fejas bort som för klara nordanvindar. Mitt begrepp om föraktet — det räddande, och om vreden — den vreden släckande! — behöfde jag endast hålla upp till granskande ljuset från helig rad stråladt:

virtus repulsa e nescia sordidae
— för att lyckoidealet af ett stort tänkesätt, den filosofiska eros-bilden i antikens mänsklighet skulle glänsa fram som den evigt hug-svalande stjärnbild den på mänsklighetens firmament är.

33.

Där ingen annan ledning gafs och kräfdes än det med trons sinne gripnas och tillegnades, där var helhet och säkerhet, i studium och tanke, — och mot mörkret skydd. Förvissning om ordets rätt trots skada och skam, förvissning om att få varda brukad i sannings tjänst, till livvets nytta — medvetenhet af öfverensstämmelses, helhets, enhets väg såg jag aldrig tecknen utaf så nära, klara framträdande som där om sådant hemligt sinne jag höll vakt, i denna plan hade min rörelse.

Öfverensstämmelses väg — den egentliga glädjens, i konst och i tanke: där man gjort rent bord med alla förväntningar, önsknningar, "möjligheter".

34.

Hvad mången frejdad, vidtberömd och stor har lekt med — det kunde för mig blifva till brännande fråga. Till den grekiska Musikens tanke gick för mig en väg, som var en helt annan än de "kulturvägar" — i önskeeldens kvalm, där mången sådan lekt sig fram.

Att aldrig kunna i dags och hvardags mål träffa, utom i förhållande till andes polemik, utom i det försvars öfvande, som låter hänföra sig till klaraste fridlysthet, högsta egendom, *ásylon* —: hvarje ögats hälso-lära beror dock slutligen af den fasthållna klarheten om detta. Där täflan och äflan förlora mening — dit syfta!

Häruti ville jag ännu allt framgent erfara samma känsla af olympiskt hem som anande genomfor mig i det ögonblick jag första gången trädde in under ett *Μηδὲν ἄμυστον*, första gången anande Musikens verklighet — den eviga gnisttan: ro.

35.

Det falska fula *skefva* synes oss omöjligt att undkomma. Hvar natt, då tanken på någon af livvets förnedrande oklarheter kastat sig öfver mig, har också de mänskors val stått för mitt hjärta såsom det enda räddande, hvilka gjort sin tillvaro till en af inre öfning och dess svalka fylld obruten helhet: då förstår jag ock de stora flyktingarna, förstår att det mänskliga alplandet aldrig har kunnat hinnas

utom där, hvarest låghet och renhet mötts, — förstår, och andas alpluft, ej "storhetens", men frihetens. Att i denna brand, i detta sting och kraf kunde uppgå en belysning öfver lifsbanan, ljus af frågor och hopp — det var den nyhet ålder brakte mig.

Ju längre inåt, i de ädla delarne, sveket låg, desto gröfre blefvo missförstånd och vanställning. Här kommo inga "dementier" i fråga. Ty detta var sanningshämnden. Och med dess brännmärke stod jag.

36.

Djupt ur alla tiders bästa kunskap ljuder ordet om ett renadt ögas tillbakaverkande kraft. Syn och soning —: hvad vet jag, huru mycket kunde vara mig tillmätt, tillstadt här-af? Men om medel att se, om hoppet om tillökning af tydlighet öfver dessa vägar, hoppet om en ögats omvandlande rätt, har jag fått visshet.

37.

"Hvarhelst en usling finns"...

Aldrig har jag känt mig lifvets hjärta närmare än då jag vid beröringen af den art mänskiska, för hvilken allt i lifvet var ett otillräckligt, ett brännande armod, kunnat, djupare än någon Lidner, uttala mitt *συμπένομαι*. Aldrig erfor jag tjusningen af att lefva så som i gemenskapen med desse — aldrig mänskoandes ungdom så som uti andes trotsarstyrkas, andes äfventyrshågs — förgäfvess. De bekännelser hade jag att lyssna till, att lita mig till, hvilka voro stämplade med den erfarenhetskaraktären, att allt hvad till ett mänskohjärtas rätta hvila och kraft vuxit, det har aldrig vuxit annat än — långt ute: "i minoritetens ödemark", som Gandhi säger. Stadgans ljus är ett särskildt ljus... ganska skildt från det begrepp af hälsa och makt, som tillhöra allmänna lefnadsglädjens ljus.

38.

Det har jag ofta iakttagit, att sådana som vändt sig som häftigast och bittrast emot sladdervärlden och lömskhetsvärlden, de ha själfva

slutat förgiftade: som räfvar och käringar. I politik står alltid judvärld mot judvärld. Men där det gäller ett lifvets klara contra c a n e m — där duger ingen judpolitik! — Nej, sådant får man icke komma sin hand vid.

Man kan leka med mänskoföraktet... Men har det en gång trängt in, är man död för glädjen, död för lek. Mänskoföraktet är ett virus: den som verkligt smakat — han skyr för blotta namnet.

39.

Icke fördärfva den goda marknaden för sig...! "Människorna äro icke sådana du tror" —

Nej — är man bara tillräckligt öm om den goda marknaden: nog är det mycket man slipper att se och höra, erfara och begripa. Det är så rätt.

Den som haft ett öppet ord att säga, han skall också få göra andra erfarenheter af mänsklig feghet och blodtörst — än marknads-skojarn. Och däri ligger kunskapsproftet.

Hur man svarar — genom att icke svara (icke taga åt sig): däri röjer sig arten af en lefnadsstil, en "harmoni", en decor. Dock — detta kan flyttas upp: kan flyttas in i öfversta världen af egna stridsområden! Icke behöfva svara sig själf, sin erbarmlighets själf! — Det är ett nil admirari, i subtila räta linjer, långt öfver all decor, högt öfver all snobb- och skönhetsantik, det är en ingifvelses källa, morgonrodnad och förhoppning: *contra canem* — af den lifsomfattande stilen. Så långt är du i stånd att värja dig, som du har kraft att böja en rå strids eld till underdånighet och tjenst åt den fiendskap som är andes — icke sökande din befrielse (lifshandling-ljushandling) på den väg du musiskt vet är den frukt- och gagnlösa, gemenlighetens strids- och lifsväg: den strids väg, som icke först och sist vill märkas och kännas i härskarväldet uti eget bröst, aflyftningen af lifsmotsägelsernas börda under Minervas öga, den strids som vill först och sist — och i grunden intet annat, än — ses.

41.

Entelécheia. — Det finnes en vakenhet, en sömnlöshet, att medtaga i säkerheten, i — sömnen.

I den sömn, som helgats af dagen, är ock ett hemligt och ädelt ljuslif. Och mången har, genom att hålla den erfarenheten rätt kär, fått ett rättesnöre för dagen, ett andens böjningsmönster — för lifvet.

Den som sett paradigmat, och efter denna sin syn lefver, han kan hvarje dags morgon få vakna till sin tanke.

Så med dagen, och natten. Med lifvet — och döden? — Men denna fråga kan därmed falla. Ty den första sidan — denna sidan — utfyller och uppfyller allt i en själfklarhet utan skugga.

42.

Måste ej en människa alltid kunna se sig själf såsom förberedande till sig själf, och så — äfven som gammal — vara en börjande?

I de lägsta ljusen — offra åt Morgon.

I de lägsta ljusen: äfven tidighetens hemlighet — och mottagelses!

Så försona sig, med det nederst låga, det nederst — tidiga ...?

Var det detta, som skulle pröfvas, det försöket, som skulle — lefvas: om trohetsförhållande fritoge från Swift- och Timonsannt, från den nattliga uppenbarelsen och blixtnedslaget af "sanningen om alltings falskhet"? Om sanning vore en musik — född, som aristokratismen, ur ett trohetsförhållande: vägen som Bhagavad-Gita förkunnat kanske densamma som den undervisning, den underättelse, hvarom Sophokles talat? Har ej äfven hos honom — har då öfverallt där blods- och grundord födts — ett blixtnedslag varit att afvärja: blixtnedslaget af — den andra "sanningen"!

43.

Hvem kan svara? — Erfarenhet är en nåd. Ja — om det vore ett tillstånd allena, en ort af din medvetenhet, hvarom det gällde att trädas i besittning — så mycket nu detta är med din natur och med skickelsen förenligt! Hvilken förpliktelse innebär det ej att ha förnum-

mit möjlighet för erfarenhet — för detta simpelt stora: ett mänskligt passande! Men visst och fast skall det styrkas, att hvardagens lif såsom förberedelse och vaksamhet och kraf på dig själf såsom denna medvetenhets möjlighet var den grund du aldrig obelönt aktat. Det finnes intet så småaktigt, och intet så aristokratiskt som — v ä x a. Swift-sidan af mänskosinne och syn är fruktansvärd. Men det långsamma ögats undervisning är en annan. Samvetet är den fattiges grufva. De stora flyktmöjligheterna, aflägsenheterna, obeträddheterna, ligga i det daglysta samvetets genomskinlighet. I den mån poesien iakttagit samvetsförhållande gent emot det ömtåligaste och skäraste i mänskliga förhoppningsvärlden, fasthållande — i kraft af heligt vekt, i den mån har ock modet stärkts att föra dessa tings talan. Och sällsam är det vekas, blidas styrka —: det kan kväfva, när dess blick och bild kommer öfver hjärtat uti ovärdigt-obevakadt tillstånd, det kan vara hårdare att slå tillbaka, tyngre att resa sig under än mången annan passionens storm, mot hvilken förnuftet är i stånd att eftersöka de besvärjande medlen. Men samvete mot öga är öfversyn; och Swift-

blick — vore den ock tio gånger skarpare än Swifts — är utestängd ur mänskomodets, ur choros af gudomligt-mänskligts värld.

44.

I sång röjer sig människans hela sorgsna aning af lycka och lag, medvetenheten af hennes frihet i lag. Så vore kanske att säga att — ”sången är af sorg upprunnen”. Platon vill en sång, som vet detta. Och den diktare, som visste sig ha något med Platons polemik mot diktningen att skaffa, han kunde kanske känna sig ἄξιος τῶν λόγων ὧν λέγει (värd, hvad han ordar om) klädd för saken. Huru gräkisk ande mäktat binda och dämna: det är stjärna öfver lyra, ljuf för den lyckligt-klare, hvilken det är tillstadt att upptaga detta spel i sitt väsen, genomströmmas däraf och lyda. — I sanning, här är hög och helig mark. Om någon sökte ett fredadt område, fridlysthet för manlig hög passion: här kunde han finna den! Mycket sällan har denna höjd beträdts. Få äro de, som förts upp till antikens högsta äfventyr. Få äro de, som ställt sig på Platons sida. ”Wir sind alle Fürsprecher des Mittelmässigen.”

Ett jämnmått af andes grad har intet med än så spirituellt betonad atticism att skaffa. Så snart en människa fått aning om högsta stadsgas natur, blir all atticism misär. Äfven i Sommars djupa hjärta skall hon känna sin ande i djupaste huldhet tillhiskas — känna sin högsta lycka mötas af ett — *stirb und werde!* I den hedniska metrontankens blick är hopp — och afsked.

Kristendomens beundransvärdt radikala tanke ifråga om kultur är egentligen denna: det finnes ingen annan kultur än judkultur. "Världen": det är judkulturen!

Skulle det visat sig att den haft — rätt! Nog kan skådespelet göra skäl för frågan. Det borde t. o. m. judliberalismen kunna medge.

"Von zwei ganz hohen Dingen: Maass und Mitte, redet man am besten nie." — Så länge man har *f r u k t a n* nog, har man också mod att tala om dessa ting och — hoppas. Sedan — kan komma ett annat mod... Då vågar

man ej, k a n man ej våga . . . Ingen har rätt att klandra den som sagt sitt ord — renligt, torrt, hårdt.

Så länge du har din nöd till sömndryck — äkthetskraf i fruktan och bäfvan, är ingen fara. Men när rofdjursdröm och maktdröm blifvit den ständige sängkamraten — hvar vill du skyla ditt hjärta! Då fick du gripa till vanlighetens — de vanligas! — sömnmedel.

Ἐλπίδι τε πρώτῃ καὶ πυμάτῃ θνέτω.

47.

Grekerna voro mästare i att med en nykter maskeringskonst skydda och bevaka ett oberörbart (*χαῖς ἀθίκτων*) heligt. Bakom kampen om metron, det stora bevakningssystemet, bakom den mäktiga musikpolemiken hos Platon, ligger i grunden samma kunskapslif, samma kunskapsrörelse, som hos Goethe kommer till uttryck i denna satsen: att det egentliga t h e m a t i mänskohistorien är kampen om tro.

Det torde väl vara så, att utan att ha vunnit det rörelsesätt, som gör mig väl, kan jag heller intet rätt och rakt och sannfärdigt utta-

la. Jag tror att sättet är en stor sak. Kanske är det ock, vid denna tro, just trosmysteriet man rör vid. — "Credo, ut intelligam". Och jämväl: Credo — ut benedicam.

"Kampen om tro". — Hvad är det, som döljer sig därunder? Människans högsta lycka — att få taga sig själf på allvar?

Intet är primitivare än detta. Men heller icke annat än hos de primitiva, spontana, "geniala", kommer man att få se, känna — denna stora svalhetslängtan.

48.

Är man godt sinnad — nog får man tankar därefter! menar Goethe.

L'art pour l'art! Form för form! Ty "Gesinnung" — det är just form: lefvande form.

"Bildning" är på latin: *humanitas*. Grekiskt: *μουσική* —, *τὸ δίκαιον τῆς Μουσῆς*. Ty, att tänka sig till rätta — det är den grekiska och musiska disciplinen. Sättet garanterar saken: det sköna garanterar det rätta. I denna

continuitet: fatta Goethes hänryckningsord under natthimlen —

”preis’ ich so des Menschen Loos:
denkt er ewig sich in’s Rechte,
ist er ewig schön und gross!”

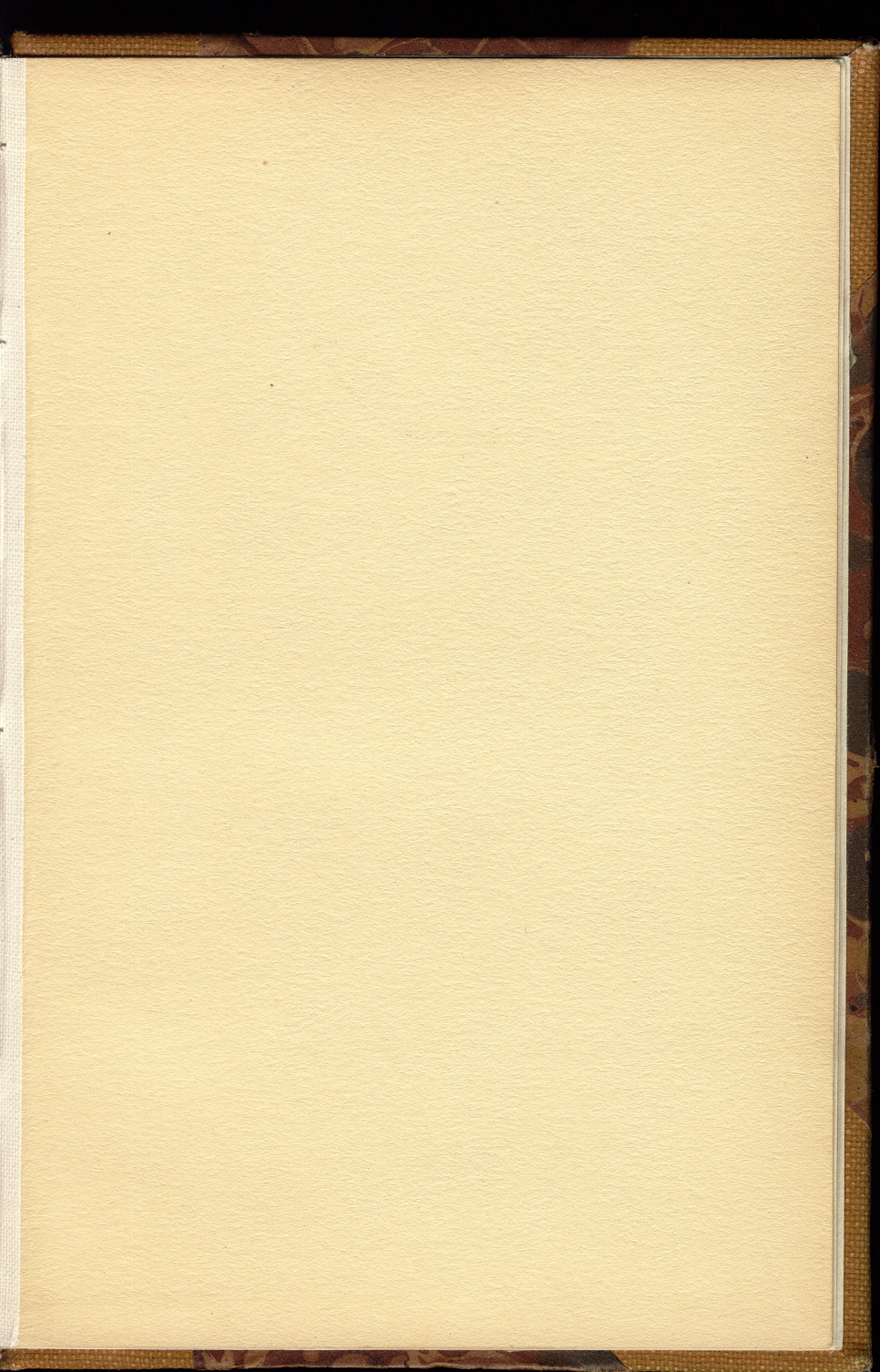
Humanitas, continuitet — sammanhanget, gemenskapen, under Minervas öga.

Den, hvars hjärta af Musik fattats, han förstår, att mänskoande ej dör: lika litet som lag dör. Det klara samvetet är en entelechi: ständig fortsättning, ständig utvidgning — färd.

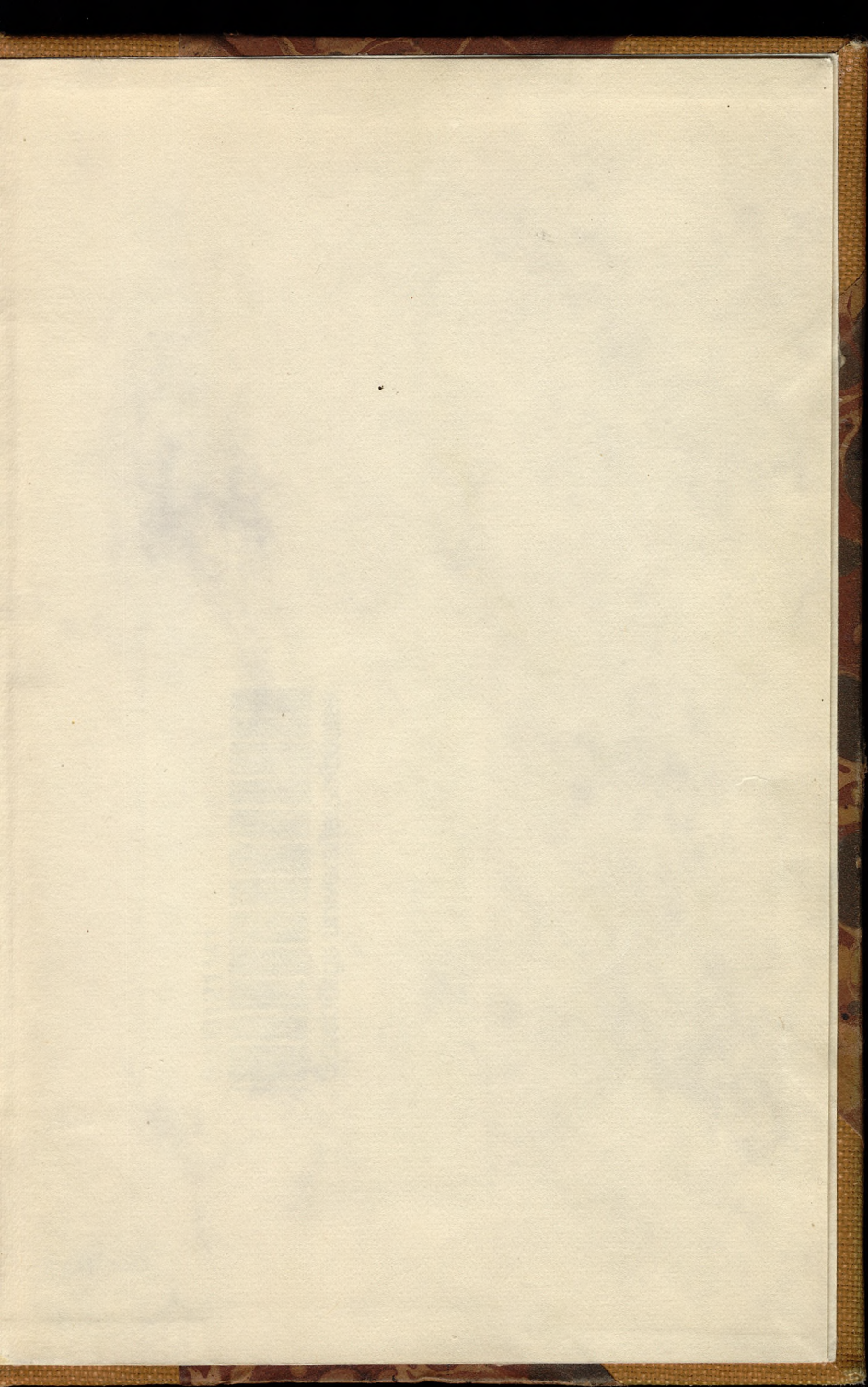
Sid.

I.	<i>θέματα — χρήματα</i>	5
II.	kein Ding schwächt die Vernunft mehr	34
III.	<i>prima luce</i>	84
IV.	<i>accidit in puncto</i>	99
V.	mit entblösstem Haupt	122
VI.	Stifter — Nietzsche	126
VII.	<i>εὐλικρινές</i>	129
VIII.	<i>et morsus arte levabat</i>	130
IX.	readiness is all	136
X.	"Goethes hedniska läggning"	150
XI.	<i>non liquet</i>	165
XII.	<i>contra canem</i>	189
XIII.	<i>ὅτι τοι ἐν μεγάροισιν</i>	236
XIV.	<i>reflant etesiae</i>	253
XV.	<i>ad se ipsum</i>	285

PRIS 6 KR.

6000121141

Göteborgs universitetsbibliotek

2.15

